

Avsättning av svenskt vildsvinskött

Slutrapport

Redovisning av analys och förslag på förenklade förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött på marknaden med bibehållen livsmedelssäkerhet och köttkvalitet

(Dnr N2018/04065/DL, N2018/01954/DL)

Innehållsförteckning

1. Sammanfattning.....	15
2. Bakgrund	17
2.1 Uppdraget.....	17
2.2 Uppdragets omfattning.....	18
3. Genomförande	19
3.1 Projektorganisation	19
3.2 Metodik	19
3.3 Riskanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen	20
4. Livsmedelslagstiftningen	21
4.1 EU-bestämmelser	21
4.2 Nationella bestämmelser	21
4.3 Jägarens leveranser av små mängder vilt eller kött av vilt	22
4.4 Tidigare regeringsuppdrag om vildsvin	22
5. Myndigheters ansvar för kontrollen.....	24
5.1 Kontrollmyndigheter	24
5.2 Nuvarande kontrollens effektivitet och effekt.....	24
6. Faror och risker med vildsvin som livsmedel	26
7. Vildsvinsstammens utbredning i Sverige.....	28
7.1 Vildsvinens utbredning leder till kostnader för samhället	29
7.1.1 Kostnader i trafiken	29
7.1.2 Kostnader inom jordbruk	30
7.1.3 Afrikansk svinpest en fara för djurskydd och grisnäring	31
8. Vildsvin i livsmedelskedjan.....	33
8.1 Vildsvin som livsmedel	33
8.2 Avskjutning av vildsvin	33
8.3 Antalet vildsvin i vilthanteringsanläggningarna (VHA).....	34
8.4 Införsel av vildsvinskött till Sverige	35
8.5 Vildsvin i livsmedelskedjan i andra länder inom EU.....	36
8.5.1 Tyskland.....	36
8.5.2 Finland	36
9. Kostnader förknippade med avsättning av vildsvin	38
9.1 Kostnader för jägaren.....	38

9.2	Kostnad för laboratorieanalyser av vildsvin	38
9.3	Kostnader för kompetensutveckling – viltundersökare	39
9.4	Kostnader för vilthanteringsanläggning	39
9.4.1	Kostnad för godkännande av en vilthanteringsanläggning	40
9.4.2	Kostnad för kontroll i vilthanteringsanläggning	40
9.5	Avfallshantering – kategorier och kostnader	41
9.5.1	Animaliska biprodukter - avfallskategorier	41
9.5.2	Animaliska biprodukter - avfallskostnader	42
10.	Konsument och vildsvin.....	43
10.1	Samla och sprida information	43
10.2	Efterfrågan en nyckelfaktor.....	44
11.	Hinder, problem och behov för att nå mål om mer svenskt vildsvinskött.....	45
11.1	Hinder, problem och behov i samband med jakt.....	45
11.2	Hinder, problem och behov i samband med vilthantering	45
11.3	Hinder, problem och behov efter vilthantering	46
12.	Föreslagna åtgärder.....	48
12.1	Föreslagna åtgärder i samband med jakt.....	48
12.1.1	Utbildning av jägare	48
12.1.2	Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt.....	48
12.1.3	Stöd till fler uppsamlingscentraler	49
12.1.4	Stöd för en digital applikation för kommunikation mellan jägare och VHA	49
12.2	Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering	49
12.2.1	Jägarens leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument.....	49
12.2.2	Jägarens leveranser av vildsvin direkt till en lokal vilthanterande detaljhandelsanläggning	50
12.2.3	Skapa ett samlat digitalt system för dokumentation	51
12.2.4	Vildsvinspremie till jägare som inlämnar vildsvin till VHA	51
12.2.5	Subvention av cesiumanalyser	52
12.2.6	Subvention av trikinanalyser	52
12.2.7	Avgift för godkännande eller registrering och kostnad för löpande kontroll av anläggningar	52
12.2.8	Subventioner av hantering av riskavfall	52
12.2.9	Kvalitetshöjande vägledningar	53
12.2.10	Informationsinsatser för företag.....	53
12.2.11	Kvalitetshöjande branschriktlinjer	53
12.3	Föreslagna åtgärder efter vilthantering	53
12.3.1	Informationsinsatser för konsument	53
12.3.2	Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförelse och export.....	54
12.3.3	Offentliga måltider	54

13. Konsekvensutredning.....	55
13.1 Bakgrund	55
13.2 Vad är problemen?.....	55
13.2.1 Vildsvin orsakar höga kostnader för samhället.....	55
13.2.2 Kött från vildsvin till konsument ska passera VHA.....	55
13.2.3 Vildsvinskött är en resurs.....	55
13.3 Orsakerna till problem.....	56
13.4 Utredningens föreslagna åtgärder	56
13.4.1 Effekten av utvecklade flöden via VHA	57
13.4.2 Effekten av jägarens direkta leveranser.....	58
13.5 Referensalternativet- situationen utan åtgärd	58
13.6 Beskrivning av alternativa lösningar	61
13.6.1 Statligt stöd för att gynna fler VHA som den enda kanalen till slutkonsument....	61
13.6.2 Striktare krav på jägares kompetens med att tillåta större mängder.....	61
13.6.3 Lokalkrav och större mängder direkt till butik och konsument	61
13.7 Konsekvensanalys.....	62
13.7.1 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med jakt.....	63
13.7.2 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med vilthantering.....	65
13.7.3 Identifiering konsekvenser av föreslagna åtgärder efter vilthantering	73
13.7.4 Redogörelse av åtgärdernas konsekvenser för företag	74
13.7.5 Redogörelse av effekter för kommuner och Länsstyrelserna	75
13.7.6 Indirekta konsekvenser	76
13.7.7 Exempelkalkyl över samhällsekonomiska konsekvenser	78
13.7.8 Känslighetsanalys av kalkylen.....	80
14. Branschens åtgärdsförslag	82
14.1 Svenskt Viltkött ekonomisk förenings förslag.....	82
14.2 Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägareförbundets förslag	82
15. Skillnader mot förslagen i utredningen 2011.....	84
15.1 Skillnader mot det tyska systemet	87
16. Remissvaren	89
16.1 Revidering av förslagen	90
16.2 Allmänna synpunkter från remissinstanserna.....	91
16.3 Föreslagna åtgärder i samband med jakt.....	93
16.3.1 Stöd för en digital applikation för att skapa kontakt mellan jägare och VHA.....	93
16.3.2 Utbildning av jägare	93
16.3.3 Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt.....	94
16.3.4 Stöd för fler uppsamlingscentraler.....	94
16.4 Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering	96
16.4.1 Jägarens leveranser av kött från vildsvin direkt till konsument.....	96

16.4.2	Jägarers leveranser av vildsvin direkt till anläggningar med 852-standard.....	97
16.4.3	Ett samlat digitalt system för dokumentation.....	98
16.4.4	Vildsvinspremie till jägare som lämnar in vildsvin till VHA	98
16.4.5	Subventioner av cesiumanalyser.....	99
16.4.6	Subventioner av trikinanalyser.....	100
16.4.7	Avgift för godkännande eller registrering och för kontroll	100
16.4.8	Subventioner av hantering av riskavfall	100
16.4.9	Kvalitetshöjande vägledningar	100
16.4.10	Informationsinsatser för företag.....	100
16.4.11	Kvalitetshöjande branschriktlinjer	101
16.5	Föreslagna åtgärder efter vilthantering	101
16.5.1	Informationsinsatser till konsument	101
16.5.2	Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförelse och export.....	101
16.5.3	Offentliga måltider	102

Figurförteckning

Figur 1. Uppdragets målbild.....	17
Figur 2. Antal kollisioner mellan vildsvin och fordon under perioden 2014 och 2018.....	29
Figur 3. Avskjutningsnivåer av vildsvin under jaktåret 2017/2018, redovisat per län eller region. *Skåne= Skåne, Blekinge; Svealand= Uppsala, Västernorrland, Dalarna, Västmanland, Gävleborg, Gotland, Stockholm, Värmland, Örebro; Västra Götaland= Halland, Jönköping, Västra Götaland.....	33
Figur 4. VHA som tar emot vildsvin under år 2018. De 10 grönmarkerade punkterna avser anläggningar som tillsammans tog emot ca 80 procent av det totala antalet vildsvin som passerade via VHA under året (egen bearbetning efter information från Svensk Viltkött).	34
Figur 5. Andel (%) av skjutna vildsvin som passerade VHA under 2016 och 2017 i olika län eller regioner.....	35
Figur 6. Antal vildsvin som finns tillgängliga för VHA/852-anläggningar/jägares egen konsumtion med olika antal jägare (i genomsnitt 5 vuxna djur/jägare) som levererar direkt till konsument och olika jakttryck. Jägaren är en utbildad jägare som har ett tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument.....	58
Figur 7. Aktörer längs livsmedelskedjan från jord till bor som mottagit remissen.	89
Figur 8. De femton förslag med flest positiva svar från remissinstanserna. LST=länsstyrelse, UC=uppsamlingscentral, SLV=Livsmedelsverket.....	90

Tabellförteckning

Tabell 1. Avskjutning hela landet, totala antalet trikinprover, antalet skjutna ej trikintestade, inkomna till VHA och VHA som tar emot vildsvin/antalet VHA i hela landet. Data visas för åren 2016-2018.....	34
Tabell 2. Införsel av vildsvinskött under 2015-2017 från Polen, Tyskland och övriga länder med mindre volymer. Volymen anges i ton. Källa: Jordbruksverket.....	36
Tabell 3. Exempel på kostnad för analys av trikinprover hos fyra olika ackrediterade laboratorier.....	39
Tabell 4. Kontrollkostnad inom livsmedelsområde i olika kommuner 2019. Källa: Respektive kommuns hemsida. Hämtad 2019-03-07.....	41
Tabell 5. Antalet företag och genomsnittlig storlek åkerareal per län i vildsvinsområdet, år 2016.....	77
Tabell 6. Skillnaden mellan två olika scenarier: med eller utan åtgärd (UA respektive JA). Jakttrycket 115 000 djur representerar avskjutningen 2018 och ger inte population i balans med sin omgivning. Jakttrycket 150 000 antas kunna göra det i för övrigt oförändrade förhållanden. 6 000 jägare med tillstånd uppskattades under workshops tillsammans med jägarkårens representanter.....	79
Tabell 7. Exempelberäkning samhällsekonomisk kalkyl med startår 2021 och en kalkylperiod om sex år och kalkylränta om fyra procent.....	80
Tabell 8. Resultat av känslighetsanalys.....	81
Tabell 9. Jämförelse mellan förslagen i utredningar 2019 och 2011 inom Livsmedelsverkets mandat.....	84

Bilagor

- Bilaga 1 Regeringsuppdraget Analys av möjligheten att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött, dnr vid Livsmedelsverket 2018/02334
- Bilaga 2 Deltagarförteckning
- Bilaga 3 Tillväxtverkets sammanfattning
- Bilaga 4 Riskanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen
- Bilaga 5 Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägareförbundets hemställan till regeringen
- Bilaga 6 Faror och risker med vildsvin som livsmedel
- Bilaga 7 Sjukdomsördan av inhemska fall av matförgiftning.
- Bilaga 8 Avskjutning och ekonomiska incitament i Tyskland och Finland
- Bilaga 9 Sammanfattning av den nationella tyska lagstiftningen gällande leveranser av små mängder vilt
- Bilaga 10 Ett exempel på kontrollkostnad på en vilthanteringsanläggning
- Bilaga 11 Informationsinsatser gentemot konsument
- Bilaga 12 Svenskt Viltkött ekonomisk förening - synpunkter på lättnader för Vildsvinshantering
- Bilaga 13 Ackrediterade laboratorier för trikin- och cesiumanalyser i livsmedel i Sverige
- Bilaga 14 Sammanställning av direkta och indirekta konsekvenser
- Bilaga 15 Svenskt Viltkött ekonomisk förening Förslag i rangordning om förenklingar
- Bilaga 16 Aktiviteter i processen
- Bilaga 17 Remissförfarandet

Begrepp och definitioner

Afrikansk svinpest	ASF, African Swine Fever, är en virussjukdom som drabbar både tama och vilda svindjur, familjen <i>Suidae</i> . Sjukdomen kan ha mycket akut förlopp men även en långsammare form med varierande symptom. Nedsatt allmäntillstånd, feber, ostadighet, diarré är bland symptom som ses. Djuren dör inom fem till tio dagar. Smittspridning sker via direkt kontakt eller indirekt via till exempel redskap, kött, matavfall.
Animaliska biprodukter	förkortning ABP, material från djurriket som inte är livsmedel och som ännu inte bearbetats eller behandlats. Biprodukter från slaktade djur, annat färskt kött än slaktkroppen och dess inälvor och blod.
Anläggning	varje enhet i ett livsmedelsföretag.
852-anläggning	ett livsmedelsföretag i led efter primärproduktion som regleras av förordning (EG) nr 852/2004. Dessa anläggningar kan hantera inkommande små mängder vilt och överlämna detta direkt till slutkonsument. Vilt som kan vara trikinbärande får inte hanteras i dessa anläggningar idag.
Behörig myndighet	den centrala myndighet i en medlemsstat som har till uppgift att se till att kraven i EU-förordning i fråga efterlevs, eller varje annan myndighet som tilldelats detta ansvar.
Cesium	ett grundämne som förekommer i naturen i mycket låga koncentrationer och inte avger strålning. Radioaktivt cesium, som cesium-137, bildas vid kärnklyvningar av uran och plutonium och avger strålning. Det finns i kärnreaktorer och använt kärnbränsle. Det används också för behandlingar inom sjukvården.
Detaljhandelsanläggning	en typ av 852-anläggning, anläggning där hantering och/eller bearbetning av livsmedel och lagring och där produkten säljs eller levereras direkt till slutkonsumenten. Dessa kan vara bland annat catering, personalmatsalar, allmänna serveringsställen, restauranger eller affärer. I förslaget kan den här typen av anläggning registrera sig för hantering av vildsvin om förutsättningar finns enligt förordning (EG) nr 852/2004.
Europeiska Unionen	förkortning EU, är en fördragsbunden union mellan 28 europeiska demokratier och det mest långtgående överstatliga samarbetet i världen. Unionen upprättades den 1 november 1993 och ersatte då Europeiska gemenskaperna (EG).
Fara	biologisk, kemisk eller fysikalisk agens i eller i form av livsmedel eller foder som skulle kunna ha en negativ hälsoeffekt.
Fjäderfä	tamfjäderfä, inklusive fåglar som inte betraktas som tamfjäderfä men som föds upp som sådana, med undantag av strutsfåglar.
Frilevande vilt	vilda hov- och klövdjur samt hardjur och landlevande däggdjur som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel och anses vara frilevande vilt enligt tillämplig lagstiftning i den berörda medlemsstaten,

	däribland däggdjur som lever fritt inom ett inhägnat område under liknande förhållanden som vilda djur. Gäller även frilevande vild fågel som är föremål för jakt i syfte att användas som livsmedel.
Färskt kött	kött som inte har genomgått någon annan konserverande behandling än kylning, frysning eller djupfrysning, inbegripet kött som är vakuumpförpackat eller förpackat i kontrollerad atmosfär.
HACCP	Hazard Analysis of Critical Control Points, (riskanalys och kritiska kontrollpunkter), är en standardiserad arbetsmetod som beskriver hur man systematiskt kartlägger, bedömer och kontrollerar faror i livsmedelsproduktionen med syfte att livsmedel ska vara säkra för konsumenten.
Hardjur	kaniner, harar och gnagare.
Hägnat vilt	hägnade strutsfåglar och hägnade landlevande däggdjur, dock inte tama hov- och klövdjur.
Jaktlag	jaktlag består av jägare som deltar i jakten under säsongen eller vid ett visst tillfälle. Det vilt som jaktlaget nedlägger delas vanligen upp mellan medlemmarna i jaktlaget. Livsmedelsverket anser att det bör vara möjligt att dela upp nedlagt vilt mellan medlemmarna inom jaktlaget för konsumtion i deras privathushåll och för överlåtelse i enlighet med reglerna för små mängder.
Jägare	jägaren är den som innehar jakträtten på en fastighet och enligt huvudregeln i Sverige är det markägaren som har jakträtten enligt 10§ jaktlagen (1987:259. Livsmedelsverket anser att med en jägare, i den betydelse ordet har i förordning (EG) nr 853/2004, avses en fysisk person som skjuter viltet och annan jägare i samma jaktlag. En ägare av ett vilthägn, där viltet jämställs med frilevande vilt, som själv skjuter eller är med i jakten av viltet som en del av jaktlaget bör också betraktas som jägare.
Jägare med tillstånd	i enlighet med förslag i denna rapport jägare som efter genomgången godkänd utbildning ansökt och erhållit ett tillstånd; av länsstyrelsen i det län där jägaren är skriven; för att kunna leverera vildsvinskött i små mängder direkt till slutkonsument och innehar ett unikt ID-nummer i länsstyrelsens register. Han/hon ansvarar för livsmedelssäkerhet genom rätt hantering, märkning, provtagning och dokumentering av fällt vildsvin. Det vilt som jaktlaget nedlägger delas vanligen upp mellan medlemmarna i jaktlaget. Kött av vildsvin som levereras får därmed komma från de jakter han/hon deltagit i. En medlem i ett jaktlag som vill leverera vildsvin direkt till konsument ska personligen vara jägare med tillstånd.
Kommissionen	Europeiska kommissionen är Europeiska Unionens verkställande organ och offentliga förvaltning. Kommissionen föreslår nya EU-regler och genomför politik och program.
Konsument	eller slutkonsument, den slutliga konsumenten av ett livsmedel, inte någon som kommer att använda livsmedlet som en del i ett livsmedelsföretags verksamhet.

Kontaminering	förekomst eller införande av en fara.
Kött	alla ätliga delar av djur, inklusive blod.
Likvärdig	när det gäller olika system, deras förmåga att ge samma slutresultat.
Livsmedelslagstiftning	lagar och andra författningar om livsmedel i allmänhet, och livsmedelssäkerhet i synnerhet, både på gemenskapsnivå och på nationell nivå. Den omfattar alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel och även foder som produceras för livsmedelsproducerande djur eller som dessa utfodras med.
Livsmedelsföretag	varje privat eller offentligt företag som med eller utan vinstsyfte bedriver någon av de verksamheter som hänger samman med alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan av livsmedel.
Livsmedelsföretagare	de fysiska eller juridiska personer som ansvarar för att kraven i livsmedelslagstiftningen uppfylls i det livsmedelsföretag de driver.
Livsmedelshygien,	eller hygien, de åtgärder och villkor som är nödvändiga för att bemästra faror och säkerställa att livsmedel är tjänliga med hänsyn till deras avsedda användningsområde.
Lokal detaljhandelsanläggning	i enlighet med förslag i denna rapport en anläggning som tar emot vildsvin med pälsen på inklusive medföljande skalle och organ med undantag för mag-tarmkanal direkt från en jägare och vildsvinet ska vara fällt i samma län eller därtill angränsande län. Jägarens leveranser ska utgöra små mängder.
Oavhudat vilt	vilt med pälsen eller fjäderdräkten på. Oavhudat vilt är en primärprodukt och kan tas emot av VHA eller av en lokal detaljhandelsanläggning som hanterar vilt.
Officiell assistent	förkortning OA, även kallade livsmedelskontrollanter är specialutbildade kontrollanter för köttbesiktning och även i vissa fall vidareutbildade på kontroll av livsmedelsföretagare
Officiell kontrollpersonal	officiell kontrollpersonal är anställda av den kontrollmyndighet som har ansvar för kontroll av verksamheten. Livsmedelsverkets kontrollpersonal består av OA, OV och statsinspektörer.
Officiell veterinär	förkortning OV, veterinär anställd av Livsmedelsverket som utövar kontroll av de verksamheter som ligger under Livsmedelsverkets kontrollansvar.
Prevalens	en epidemiologisk term som anger den andel individer i en population som har en given sjukdom eller ett givet tillstånd.
Primärproduktion	produktion, uppfödning eller odling av primärprodukter inklusive skörd, mjölkning och produktion av livsmedelsproducerande djur före slakt. Omfattar också jakt, fiske och insamling av vilda produkter.
Primärprodukter	produkter från primärproduktion, däribland produkter från jorden, från boskapsuppfödning, från jakt och från fiske. Vilt med pälsen eller

	fjäderdräkten på är en primärprodukt. Kött av vilt är inte en primärprodukt.
Risk	funktion av sannolikheten för en negativ hälsoeffekt och denna effekts allvarlighetsgrad till följd av en fara.
Riskanalys	förfarande som består av tre sammanhängande delar: riskbedömning, riskhantering och riskkommunikation.
Riskbedömning	vetenskapligt baserat förfarande som består av fyra steg: bestämning av faror, beskrivning av faror, bedömning av exponeringen och beskrivning av risken.
Riskhantering	förfarande, till skillnad från riskbedömning, där olika strategiska alternativ vägs i samråd med berörda parter med beaktande av riskbedömning och andra berättigade faktorer och där, vid behov, lämpliga alternativ för förebyggande och kontroll väljs.
Riskkommunikation	interaktivt utbyte under hela riskanalysförfarandet av information och synpunkter om faror och risker, riskrelaterade faktorer och riskuppfattning mellan riskvärderare, riskhanterare, konsumenter, foder- och livsmedelsföretag, universitet och andra berörda parter. I den ingår även redogörelse för resultaten av riskbedömningen och grundvalen för riskhanteringsbeslut.
Slaktkropp	kroppen av ett djur efter slakt och uppslaktning.
Småvilt	frilevande fågel och hardjur som lever fritt i vilt tillstånd.
Spårbarhet	möjlighet att spåra och följa livsmedel, foder, livsmedelsproducerande djur eller ämnen som är avsedda att, eller kan förväntas ingå i ett livsmedel eller ett foder, genom alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan.
Storvilt	landlevande däggdjur som lever fritt i vilt tillstånd och inte omfattas av definitionen av småvilt.
Styckning:	urbening och/eller delning av slaktkropp till flera delar än tre delar av en halv slaktkropp. Styckning är en egen verksamhet skilt från slakt och vilthantering.
Uppsamlingscentral	förkortning UC, anläggning där jägare lämnar in fällda vilt inför transport till vilthanteringsanläggning. En sådan anläggning ingår i primärproduktionen. I den här typen av anläggning kan viltet enbart förvaras i väntan på transport vidare till en vilthanteringsanläggning som följer reglerna enligt förordning (EU) 853/2004. Viltet som ska vidare till en vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning direkt från jägaren ska inte gå via en uppsamlingscentral.
Utbildad jägare	en jägare som har genomgått den i förslaget beskrivna vidareutbildningen i tillvaratagande av vildsvin.
Utsläppande på marknaden	innehav av livsmedel eller foder för försäljning, inbegripet utbudande till försäljning, distribution eller varje annan form av överlåtelse - kostnadsfri eller inte.

Vilthanteringsanläggning	förkortning VHA, en anläggning där nedlagt vilt bereds och underkastas offentlig kontroll, inklusive köttbesiktning, innan det släpps ut på marknaden. VHA kan ta emot enbart vilt med pälsen eller fjäderdräkten på. VHA ska följa förordningarna (EG) 852/2004 och (EG) 853/2004. Viltet kan komma direkt från jägaren eller via en uppsamlingscentral.
Zoonotiska smittämnen	sjukdomar eller smittämnen som på ett naturligt sätt kan spridas mellan djur och människor antingen via direkt kontakt eller via livsmedel, inklusive vatten.
Återtag	i denna rapport en aktivitet där jägare tar tillbaka till sitt eget bruk i sitt eget hushåll de vildsvin som han eller hon lämnat in för uppslaktning i en lokal detaljhandelsanläggning eller i en vilthanteringsanläggning.

1. Sammanfattning

Livsmedelsverket redovisar med denna rapport resultat för Regeringsuppdraget Analysera möjligheten att förenkla förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött.

Arbetet har genomförts tillsammans med Jordbruksverket, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Naturvårdsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt samt aktörer från hela kedjan - från markägare till konsument. Rapporten sammanfattar den information som har samlats in om hinder, problem och behov samt förslag till förändringar och andra typer av aktiviteter vilka syftar till att hantera de identifierade orsakerna till att för lite vildsvinskött når konsumenter. Den samlade informationen och förslagen rör huvudsakligen områdena kunskap och kompetens, ekonomiska incitament och marknadsföring.

Livsmedelsverket anser att bland annat följande åtgärder bör övervägas för att en ökad mängd vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet ska kunna nå konsumenter:

- Framtagandet av ny nationell lagstiftning om att jägare med tillstånd ska kunna överlämna små mängder vildsvinskött direkt till konsument och små mängder vildsvin med pälsen på till en lokal detaljhandelsanläggning,
- Se över befintlig vägledning för jägarens direkta leveranser av små mängder vilt till konsument eller till en detaljhandelsanläggning som levererar direkt till konsument,
- Undersöka förutsättningar för att skapa ett samlat digitalt system som erbjuder alla aktörer längs hela kedjan en möjlighet att dokumentera sina aktiviteter för bibehållen spårbarhet med låg administrativ börda.
- Utredda hur en premie via VHA till jägare skulle kunna utformas och införas,
- Statligt subventionerade cesiumanalyser för vildsvin fällda inom definierat nedfallsområde,
- Statligt subventionerade trikinanalyser,
- Statliga subventioner för hantering av animaliska biprodukter (kategori-2 avfall med höga halter av cesium eller förekomst av trikiner),
- Statligt subventionerade mobila och fasta uppsamlingscentraler för VHA
- Fortsatt stöd till informations- och marknadsföringsinsatser från Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram och arbete med livsmedelsstrategin,
- Riktade insatser för att underlätta lokala inköp av köttåvfall som ingår i offentliga måltider och offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer,
- Riktade insatser för att underlätta export av svenskt vildsvinskött till tredje land (utanför EU).
- Ta fram en plan för framtida uppföljning av effekterna av de åtgärder som genomförs.

Dessa förslag kan genomföras av myndigheter, företag och andra aktörer längs hela kedjan från skog till bord. Marknadsföring anses ha en nyckelroll för måluppfyllelsen.

De föreslagna åtgärderna bör bidra till livsmedelsstrategins övergripande mål om en livsmedelskedja där viltkött bidrar till att den totala inhemska livsmedelsproduktionen ökar. Detta kan ske genom att förenkla förfaranden för avsättning på marknaden. Ökad avskjutning, underlättat flöde från skog till bord samt ökad status och efterfrågan av vildsvinskött är alla faktorer som kan bidra till att mer svenskt vildsvinskött når marknaden.

Konsekvensanalysen av de föreslagna åtgärderna visar att jägarens egna leveranser direkt till konsument i sin närhet underlättar avsättningen av vildsvin i liten skala. Jägarens direkta leveranser av vildsvin till en lokal detaljhandelsanläggning, som i sin tur levererar direkt till slutkonsument öppnar upp en ny möjlighet för jägaren för avsättning inom det län eller angränsande län där vildsvinet fålls. Denna lösning ökar möjligheten för jägaren att kunna avsätta fållda vildsvin förutsatt att dessa företag blir tillräckligt många och etableras i områden där avstånden till vilthanteringsanläggningar upplevs för långa.

Bibehållen spårbarhet förutsätter att jägare med tillstånd att leverera små mängder kött av vildsvin direkt till konsument är registrerade vid länsstyrelsen i det län där jägaren är skriven. Detaljhandelsanläggningar ska enligt förslaget registrera sin verksamhet med vildsvin hos kommunal kontrollmyndighet. Dokumentation av hanteringen i olika steg skulle vara ett krav för både jägaren och detaljhandelsanläggningen. En utredning om inrättandet av ett digitalt systemstöd skulle fokusera på att finna enkla lösningar för alla aktörer i flödet.

Sammantaget anses förslagen förenkla förfaranden och öka möjligheter till avsättning av svenskt, säkert, vildsvinskött. Nära kontakt mellan jägare och slutkonsument och även mellan detaljhandelsanläggning och slutkonsument skapar förutsättningar för att enbart säkra livsmedel överläts. Frånvaro av köttbesiktningsskrav för små mängder underlättar dessa flöden. Administrativa uppgifter och kostnader hålls på en låg nivå för de två centrala aktörerna - jägare och företag.

För att kunna nå målet med mer säkert svenskt vildsvinskött som når konsument behövs dock ytterligare åtgärder som stödjer vilthanteringsanläggningar. Dessa anläggningar är under offentlig kontroll, inklusive köttbesiktning, och kan avsätta vildsvin i obegränsade mängder inom hela EU och i tredje land.

Ekonomiska incitament i form av subventionerade analyser av cesium i nedfallsområden och trikiner för alla vildsvin som är ämnade för livsmedel anses stödja målet. Stödet för uppsamlingscentraler skapar möjligheter för VHA att öka inkommande vilt, inklusive vildsvin. Förslag om premie till jägare som levererar vildsvin till VHA och att införa ett samlat digitalt stöd för dokumentering längs hela flödet måste utredas vidare.

De åtgärdsförslag, framför allt där statligt ekonomiskt stöd ingår, som eventuellt kommer att implementeras bör följas upp med avseende på effektivitet och effekt.

2. Bakgrund

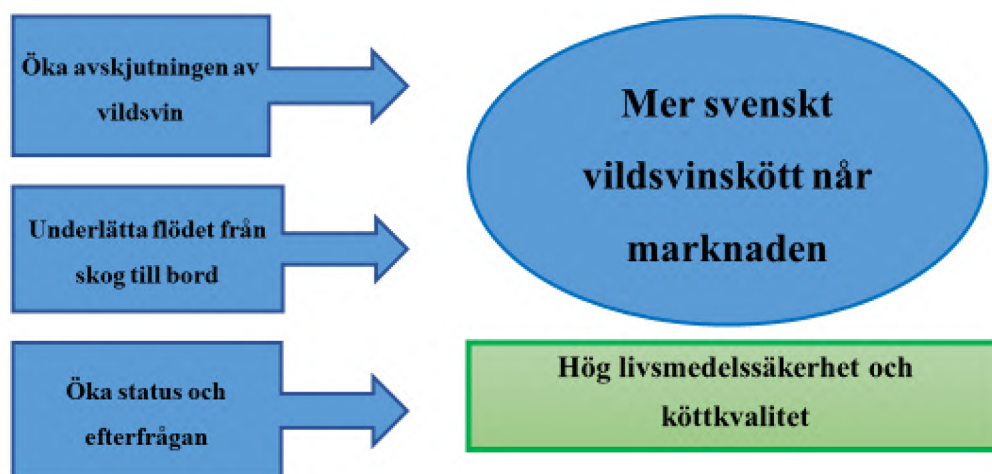
2.1 Uppdraget

Regeringen gav den 11 juli 2018 Livsmedelsverket i uppdrag att analysera möjligheterna att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinskött.¹ Uppdraget skulle enligt regeringens beslut genomföras i samråd med Statens Jordbruksverk, Statens Veterinärmedicinska Anstalt, Naturvårdsverket och Länsstyrelsen i Södermanland. Utöver dem identifierade Livsmedelsverket ytterligare intressenter som skulle beröras av detta arbete och resultaten av detsamma.

Analysen skulle inkludera en bedömning av vilka volymer av vildsvinskött som kan göras tillgängliga på marknaden med de föreslagna åtgärderna och kostnader förknippade med dessa åtgärder. Andra åtgärder för att underlätta avsättning av vildsvinskött på marknaden skulle också utredas.

Utgångspunkten skulle vara bibehållen livsmedelssäkerhet, både avseende livsmedelshygien och köttkvalitet.

Uppdragets målbild består huvudsakligen av tre olika delar som kan bidra till att mer svenskt vildsvinskött når marknaden. *Se Figur 1.*

Figur 1. Uppdragets målbild.

¹Regeringens beslut N2018/04065/DL, N2018/01954/DL, 2018-07-05. Se bilaga 1.

2.2 Uppdragets omfattning

Uppdraget omfattar en analys av olika möjligheter att förenkla förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött. Kärnproblemet i uppdraget har identifierats till att avsättning av svenskt vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet är för litet. Åtgärdsförslagen ska rikta sig mot de orsaker som identifieras i analysen.

Analysen har kartlagt de hinder, behov och problem som aktörerna upplever längs hela kedjan från jakten till konsument, inklusive den gemensamma marknaden inom EU. Därefter har olika åtgärdsförslag tagits fram med hjälp av intressenterna. Hur förslagen skulle kunna fungera i praktiken har analyserats. Konsekvensanalysen har berört både kvalitativa och kvantitativa konsekvenser.

Åtgärdsförslagen anses bidra till att de övergripande målen i den svenska livsmedelsstrategin om att större mängder viltkött når konsumenter och att företagandet på landsbygden ökar.

Uppdraget omfattar inte:

- åtgärder för att beräkna avgifter,
- beslut om olika åtgärder som föreslås eller
- att verkställa de åtgärder som föreslås i rapporten.

3. Genomförande

3.1 Projektorganisation

Utredningen har internt genomförts i projektform med beställare, styrgrupp, projektgrupp samt referensgrupp. Utöver projektorganisationen har flera medarbetare vid Livsmedelsverket bidragit med information och kunskap.

3.2 Metodik

Tillväxtverket bjöds in att medverka i arbetet. Deras medverkan har grundats i en ambition att utveckla och testa samskapande arbetssätt i förenklingsarbetet. Tillväxtverket har bedömt att regeringsuppdraget har varit intressant ur ett metodperspektiv men även i sak då livsmedelsstrategin tar upp att produktion av vilt- och renkött kan bidra till tillväxt i livsmedelskedjan och att möjligheten till avsättning bör underlättas. Vildsvin påverkar även många lantbruksföretag.

Tillväxtverket arbetade under februari – juni 2019 med metodstöd och ledning av en samskapande workshopserie (förenklingslabb). Utgångspunkten var Livsmedelsverkets projektplan, indelad i tre faser:

- Fas 1 – Kartläggning av hinder, behov och problem som finns enligt olika intressenter i flödet av vildsvin från jord till bord, januari – mars 2019.
- Fas 2 – Förslag till åtgärder, mars-juni 2019.
- Fas 3 – Konsekvensanalys (parallellt med ovanstående punkter, inklusive eventuell genomförandeplan för vissa åtgärdsförslag)

Arbetet planerades och genomfördes i samverkan med Livsmedelsverkets projektgrupp. Livsmedelsverket bjöd in och hanterade all kommunikation med externa aktörer (Jordbruksverket, Jägarnas Riksförbund, Konsument Stockholm, Lantbrukarnas riksförbund, Länsstyrelsen i Södermanlands län, Naturvårdsverket, Statens veterinärmedicinska anstalt, Svensk dagligvaruhandel, Svenska Jägareförbundet, Svenska viltmatakademin, Svenskt viltkött ekonomisk förening och Sveriges Jordägareförbund). *Se bilaga 2 för deltagarförteckning i respektive grupp.*

Förenklingslabbet som metod har utformats för att skapa en gemensam syn på utmaningar, utforska förutsättningar och behov och ta fram lösningar utifrån en gemensam bild av nuläget. Regler som styr hanteringen och avsättning av vildsvinskött har stått i fokus för arbetet men även andra delar av flödet, före avsättning till VHA och marknadsföring efter vilthantering och förädling, har analyserats. Genom tidigt samråd med berörda intressenter identifierades problembilden och dess omfattning.

För att bredda bilden och få ett underlag till arbetet i workshopserien genomförde Tillväxtverket två omgångar intervjuer med berörda målgrupper, främst jägare och VHA. I den första omgången ställdes allmänna och övergripande frågor för att få en bred bild av problem och förutsättningar ur målgruppernas perspektiv. I en andra omgång ställdes frågor med utgångspunkt i lösningsförslag i form av koncept och prototyper som ett test av de förslag som kommit fram i workshopserien. Intervjuobjekten valdes slumpmässigt bland medlemmar i respektive intressegrupp. Ytterligare information om metodiken förenklingslabb finns i *Bilaga 3 – Tillväxtverkets sammanfattning av projektet.*

Arbetet med konsekvensutredning genomfördes parallellt med ovanstående workshopserie. Konsekvensanalysen följer förordning om konsekvensutredning vid regelgivning (2007:1244). Eftersom en växande vildsvinspopulation berör flera delar i samhället avslutas utredningen med en samhällsekonomisk analys. I den samhällsekonomiska analysen utreds om implementering av de föreslagna åtgärderna är samhällsekonomiskt lönsamt. Analysen har fungerat som ett beslutsstöd under utredningens gång.

3.3 Riskanalys, proportionalitet och försiktighetsprincipen

Livsmedelsverket arbetar enligt riskanalysens principer. Målet är att hitta de hanteringsalternativ som resulterar i det effektivaste sättet att nå lämplig nivå av skydd för konsument². Principerna anges bland annat i FAO/WTOs handbok³ för riskanalys.

Riskanalys består av riskvärdering, riskhantering och riskkommunikation. Dessa definieras bland annat i gällande EU-lagstiftning⁴. *Se Begrepp och definitioner, sida 10.*

Riskhanteringsåtgärder ska vara proportionerliga. Det innebär att åtgärder inte ska gå utöver det som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet. Enligt denna princip vägs olika intressen mot varandra, till exempel samhällets krav på säkerhet mot individens rätt till integritet. Även förvaltningslagen (2017:900) påbjuder denna förvaltningsrättsliga princip.

För att fatta rätt beslut gentemot konsument bör så kallad försiktighetsprincip råda⁵. Det innebär att när man efter en bedömning av tillgänglig information identifierar möjligheten av skadliga effekter på hälsan, men när det fortfarande föreligger vetenskaplig osäkerhet, får sådana provisoriska åtgärder för riskhantering vidtas som är nödvändiga för att säkerställa den höga hälsoskyddsnivå som valts i EU-gemenskapen.

Aktuellt uppdrag kan betraktas genomföra just denna översyn genom en omvärdering av den gällande nationella lagstiftningen för hantering av framför allt faran *Trichinella* (trikiner) hos vildsvin.

Enligt en försiktig uppskattning sker cirka 500 000 matförgiftningsfall årligen i Sverige⁶. Källan till dessa fall går oftast inte att spåra eller kvantifiera. Det ligger i Livsmedelsverkets intresse att de riskhanteringsalternativ som väljs i detta eller andra uppdrag inte påverkar folkhälsan negativt genom att ytterligare öka antalet matförgiftningsfall eller andra smittor (trikinos, toxoplasmos). *Se vidare bilaga 4, kapitel 6 och bilaga 6.*

---

² Agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures, WTO, 1995: Article 5: Appropriate level of protection = ALOP.

³ <http://www.fao.org/3/W4982E/w4982e02.htm>

⁴ Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, artikel 3.

⁵ Europaparlamentets och Rådets förordning (EG) nr 178/2002 av den 28 januari 2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet, artikel 7.

⁶ ⁶ Livsmedelsverket. Lindqvist, R. 2019. L 2019 nr 02: Sjukdomsördan av inhemska fall av matförgiftning. Livsmedelsverkets rapportserie. Uppsala. L 2019 nr 02 ISSN 1104-7089.

4. Livsmedelslagstiftningen

Livsmedelslagstiftningen syftar till att skydda konsumenterna genom att säkerställa att livsmedel är säkra. Detta kapitel ger en överblick över den nu gällande livsmedelslagstiftningen. Även den nationella regleringen för en jägares leveranser av vilt och kött av vilt beskrivs. Vidare omnämns bl.a. de tidigare regeringsuppdrag om vildsvin som redovisats av Livsmedelsverket.

4.1 EU-bestämmelser

Livsmedelsområdet är harmoniserat, det vill säga de reglerna som gäller på området är utarbetade gemensamt inom EU och gäller inom hela unionen. De EU-rättsliga bestämmelserna på livsmedelsområdet syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och skydda konsumenternas intressen.⁷ Av lagstiftningen följer att livsmedel endast ska släppas ut på marknaden om de är säkra. Livsmedel är inte säkra om de kan anses vara skadliga för hälsan eller otjänliga som människoföda.

Livsmedelsföretagaren har ansvaret för att de krav som finns i livsmedelslagstiftningen följs. Ett livsmedel ska t.ex. kunna spåras på alla stadier i produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan. Syftet är att livsmedel som inte är säkra ska kunna hindras från att nå konsumenter och kunna återkallas. Livsmedelsföretagen är skyldiga att ha ett fungerande system och förfarande för spårbarhet. Kraven för spårbarhet gäller ett steg bakåt och ett steg framåt i livsmedelskedjan. Det innebär att livsmedelsföretagen ska kunna ange varifrån de fått ett visst livsmedel och vart företaget levererat livsmedel. Uppgifterna ska på begäran lämnas till den behöriga kontrollmyndigheten. Spårbarhetskraven gäller inte leverans, försäljning eller överlämnande till slutkonsumenter.

4.2 Nationella bestämmelser

Livsmedelslagen (2006:804) syftar till att säkerställa en hög skyddsnivå för människors hälsa och för konsumenters intressen när det gäller livsmedel. Lagen gäller alla stadier av produktions-, bearbetnings- och distributionskedjan för livsmedel. Den kompletterar sådana bestämmelser i EU-förordningar som har samma syfte som lagen och som faller inom lagens tillämpningsområde. Lagen innehåller bland annat regler om offentlig kontroll, avgifter, straff och överklagande. I lagen finns också bemyndiganden för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att meddela föreskrifter i vissa frågor.

Livsmedelsförordningen (2006:813) anger bl.a. vilken myndighet som ska kontrollera olika typer av anläggningar. Den ger också Livsmedelsverket rätt att meddela olika föreskrifter. Livsmedelsverket får meddela föreskrifter eller i det enskilda fallet fatta beslut om förbud eller villkor för handhavande, införsel till landet eller utsläppande på marknaden av livsmedel om det behövs för att skydda människors liv eller hälsa. Livsmedelsverket får också meddela föreskrifter om märkning och presentation av livsmedel.

---

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 178/2002 om allmänna principer och krav för livsmedelslagstiftning, om inrättande av Europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet och om förfaranden i frågor som gäller livsmedelssäkerhet.

Enligt livsmedelslagen har regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer rätt att meddela föreskrifter om skyldighet att betala avgift för offentlig kontroll, prövning och registrering. Enligt förordningen (2006:1166) om avgifter för offentlig kontroll av livsmedel och vissa jordbruksprodukter ska kontrollmyndigheternas ordinarie offentliga kontroll finansieras genom en årlig avgift som de livsmedelsföretagare, vilkas verksamhet är föremål för kontroll, betalar. Detta gäller dock inte för offentlig kontroll av livsmedelsföretag i primärproduktionen, som är anslagsfinansierad.

Utöver den årliga avgiften tas särskilda avgifter ut för registrering och godkännanden av olika slag samt för viss provtagning och undersökning. Avgifter tas även ut för import och export av livsmedel. Slakteri- och vilthanteringsanläggningar betalar i stället för en årlig avgift en bemanningsavgift till Livsmedelsverket, utifrån den kontrolltid som fastställs av verket. För styckningsanläggningar ska både en årlig avgift och en bemanningsavgift för särskild kontroll betalas.

4.3 Jägarens leveranser av små mängder vilt eller kött av vilt

Jakt hör, tillsammans med till exempel fiske och svamplockning, till primärproduktionen av livsmedel. Regler för primärproducenter finns bl.a. i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 852/2004 om livsmedelshygien.

Enligt nationella bestämmelser kan jägare i vissa fall leverera små mängder vilt och kött av vilt direkt till konsumenter samt till butiker och restauranger.⁸ Björn och vildsvin får dock inte levereras direkt till konsumenter eller butiker och restauranger då dessa djurslag kan vara bärare av trikiner. Björn och vildsvin ska alltid passera en vilthanteringsanläggning, utom i de fall köttet enbart konsumeras i jägarens eget privata hushåll. För hjortar i hägn gäller att de måste vara friförklarade från tuberkulos. Jägaren har alltid ansvar för att det vilt eller kött av vilt som han lämnar från sig är säkert att konsumeras.

För att kött av vilt ska kunna avsättas på hela EU-marknaden måste det hanteras i s.k. vilthanteringsanläggningar, dvs. godkända anläggningar för uppslaktning av vilt. Jägaren ska leverera viltet oflått respektive oplockat till vilthanteringsanläggningen. För björn finns vissa undantag från denna regel. Egna regler finns även för det vilt som har undersökts av en s.k. utbildad person. Vid en vilthanteringsanläggning besiktigas köttet av Livsmedelsverkets kontrollpersonal.

4.4 Tidigare regeringsuppdrag om vildsvin

Livsmedelsverket har vid två tidigare tillfällen (2008 och 2010) fått i uppdrag av regeringen att överväga möjligheten för jägare att sälja mindre mängder vildsvin och kött av vildsvin utan krav på besiktning i vilthanteringsanläggningar. Bakgrunden har varit den kraftigt ökande vildsvinsstammen och de skador på grödor och trafikolyckor som vildsvinen orsakar. Livsmedelsverkets förslag⁹ har inte lett till några åtgärder. I redovisningen av det andra regeringsuppdraget presenterade Livsmedelsverket ett alternativt system där jägare själva skulle få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin direkt till konsument och detaljhandelsanläggningar. Förslaget bedömdes vara för invecklat och medföra för höga kostnader för att vara intressant för jägare.

---

⁸ Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2005:20) om livsmedelshygien, se särskilt 59–64 §§.

⁹ Redovisning av regeringens uppdrag i fråga om villkor för försäljning av produkter av vildsvin, Livsmedelsverket den 30 september 2009 och Redovisning av regeringens andra uppdrag i fråga om villkor för försäljning av produkter av vildsvin, Livsmedelsverket den 30 maj 2011.

Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund har i en hemställan till Näringsdepartementet i mars 2018 (dnr N2018/01954/DL) framställt önskemål om att regeringen ska uppdra åt ansvariga myndigheter att ändra tillämpliga regler. Enligt hemställan bör tillämpliga regler ändras så att utbildade medlemmar av jägarkåren, efter provtagning för trikiner, kan sälja kött från vildsvin direkt till konsumenter och näringsidkare. I hemställan presenteras ett system för detta. *Se bilaga 5.*

5. Myndigheters ansvar för kontrollen

5.1 Kontrollmyndigheter

Enligt livsmedelslagen ska den offentliga kontrollen utövas av Livsmedelsverket, länsstyrelserna, andra statliga myndigheter och kommunerna i enlighet med vad regeringen bestämmer. Den närmare ansvarsfördelningen mellan myndigheterna anges i huvudsak i livsmedelsförordningen.

De flesta livsmedelsanläggningarna i Sverige står under kommunal kontroll. Kommunerna utför offentlig kontroll i t.ex. butiker, restauranger och skolkök. Det finns möjligheter till kommunal samverkan och viss överflyttning av kontrollansvar mellan Livsmedelsverket och kommunerna.

Länsstyrelserna ansvarar för den offentliga kontrollen av livsmedelsföretagens anläggningar i primärproduktionen som t.ex. enskilda jordbruk eller uppsamlingscentraler för vilt. Länsstyrelserna ska vidare på regional nivå samordna och ge råd och stöd till kommunerna i deras kontrollverksamhet, men också granska hur kommunerna utför sin kontroll.

Livsmedelsverket utför offentlig kontroll av livsmedelsföretagare som bedriver verksamhet som omfattas av vissa särskilda hygienregler, exempelvis slakterier. Det är vidare Livsmedelsverkets ansvar att kontrollera livsmedel som ska föras in över en gränskontrollstation från ett tredje land. Livsmedelsverket ansvarar även för att samordna övriga kontrollmyndigheter och ge stöd, råd och vägledning till dessa. Livsmedelsverket har även rätt att, efter bemyndigande från regeringen, meddela föreskrifter om offentlig kontroll.

5.2 Nuvarande kontrollens effektivitet och effekt

Av Livsmedelsverkets instruktion¹⁰ framgår att verket ska leda, samordna och följa upp livsmedelskontrollen i landet. Myndigheterna som utför livsmedelskontroll rapporterar årligen sina resultat från kontrollerna till Livsmedelsverket. Vidare utför Livsmedelsverket och länsstyrelserna revisioner av kontrollmyndigheterna. Kontrollens utfall analyseras, jämförs med uppsatta mål och sammanfattas årligen av Livsmedelsverket i en rapport som publiceras och skickas till EU-kommissionen. Varje år skickar Livsmedelsverket också en rapport till regeringen om livsmedelskontrollens utveckling, brister och förbättringsförslag, i enlighet med verkets instruktion.

Länsstyrelsernas livsmedelskontroll av primärproducenterna bedrivs i låg omfattning. Den nationella kontrollfrekvensen är lägre än tre procent av de registrerade anläggningarna. Länsvis varierar kontrollfrekvensen mellan en och sex procent. Att så få kontroller utförs omöjliggör en regelbunden kontroll på anläggningsnivå och begränsar möjligheten till regelbunden kontroll på branschnivå. Ett annat problem med kontrollen i primärproduktionen är att anläggningsregistren hos länsstyrelserna inte är fullständiga, det vill säga alla befintliga anläggningar och livsmedelsföretagare är inte registrerade. Sammanlagt finns t.ex. endast nio uppsamlingscentraler registrerade hos länsstyrelserna i landet. Det verkliga antalet befintliga uppsamlingscentraler borde vara avsevärt större.

---

¹⁰ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket

Vad gäller de kommunala kontrollmyndigheterna har de mycket varierande förutsättningar vad gäller storlek, bemanning och kompetens. De uppvisar också stora skillnader beträffande dels hur väl de lyckas utföra sitt kontrolluppdrag, dels hur de bedömer företagarnas efterlevnad av lagstiftningen. Många av de kommunala kontrollmyndigheterna sköter kontrollen på ett bra sätt, men årligen klarar inte 10-15% av kommunerna att utföra kontroller i lämplig omfattning jämfört med den egna kontrollplanen som baseras på en riskklassning av kontrollobjekten. Till övervägande del beror det på svårigheter att upprätthålla bemanning och kompetens bland inspektörerna. Problemet är mest framträdande i små kommuner och i glesbygdskommuner. Ca 30% av de kommunala myndigheterna har mindre än en årsarbetskraft avsatt för livsmedelskontroll, vilket försvårar upprätthållande av kompetens inom alla områden som kontrollen ska täcka in.

Livsmedelsverket ansvarar för kontroll av anläggningar som omfattas av krav på godkännande enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 853/2004 om fastställande av särskilda hygienregler för livsmedel av animaliskt ursprung. Det handlar exempelvis om vilthanteringsanläggningar. Livsmedelsverkets kontroller vid vilthanteringsanläggningar regleras av krav på köttbesiktning för att kontrollera slaktkroppen för livsmedelssäkerhet och smittskydd. Kontrollerna utförs av officiell veterinär eller av en officiell assistent under veterinärens ansvar. Alla slaktkroppar och tillhörande organ, utom i de fall det finns intyg från s.k. viltundersökare, köttbesiktigas så snart som möjligt efter ankomsten till en vilthanteringsanläggning. Därutöver kontrolleras livsmedelsföretagarens rutiner enligt en årlig kontrollplan. Det finns svårigheter att behålla bemanning framför allt av kompetenta officiella veterinärer på glesbygden. Personalomsättning skapar stora behov av löpande kompetensförsörjning för att motverka den av företagen upplevda bristande likvärdigheten i kontrollen.

6. Faror och risker med vildsvin som livsmedel

Mikrobiella, kemiska och fysikaliska hälsofaror i vildsvinskött kan medföra risker för konsumenter. Sådana faror kan finnas hos levande vildsvin eller tillföras från omgivningen (inklusive jägaren själv) genom dåligt placerade skott (sönderskjutning av tarm på ett eller flera ställen, flera skott genom huden) eller bristfällig hygien vid transport och uppslaktning (jord, mag-tarminnehåll och annan smuts tillförs). Nedan beskrivs farorna övergripande. För mer detaljer *se bilaga 6*.

Av **mikrobiella faror** är parasiten trikiner (*Trichinella sp.*) anledning till att nuvarande lagstiftning så tydligt vill styra riskhanteringen. Förekomsten av trikiner hos vildsvin och även antalet humana fall är lågt i Sverige. Konsekvenserna för människa kan dock vara mycket allvarliga och måste i möjligaste mån undvikas. En kvantitativ riskvärdering som utgick från dagens situation avseende trikinförekomst hos vildsvin, och med antagandet att allt kött från vildsvin som konsumeras har undersökts för trikinförekomst, visade på en låg risk att infekteras (0,015 fall per miljoner invånare och år) samt vikten av tillagning för inaktivering av trikinlarver i infekterat kött. Utan undersökning för trikinförekomst ökar antalet infektioner med en faktor tusen enligt riskvärdering. Upphettning är det säkraste sättet att avdöda trikiner. Frysning kan inte betraktas som en helt säker metod för avdödning av trikiner. I Europa har flera utbrott från korv tillverkad på kött från vildsvin och tamgrisar utanför certifierade kontrollerade uppfödningformer rapporterats under 2000-talet¹¹.

Den encelliga parasiten *Toxoplasma gondii* kan smitta människan genom intag av otillräckligt tillagat kött. Smittas en gravid kvinna som inte tidigare varit i kontakt med smittämnet finns dock risk att hon överför infektion till sitt foster och barnet kan födas med hjärnskador eller senare utveckla blindhet/synnedättning. *T. gondii* är känslig för upphettning och dör snabbt vid tillagning av kött. Parasiten dör även efter en tid vid djupfrysning.

Humanpatogena bakterier som kan förekomma hos vildsvin är främst *Yersinia enterocolitica*, *Yersinia pseudotuberculosis* och *Salmonella*. Dessa kan smitta människor via kött som inte är genomstekt eller genom spridning från rått kött till ätfärdiga livsmedel i köket. Halter och förekomst av bakterier på viltkött påverkas i ett första steg av skottets placering och hygien vid urtag av slaktkroppar i fält^{12,13}. God hygien vid den fortsatta uppslaktningen är också viktig för att förhindra att kött förorenas. Förekomsten av patogener hanteras i den kommersiella kedjan genom företagets egenkontroll av inkommande råvara och hanteringshygien under uppslaktningen¹⁴. Jägarens kompetens är avgörande hur dessa faror kan begränsas vid hantering av det fällda viltet utanför vilthanteringsanläggningar.

¹¹ Rosengren, Å. Trikiner i kött – riskhanteringsrapport. Livsmedelsverkets rapportserie nummer 10 del 1, 2017

¹² Gill, C. O. 2007. Microbiological conditions of meats from large game animals and birds. Meat Science 77; 149–160

¹³ Laaksonen, S & Paulsen, P: Hunting hygiene. Pp. 217-239, Wageningen Academic Publishers, 2015.

¹⁴ Kautto, A. Hygienisk kvalitet på industriellt älgkött i Sverige. Granskad artikel, Sv.Vet.tidning 2006 (15): 11-18

Ytterligare hos vildsvin förekommande faror med zoonotisk potential är hepatit E-virus (HEV3) och sugmasken *Alaria alata*¹⁵,

Kemiska och fysikaliska faror som kan finnas hos vildsvin är radioaktivt cesium (Cs^{137}) vilket är rester av Tjernobylyolyckan under 1986 och förekommer som kontamination i naturen i definierade nedfallsområden. Ammunitionsbly är en fara som kan undvikas genom att använda blyfri ammunition. Rensning av skottskada med angivna rekommendationer om 10 cm säkerhetszon i det tillsynes oskadade området kring skotthålet minskar faran till acceptabel nivå även på vilt som fällt med blyammunition¹⁶.

Det är av stor vikt att jakt och uppslaktning av vildsvin sker i hygieniskt bra former av personer som känner till farorna och betydelsen av rätt hantering för att inte öka sjukdomsördan hos befolkningen. Toxinproducerande bakterier finns i viltet och i den omgivning där viltet hanteras, inklusive jägarens händer. Vildsvin kan också bära på ytterligare zoonotiska patogener (*Yersinia*, *Salmonella*, *Toxoplasma*, Hepatit E) som listas högt i sjukdomsördan. Eftersom matförgiftningsfallen inte visar härkomsten av agens; dvs. smittan kan inte härledas till förtäring av viltkött i allmänhet eller vildsvinskött och produkter därav i synnerhet, är det inte möjligt att beräkna viltets del i sjukdomsördan. *Se bilaga 7.*

---

¹⁵Portier, J et al. Increasing circulation of *Alaria alata* mesocercaria in wild boar populations of the Rhine valley, France, 2007–2011. *Vet. Parasitol.* (199):3-4, pp.153-59. 2014

¹⁶ Bjerselius R.et al.. Bly i viltkött – riskhantering. Livsmedelsverkets rapportserie nr 18/2014, del 4

7. Vildsvinsstammens utbredning i Sverige

Vildsvin har varit en naturligt förekommande art i svensk fauna men arten utrotades genom högt jakttryck och domesticering i slutet av 1700-talet¹⁷. Återetablering skedde i mitten av 1970-talet via rymningar från hägn. Riksdagen beslutade 1987 att vildsvin ska vara ett inslag i den svenska faunan, i kontrollerade former. Före detta gjordes ett försök att utrota vildsvin utan att ge önskat resultat¹⁸. Vildsvin förekommer idag allmänt i stora delar av Götaland och Svealand. Enligt Svenska Jägareförbundet sker både spridning och förtätning. De tätaste populationerna fanns under jaktåret 2016/17 i södra och östra delarna av Götaland men det finns indikationer på att populationen nu sprids till de sydöstliga delarna av Norrland¹⁹.

Det finns ingen säker uppgift om hur många vildsvin som finns i Sverige. Eftersom vildsvinen är skygga och nattaktiva samt att grisningsperioden kan vara lång, i kombination med att suggor med smågrisar är fredade hela året, försvåras inventering. Populationens storlek skattas till stor del baserat på avskjutningsdata, vilken också är osäker eftersom jägare inte är skyldiga att rapportera in skjutna vildsvin.

Naturvårdsverket uppskattar populationen till ungefär 300 000²⁰ och Svenska Jägarförbundet har tidigare uppskattat populationen till 200 000 djur²¹. Uppgifter från viltdata visar att det finns relativt stora variationer i avskjutning mellan olika län²². Vildsvinen är alltså inte jämnt fördelade i landet och kan förekomma i täta populationer lokalt.

Vildsvin har, jämfört med annat vilt, också en hög reproduktiv förmåga. En avhandling om vildsvinens fortplantningsförmåga från SLU²³ visar att en sugga i snitt får 5,4 kultingar per år. En bidragande faktor till den snabba ökningen av populationen är att hondjur ofta fredas vid jakt för att undvika att kultingförande suggor skjuts av misstag. I litteraturen återfinns ett antal olika uppgifter om populationstillväxt på aggregerad nivå. Tillväxt av vildsvinspopulationer i Europa (bland annat i Sverige) under en 30-årsperiod har visat sig variera år från år, men vanligen har tillväxten motsvarat från faktor 1 till 1,46. Tillväxten under en femårsperiod kan variera mellan en faktor 1,4 till 1,73, beroende av hur goda förutsättningarna är²⁴. En annan studie²⁵ redovisar en årlig tillväxtfaktor som ligger mellan 1,09 till 1,63, beroende på förutsättningar. Eftersom Naturvårdsverket²⁶ anger att förutsättningarna i Sverige är relativt goda året om, ligger tillväxten i Sverige sannolikt i det högre

¹⁷ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁸ SOU 1980:11

¹⁹ Svenska Jägareförbundet (2018). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige- en analys från Svenska Jägareförbundets viltövervakning 2017.

²⁰ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

²¹ Svenska Jägareförbundet (2018). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige- en analys från Svenska Jägareförbundets viltövervakning 2017.

²² Viltdata (2019). <https://www.viltdata.se/avskjutningsrapporter/> hämtat 2019-01-25.

²³ Malmsten, Anna (2017). On the reproduction of female wild boar (*Sus scrofa*) in Sweden. Acta Universitatis agriculturae Sueciae, 2017:86.

²⁴ Massei G, Kindberg J, Licoppe A, Gačić D, Šprem N, Kamler J, et al. Wild boar populations up, numbers of hunters down? A review of trends and implications for Europe. Pest Manag Sci. 2015;71(4):492–500.

²⁵ Bieber, C. & Ruf, T. 2005: Population dynamics in wild boar *Sus scrofa*: ecology, elasticity of growth rate and implications for the management of pulsed resource consumers. – The Journal of applied ecology 42(6): 1203-1213.

²⁶ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

spannet och vi antar därför en tillväxtfaktor 1,46. En population med 300 000 vildsvin kan därmed teoretiskt beräknas uppgå till 438 000 djur efter ett år.

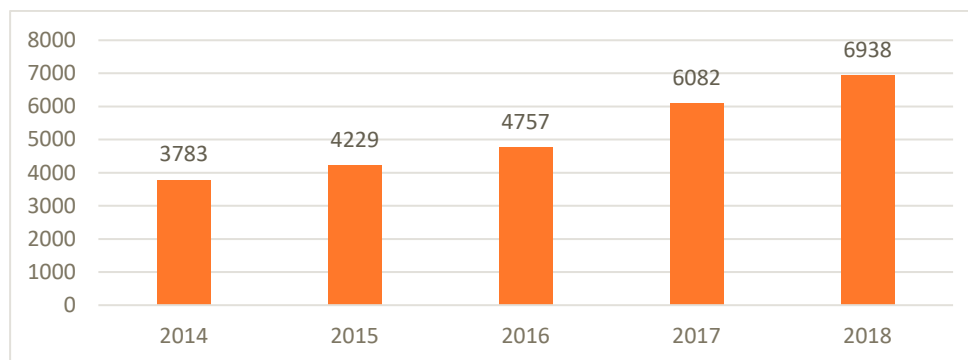
I konsekvensutredningen (13.9.7, Tabell 6) görs antagandet att år 2018 avskjutningsnivå på 115 000 vildsvin inte räcker att minska skadorna orsakade av vildsvin. Enligt våra beräkningar finns det möjlighet, i för övrigt oförändrade förhållanden, med avskjutningsnivå på 150 000 vildsvin att uppnå effektmålet med population i balans med sin omgivning.

Svenska Jägareförbundet påpekar i sitt remissvar att stammens numerär och reproduktiva förmåga präglas av mellanårsvariationer då stränga vintrar ökar dödligheten främst bland unga vildsvin.

7.1 Vildsvinens utbredning leder till kostnader för samhället

7.1.1 Kostnader i trafiken

Statistik från nationella viltolycksrådet visar på en uppåtgående trend av kollision mellan vildsvin och fordon under de senaste fem åren. *Se Figur 2.*

Figur 2. Antal kollisioner mellan vildsvin och fordon under perioden 2014 och 2018²⁷.

Utifrån statistiken, nedbruten på länsnivå, kan utläsas att antal kollisioner troligtvis beror på populationstäthet, trafikbelastning, förekomst av stängsel längs vägar samt storlek på län. Flest kollisioner med vildsvin sker i Skåne län.

Ofta orsakar kollisioner fordonsskador. I en studie från SLU uppskattades kostnaden av en genomsnittlig fordonsskada orsakad av vildsvin till 23 000 kr²⁸. Sett till detta och under antagande att samtliga kollisioner ger fordonsskador, skulle kostnader för 2018 uppgå till drygt 160 miljoner kr. I Trafikverkets ”Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för transportsektorn” (ASEK²⁹) rekommenderas schablon för fordonsskador om 16 000 kronor, uttryckt i 2014-års penningvärde. Utifrån denna schablon skulle skadekostnader uppgå till 111 miljoner kr under 2018.

Förutom skador på själva fordonet bör totala kostnader inkludera personskador, det vill säga kostnader för eventuell sjukhusvård, rehabilitering etc. Ungefär 1 av 100 (1,13%) olyckor beräknas ge personskador, de allra flesta olyckor uppges dock vara mindre allvarliga³⁰. Enligt kalkylvärden i ASEK ska lindrigare former av skador (ej allvarligt skadad) värderas till 40 000 kr. Detta implicerar

²⁷ Nationella Viltolycksrådet (2019). <https://www.viltolycka.se/statistik/viltolyckor-for-respektive-viltslag/> hämtat 2019-01-25.

²⁸ Häggmark Svensson, T. & Gren, I. & Andersson, H. & Jansson, G. och A., Jägerbrand (2014). Costs of traffic accidents with wild boar populations in Sweden, Working Paper Series 2014:5, Swedish University of Agricultural Sciences, Department Economics.

²⁹ Trafikverket (2018). Analysmetod och samhällsekonomiska kalkylvärden för Transportsektorn: ASEK 6.1. Kapitel 9; Trafiksäkerhet och olyckskostnader, Trafikverket, 2018.

³⁰ Jägerbrand, A. och I. Gren (2018) Consequences of Increases in Wild Boar-Vehicle Accidents 2003–2016 in Sweden on Personal Injuries and Costs. Safety 2018, 4(4), 53.

att materiella kostnaderna för personskador under år 2018 kan ha uppgått till drygt tre miljoner kr. Om man därtill lägger olycksvärderingen, det vill säga betalningsvilja om 4,2 miljoner kr per skadad person, summerar totala kostnaden för trafikolyckor till 330 miljoner kr för år 2018.

En studie³¹ har skattat totala kostnader för vildsvinskollisioner under år 2016 till drygt 130 miljoner kr. Utöver uppgifter från Nationella viltolycksrådet användes här även uppgifter från polis och sjukhus.

Kollision med vildsvin kan också innefatta ett antal externa kostnader i termer av köttvärde, jaktvärde och kostnader för eftersök. Inom ramen för ett examensarbete vid SLU år 2010 genomfördes telefonintervjuer och beräkningar utifrån viltolycksstatistik för att skatta externa kostnader. Totalt värderades sådana kostnader för vildsvin till 1,3 miljoner kr per år.

Summerat: antalet kollisioner mellan fordon och vildsvin står i proportion till populationens storlek. En trafikolycka orsakar i de flesta fall skada på fordon och i mer sällsynta fall personskador. Trafikolyckor orsakade av vildsvin kan ha kostat samhället 330 miljoner kr under år 2018.

7.1.2 Kostnader inom jordbruk

Vildsvin orsakar också skador på jordbruksmark genom bökning, trampning och konsumtion av odlade grödor. Beräkningar från SLU visar att vildsvin kan orsaka produktionsbortfall om cirka 29 000 kr per år och gård eller i genomsnitt 305 kr per hektar.³² Kostnader visade sig vara ojämnt fördelade, 60 procent av gårdarna hade inga kostnader. Resultaten visade också att ju mer heterogent landskap, desto större kostnader. Författarna förklarade resultatet med att mångfald i landskapet skapar större möjligheter för vildsvin att söka skydd. Enligt uppgift från Jordbruksverket kan skördeförlusterna på spannmål ha uppgått till cirka 43 000 ton år 2014³³. Detta motsvarat totalt sett cirka 60 miljoner kr³⁴. Enligt Lantbrukarnas Riksförbund tillkommer kostnader för anpassning av grödor och ökade bränslekostnader på grund av att man måste så om grödor som bärs av markägaren.³⁵

Enbart i Södermanlands län beräknades produktionsförluster på grund av exempelvis skördeförluster, arbets- och maskinkostnader och inköp av frö till 17 miljoner kr år 2009³⁶. För riket i stort finns uppskattningar om skador i jordbruket för 660 miljoner kr³⁷³⁸ respektive för 1,56 miljarder kr³⁹. Produktionsförlusten för svenskt jordbruk på grund av en växande vildsvinsstam är alltså betydande.

Vildsvinens skador på skogsbruk är mer omtvistade. En studie⁴⁰ från SLU visar att vildsvin troligtvis ger få ekonomiska effekter på skogsbruk, det rapporteras mest om skador på skogsvägar. Dock utesluts inte att vildsvinsbökan kan leda till ökad rotröta hos gran. En möjlig positiv effekt anses vara att svinen bidrar till biologisk mångfald⁴¹.

³¹ Ibid.

³² Andersson, H., Gren, I. och T. Pettersson (2016). Wild boars and farming in Sweden - an assessment of the costs. Working paper 10/2016, Institutionen för Ekonomi, SLU.

³³ Jordbruksverket och SCB (2015). Viltskador i lantbruksgrödor 2014, Statistiska meddelanden, JO 16 SM 1501.

³⁴ Med antagande om att det genomsnittliga avräkningspriset på spannmål ligger på 140 kr/kg (se Jordbruksverket (2019). Priser på jordbruksprodukter – januari 2019)

³⁵ Remissyttrande från Lantbrukarnas riksförbund, dnr 2019/8449, 2019-12-28

³⁶ Jordbruksverket (2010). Vildsvin - Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

³⁷ Se <https://www.atl.nu/lantbruk/vildsvin-forstor-for-660-miljoner-varje-ar/>

³⁸ Se <https://www.atl.nu/lantbruk/vildsvin-forstor-for-660-miljoner-varje-ar/>

³⁹ <https://www.jaktojagare.se/kategorier/aktuellt/vildsvinen-ger-miljardsmall-20171019/>

⁴⁰ Jansson, G. och J. Månsson (2009). Vildsvinen och skogsbruket. Fakta Skog, nr 1 2009, SLU.

⁴¹ <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.44f26481161466409d3671/1526067943071/2014-2.pdf>

Vildsvin orsakar skador på grönytor (bland annat golfbanor, trädgårdar, kyrkogårdar) och värdefulla natur- och kulturmiljöer⁴². En studie från SLU⁴³ visar på att ungefär en tredjedel av allmänheten är rädda för att möta vildsvin i skogen. Överraskande vildsvin kan också skrämman rid- och travhästar som tränas i skog och mark och på detta sätt orsaka olyckor.

Ytterligare risk för skador av vildsvin finns vid ekologisk grisproduktion, särskilt för dem som försöker bevara äldre rena raser såsom Linderödssvin. Förekomsten av vildsvin innebär en viss risk för att vildsvinsgaltar tjuvbetäcker saggor som vistas ute⁴⁴. Djurskyddslagen omfattar dessa djur och förpliktigar djurhållaren att skydda tama djur från viltet^{45,46, 47}. Därutöver anser Naturvårdsverket i sin lagstiftning att korsningar mellan tamgris och vildsvin kan hållas i hägn⁴⁸. Vildsvin och korsningar av vildsvin som hålls i hägn godkänd av länsstyrelsen kan betraktas som hägnat vilt och behöver besiktigas levande före slakt. Djurägaren kan ansöka hos Livsmedelsverket om att få besiktiga och avliva djuren på gården. Levandedjursbesiktning samt övervakning av bedövning och avblodning ska ske av en officiell eller godkänd veterinär. Den som avlivar djuren ska inneha kompetensbevis⁴⁹. En officiell veterinär måste finnas på plats för att skriva ett intyg som medföljer slaktkropparna, vilka ska skickas till ett slakteri som är godkänt för slakt av hägnat vilt. Allt detta innebär extra kostnader för djurhållaren.

7.1.3 Afrikansk svinpest en fara för djurskydd och grisonäring

Det förekommer också risk för skador och olägenheter på grund av olika smittor som kan föras över mellan djur. På kontinenten pågår just nu avskjutning av stora populationer av vildsvin på grund av rädsla för spridning av afrikansk svinpest⁵⁰ (ASF= African Swine Fever). Effekterna av dessa åtgärder är omdiskuterade. Enligt SVA är risken för spridning till Sverige fortfarande låg.

SVA påpekar, i likhet med EFSA, att själva introduktionen av ASF-smittan in i landet inte är beroende av vildsvinstammens täthet utan andra faktorer påverkar mer. Men om smittan har kommit in i landet ger en stor population vildsvin ett större antal döda vildsvin i naturen, vilket i sig försvårar och fördröjer åtgärder som måste vidtas för att hindra smittspridningen.

Afrikansk svinpest skulle få förödande konsekvenser även i Sverige, framförallt för svensk grisproduktion. Trots att biosäkerheten inom kommersiell grisonäring är hög anser branschen att Sverige inte har uppnått samma säkerhetsnivå som en del andra länder på kontinenten.

Lantbrukarnas Riksförbund påpekar att därutöver skulle ASF introduktion in i Sverige innebära förluster inom jord- och skogsbruk på grund av begränsad markanvändning i smittade områden. Detta stöds av de erfarenheter som finns på kontinenten. Framgångsrik begränsning av smittspridning innefattar bland annat totalstopp av jakt i smittområdet. Dock bör det påpekas att

⁴² Länsstyrelsen Gävleborg (2014). Förvaltningsplan för vildsvin i Gävleborgs län. Rapport 2014:2. Länsstyrelsen Gävleborg.

⁴³ Ericsson, G., Sandström, C., Kindberg, J. och G. Stoen (2010). Om svenskars rädsla för stora rovdjur, älg och vildsvin. Rapport 2010:1. Institutionen för vilt, fisk och miljö, SLU.

⁴⁴ Jordbruksverket (2010). Vildsvin - Hur stora kostnader orsakar vildsvin inom jordbruket? Rapport 2010:26.

⁴⁵ Djurskyddslag (2018:1192) 1§

⁴⁶ Korsningsdjur klassificeras som renrasiga av en specifik art efter fyra generationers avel med renrasigt faderdjur. Avkomor i första till och med fjärde generationen efter korsning mellan en vild art och tamboskap benämns hybrider. Definitionen härrör från grundprincipen med hybridisering i fyra generationer fastställt genom så kallad CITES lagstiftningen.

⁴⁷ Rådets förordning (EG)nr 338/97 av den 9 december 1996 om skyddet av vilda djur och växter genom kontroll av handeln med dem.

⁴⁸ Naturvårdsverkets föreskrifter och Allmänna råd om vilthägn och inhägnader för handelsträdgårdar med mera för att förebygga skador av hare (NFS 2002:20) och i 3 §

⁴⁹ Rådets Förordning (EG) nr 1099/2009 av den 24 september 2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning

⁵⁰ Se till exempel <https://www.jaktojagare.se/kategorier/utrikes/vildsvin-utrotas-i-belgisk-zon-20190614/>

bekämpningsstrategier måste anpassas och kombineras efter den epidemiska fasen som området befinner sig i och avståndet till infekterat område.⁵¹

---

⁵¹ EFSA AHAW Panel (EFSA Panel on Animal Health and Welfare), More S et al, 2018. Scientific Opinion on the African swine fever in wild boar. EFSA Journal 2018;16(7):5344, 78 pp. <https://doi.org/10.2903/j.efsa.2018.5344>

8. Vildsvin i livsmedelskedjan

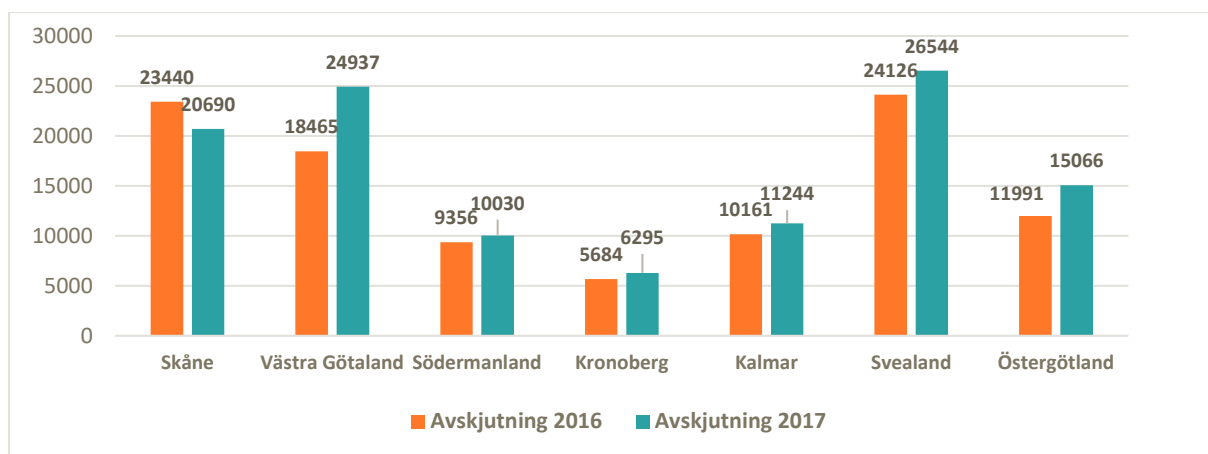
8.1 Vildsvin som livsmedel

Vildsvinskött skiljer sig väsentligt från kött av tamgris. Färgen är mycket mörkare. Vildsvinets ålder och rörlighet påverkar hur mörkt köttet blir och den vilda smaken varierar efter vilka växter det har ätit. Sammansättning av muskelfibertyper hos vildsvin skiljer sig också från den hos tamgris⁵². De stora fördelarna med vildsvinskött är att det finns lite fett inne i muskulaturen och att högre halter av α -tokoferol (en E-vitaminvariant) ger bättre hållbarhet än kött av tamgris⁵³. Däremot är fettsammansättningen i stort sett samma som hos en tamgris⁵⁴.

Både jägare och VHA-branschen anser att vildsvin ger högklassigt viltkött som är klimatsmart, närproducerat och hållbart och bör erbjudas den svenska konsumenten i högre utsträckning.⁵⁵

8.2 Avskjutning av vildsvin

Avskjutning av vildsvin ligger på en nivå om cirka 100 000 djur per år de senaste tre åren (tabell 1). Avskjutningen varierar mycket mellan olika län och regioner (Figur 3). Det finns osäkerhet i statistiken (se under kapitel 7). Den skattade avskjutningen har ökat kraftigt från 334 vildsvin under 1990 till 97 626 vildsvin 2015⁵⁶. Populationen växer både lokalt och via nya geografiska områden norrut. I media finns dokumentation om vildsvin även i Jämtland⁵⁷.

Figur 3. Avskjutningsnivåer av vildsvin under jaktåret 2017/2018, redovisat per län eller region⁵⁸. *Skåne= Skåne, Blekinge; Svealand= Uppsala, Västernorrland, Dalarna, Västmanland, Gävleborg, Gotland, Stockholm, Värmland, Örebro; Västra Götaland= Halland, Jönköping, Västra Götaland.

⁵² Essén-Gustavsson, B. and Lindholm, A., 1984. Fiber types and metabolic characteristics in muscles of wild boars, normal and halothane sensitive Swedish Landrace pigs. *Comp. Bioch. And Physiol.* 78A, 67-71.

⁵³ Marchiori, A.F. and Felicio, P.E. de: Quality of wildboar meat and commercial pork. *Scientia Agricola*, 60:1, pp.1-5. 2003

⁵⁴ Sales, J. and Kotrba, R. Meat from wild boar /sus scrofa L.): A review. *Meat Science* 94 (2013) 187-201.

⁵⁵ Jägarnas Riksförbund, remissvar 2019-11-06, Svenskt Viltkött remissvar 2011-11-06

⁵⁶ <https://jagareforbundet.se/globalassets/documents/vildsvinsbarometern/antal-fallda-vildsvin-i-sverige-1990-2015.pdf>. Hämtat 2019-06-20

⁵⁷ <https://www.landlantbruk.se/lantbruk/vildsvin-skjutet-pa-grisgard-i-jamtland/>

⁵⁸ <https://rapport.viltdata.se/statistik/>

De flesta vildsvin, nästan 95 %, provtas för trikiner och antas därmed vara avsedda för humankonsumtion. Enbart enstaka djur per år testas positiva. Se Tabell 1.

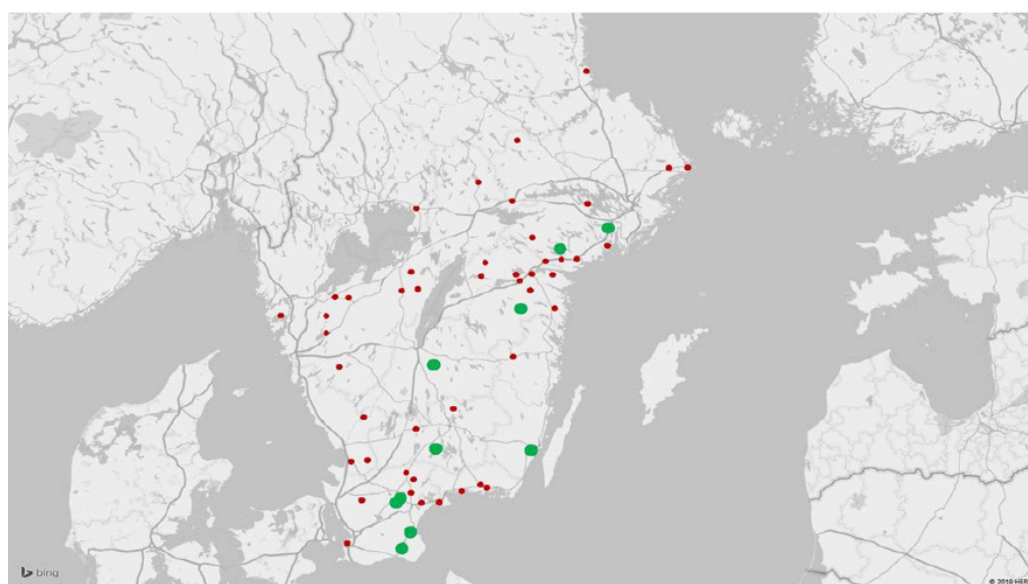
Tabell 1. Avskjutning hela landet, totala antalet trikinprover, antalet skjutna ej trikinestade, inkomna till VHA och VHA som tar emot vildsvin/antalet VHA i hela landet. Data visas för åren 2016-2018.

År	Avskjutning hela landet**	Totala antalet trikinprover (Positiva) ⁸²	Antalet skjutna ej trikinestade vildsvin (%)	Inkomna till VHA ⁸³	VHA med vildsvin/antalet VHA i landet
2016	102 923	91 289 (3)	11 634 (11)	15 670	68/151
2017	114 831	111 845 (7)	2 986 (2,6)	16 130	71/154
2018	29 208*	106 055 (9)	-----	15 161	64/200

*Uppgiften eventuellt inte komplett, hämtad 2019-11-15**Vid <https://rapport.viltdata.se/statistik/> anges data per kalenderår men i övrig information anger Jägareförbundet jaktåret för samma siffror.

8.3 Antalet vildsvin i vilthanteringsanläggningarna (VHA)

Under 2018 fanns 200 godkända vilthanteringsanläggningar (VHA) i Livsmedelsverkets register. Av dessa hanterade 64 anläggningar vildsvin. År 2017 fanns 154 anläggningar varav 71 tog emot vildsvin. Vi kan alltså konstatera att antalet VHA har ökat under de senaste två åren men inte antal anläggningar som hanterade vildsvin. I nedanstående figur 4 redovisas var i landet anläggningarna som tog emot vildsvin under år 2018 finns.

Figur 4. VHA som tar emot vildsvin under år 2018. De 10 grönmarkerade punkterna avser anläggningar som tillsammans tog emot ca 80 procent av det totala antalet vildsvin som passerade via VHA under året (egen bearbetning efter information från Svensk Viltkött).

Vi kan utifrån ovanstående konstatera att det finns relativt höga koncentrationer av VHA i Skåne, Blekinge, Västra Götaland och Södermanlands län. Det finns stora variationer i avstånd mellan anläggningarna.

⁵⁹ Zoonosrapport, SVA

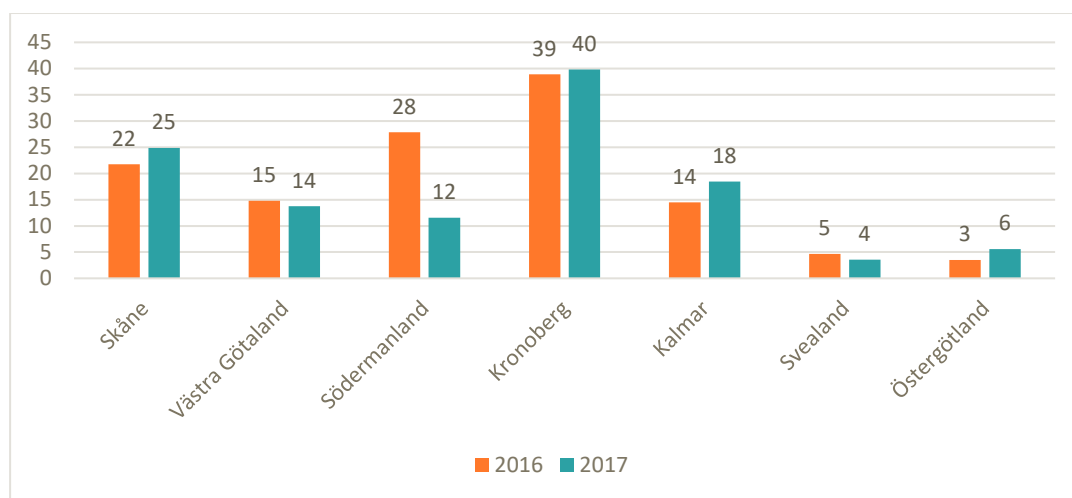
⁶⁰ Slaktdata, Livsmedelsverket.

Enligt Livsmedelsverkets databas tar merparten av VHA emot relativt små mängder vildsvin⁶¹. Under 2018 stod endast 10 av de 64 anläggningarna för drygt 80 procent av den totalt hanterade kvantiteten (grönmarkerade i ovanstående Figur 4).

Enligt Livsmedelsverkets databas passerade totalt 15 161 vildsvin via VHA under 2018. Detta motsvarar ungefär 14 procent av totalt antal fällda vildsvin i Sverige. Beräknat på ca 100 000 skjutna vildsvin med en genomsnittlig slaktvikt på 30 kg per vildsvin ger det totalt cirka 3 000 ton vildsvinskött med ben, varav knappt 500 ton går via VHA. Den stora merparten av kött från fällda vildsvin når alltså konsumenter, inklusive jägarens eget hushåll, via direkta kanaler från jägare. Det finns också relativt stora regionala skillnader mellan antalet skjutna och inlämnade vildsvin till VHA vilket visar hur olika VHA nyttjas av jägare. I Kronobergs och Skåne län gick under år 2017 en andel om 40 respektive 25 procent av de skjutna vildsvinen genom VHA jämfört med Östergötland och Södermanlands län där andelen var 6 respektive 12 procent. *Se Figur 5.*

Sammanlagt 64 VHA hanterade vildsvin, antingen från frilevande i hägn eller frilevande. Fem anläggningar slaktade från 1000 upp till 3000 vildsvin under året, vilket motsvarar mellan cirka 30 och 90 ton slaktad vikt per år. Totalt 10 anläggningar slaktade mellan 100 och 1000 djur, vilket motsvarar 3 till 30 ton per år. Resterande 49 anläggningar slaktade mellan 1 till 100 djur (30 kg upp till 3 ton per år).

De flesta företag är enmansföretag eller har hjälp med en-två personer under säsong. Det finns inga VHA som enbart tar emot vildsvin utan i möjligaste mån tar de emot allt vilt som kan avsättas vidare till handeln.

Figur 5. Andel (%) av skjutna vildsvin som passerade VHA under 2016 och 2017 i olika län eller regioner.

8.4 Införsel av vildsvinskött till Sverige

Statistik för införsel finns hos Jordbruksverket. Införsel av vildsvinskött sker framför allt från Polen och Tyskland. Övriga länder levererar mycket små volymer. Dessa ingår i den totala mängden men har inte specificerats var för sig i tabellen nedan (*se Tabell 2*). Varor som ingår är färska och frysta hela eller halva slaktkroppar, skinka och bog med ben och övrigt färskt och fryst kött som till exempel frandelar, rygg och sida. Enligt uppgift från svenska viltbranschen kan inköpspriserna i grossistledet ligga så lågt som fem euro per kilo.

⁶¹ 56 anläggningar tog emot färre än 100 vildsvin per år.

Tabell 2. Införsel av vildsvinskött under 2015-2017 från Polen, Tyskland och övriga länder med mindre volymer. Volymen anges i ton. Källa: Jordbruksverket.

Land	2015	2016	2017
Polen	48	60	76
Tyskland	1 221	2 618	1 796
Övriga	734	473	276
TOTALT	2 003	3 151	2 148

8.5 Vildsvin i livsmedelskedjan i andra länder inom EU

I detta avsnitt beskrivs två olika typer av vildsvinshantering i andra medlemsstater med avseende på storleken på både vildsvinspopulationen och avskjutning. Jakten är i båda länder tätt förknippad med markägandet.

8.5.1 Tyskland

Tyskland är ett exempel på ett land med stor vildsvinspopulation. Under jaktåret 2017/2018 (1 april - 31 mars) nedlades 836 900 vildsvin, vilket var en ökning med 42 % från jaktåret 2016/2017 (589 000 fällda vildsvin) och det högsta dokumenterade antalet någonsin⁶².

Den tyska nationella lagstiftningen reglerar jägarens egna leveranser av små mängder direkt till konsument, eller till detaljhandeln som i sin tur levererar till konsument på ett omfattande sätt⁶³. En vanlig jägare kan leverera vildsvin till en VHA, till en detaljhandelsanläggning (en 852-anläggning) eller till en annan jägare som är certifierad för att hantera vildsvin som säljs direkt till konsument eller till en ytterligare detaljhandelsanläggning. Mängden vilt, inklusive vildsvin, som en jägare får leverera är inte begränsad. Inte heller mängderna som en certifierad jägare eller en mottagande detaljhandeln hanterar och säljer direkt till konsument. Riskhanteringen sker istället genom specifika hygienkrav på driften och lokaler, inklusive vatten som används i samband med vilthantering av den certifierade jägaren. Dessa krav är omfattande och liknar de krav som finns för detaljhandeln och för VHA i den EU-gemensamma lagstiftningen.

Krav på köttbesiktning utförd av en officiell veterinär finns för allt fällt vilt inom VHA. Därutöver finns det krav för den certifierade jägaren och detaljhandeln att provta varje vildsvin för trikinanalys och att begära köttbesiktning av den kommunala kontrollveterinären i de fall något avvikande misstänkts i en slaktkropp eller tillhörande organ. Spårbarhet skapas genom krav på märkning av varje slaktkropp och dokumentation av hanteringen av viltet.

8.5.2 Finland

Finland är ett exempel på ett land med liten vildsvinspopulation men med liknande system för jakt som i Sverige. Geografisk närhet till länder med aktiv situation med afrikansk svinpest skapar stora behov av aktiva profylaktiska åtgärder med förvaltning av stammen. Vildsvinspopulationen i Finland är förhållandevis liten men ökade med 51 procent mellan 2017 och 2018. Det ledde till nationella åtgärder som har underlättat jakten (fast belysning, förlängd jakttid) och gett vissa ekonomiska incitament för jägare⁶⁴. Åtgärderna har varit framgångsrika och halverat den tämligen lilla populationen ytterligare till max 2 650⁶⁵ vildsvin, enligt inventering mars 2019. Avskjutning av

⁶² Se vidare bilaga 8

⁶³ Se vidare för detaljer bilaga 9

⁶⁴ <https://www.luke.fi/uutiset/luke-on-julkaissut-ensimmaisen-kanta-arvion-villisikojen-maarasta-suomessa/>. Se bilaga 8.

⁶⁵ Naturresursinstitutet, LUKE. www.luke.fi. Statistik, hämtat 2019-06-19

vildsvin sker i södra delen av landet och registreras av jägare och jaktlag i ett nationellt registreringsystem.

Jägarens direkta leveranser av vilt förutsätter alltid registrering av livsmedelslokaler hos den lokala kontrollmyndigheten. Det finns dokumentationskrav för jägare/jaktlag över alla leveranser per år. När jägaren eller jaktlaget vill leverera fäلت vilt av hjortdjur direkt till konsument eller till detaljhandeln kan det ske i form av hela slaktkroppar eller styckade detaljer. Djurslag som kan bära på trikiner (vildsvin, björn, säl, bäver, grävling osv) får levereras av jägaren enbart direkt till konsument efter att ett negativt provsvar har erhållits från trikinanalys. Trikinbärande djur som hanteras i detaljhandeln ska ha genomgå officiell köttbesiktning vid en godkänd VHA.^{66,67}

---

⁶⁶<https://mmm.fi/documents/1410837/1818450/Konsolidoitu+v%C3%A4h%C3%A4riskinen+15.2.2017.pdf/a3d3c9ce-94dc-4ace-a8ea-7b38f24fe1cc/Konsolidoitu+v%C3%A4h%C3%A4riskinen+15.2.2017.pdf>

⁶⁷ <https://mmm.fi/documents/1410837/1818450/Konsolidoitu+huoneistoasetus+FI+27.6.2019.pdf/a11194bd-5c7c-4048-6eb8-618075e95da6/Konsolidoitu+huoneistoasetus+FI+27.6.2019.pdf>

9. Kostnader förknippade med avsättning av vildsvin

9.1 Kostnader för jägaren

Kostnader som är förknippade med jakten består av många olika delar och är i grunden omfattande.

Grundutbildningen för en jägare består av jägarskolan med teori och skjutträning. För jägarexamen krävs godkända teori- och skjutprov. Kostnaden för jägarskolan varierar. Enligt Jägareförbundet⁶⁸ kostar en intensivkurs, inklusive mat och logi, på ett antal dagar upp till 20 000 kr. En kurs via studieförbund under cirka 10 veckor kostar cirka 3 000 - 4 000 kr. Kostnad för litteratur på cirka 800 kr och minst 250 kr till Naturvårdsverket för provskrivning och registrering tillkommer.

En tredagars intensivkurs i skytte med skjutinstruktör och avslutning med praktiskt prov kan kosta runt 8 000 kr. Det är billigare på lokala skjutbanor och i samverkan med skytteklubbar. Skjutsimulatorer finns på olika håll i landet och kan hyras på timbasis för skjutträning. Priserna varierar men ligger ungefär på 1 600 kr/timme.

Provkostnaden för de praktiska skytteproven ligger runt 1 000 kr för de tre moment (avståndsbedömning och säkerhet, hagel, högvilt) som ingår i slutprovet.

Vapen, ammunition, annan teknisk utrustning, kläder och tillgång till en väl fungerande jakthund att jaga är en förutsättning för jakt. Sedan finns det behov av transportmedel till och från skogen och i vissa fall även terränggående fordon i skog och mark. Därutöver tillkommer kostnaden för vägtransport till den anläggning, VHA eller egen slaktbod, där vidarehantering sker. Lokalen där viltet slaktas upp för jägarens egen konsumtion måste vara så pass välutrustad att en hygienisk hantering kan ske. Detta förutsätter skydd mot väder och vind, tillgång till viss yta, utrustning, eventuell aktiv kyla och rent vatten.

Om jägaren väljer att lämna in sitt fällda vilt till en VHA för uppslaktning och därefter återtag kostar hanteringen olika beroende i vilken form återtag sker. Ju mer förädlat viltet är i de verksamheter som kan finnas i samband med VHA (styckning, rökning, korvtillverkning osv), desto högre blir kostnaden. Om jägaren väljer att förädla viltet själv krävs ytterligare utrustning som innebär kostnader.

9.2 Kostnad för laboratorieanalyser av vildsvin

Kostnader för laboratorieanalyser av trikiner för jägare är cirka 11,4 miljoner kr per år⁶⁹. Till detta kommer även den kostnad som VHA-företagen betalar för cirka 16 000 tester; motsvarande 1,6 miljoner kr. Denna kostnad ingår i VHAs driftkostnad och påverkar sekundärt priset gentemot den jägare som levererar vildsvin till VHA. Kostnad per prov varierar hos de ackrediterade laboratorierna. *Se Tabell 3.*

⁶⁸ Mattias Olsson, Jägareförbundet, personlig kommentar

⁶⁹Kostnaden för trikinprov är en överslagsberäkning baserat på antalet gjorda trikinprov och en genomsnittskostnad för dessa. Antalet positiva trikinprov understeg den totala kostnaden 1000 kronor. Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers kom.

Tabell 3. Exempel på kostnad för analys av trikinprover hos fyra olika ackrediterade laboratorier.

Aktör	Pris
SVA	115 kr per styck
Vidilab	110 kr/st för medlemmar av Jägareförbundet (frysta prover dubbla priser)
Vidilab	175 kr/st
JP Hästveda	65 kr(fler än 16 st)
JPHästveda	120 kr/st enskilt prov, 95 kr/st 5-10 prover (frysta prover dubbla priser)
SYNLAB AB	295 kr/st

Källa: Hemsida för respektive aktör. Hämtat 2019-08-18.

9.3 Kostnader för kompetensutveckling – viltundersökare

För att kunna bli viltundersökare (utbildad person enligt förordning 853/2004⁷⁰) krävs att personen innehar både en jägarexamen och en vidareutbildning för viltundersökare (i fortsättning benämnt viltundersökare).

Vidareutbildning för att bli en viltundersökare sker i regi av jägarorganisationerna. Utbildningen sker under en dag och kostar cirka 1 100 kr⁷¹. Inga subventioner föreligger för denna utbildning i dagsläget.

9.4 Kostnader för vilthanteringsanläggning

Kostnaden för att driva en vilthanteringsanläggning beror på dess storlek. Med större antal vilt som hanteras kan kostnaderna per kilo minska. Utöver driften består kostnaderna av inköp av råvaran; det fällda viltet. Grovt uppskattat fördelar sig kostnaderna på inköp av vildsvin 60 %, uppslaktning och köttbesiktning i en godkänd lokal 30% och avfallskostnad 10 % från att vildsvinet kommer in och är klar till styckning⁷².

Nedkylning och kylagring efter uppslaktning och besiktning är en av de största kostnaderna. En slaktkropp av ett vuxet vildsvin kräver 0.6 meter hängbana motsvarande 0.8 m² golvyta för kylförvaring. Nybyggnation av ett kylrum inklusive banor och kylaggregat kostar cirka 18 000–20 000 kronor per m² (2018⁷³). Driftkostnad under lagring beror på kvaliteten på kylrummet och vald utrustning. Här gäller kylförvaring av redan nedkylda kroppar (lagerkyl, inte nedkylningskyl).

Nedkylningen innebär en vikt förlust på 1 % per dygn. Ökat svinn i styckning kan uppstå på grund av renskärning av den torkade ytan och sidorna (motsvarar 2 % av totalvikten) i de fall som styckningen inte kan ske direkt efter att slaktkropparna har uppnått den föreskrivna temperaturen på 7° C. *För avfallskostnad, se nedan under rubriken 9.5.2.*

⁷⁰ Förordning (EG) 853/2004, punkt 2, kapitel I, avsnitt IV, bilaga III.

⁷¹ Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers. komm.

⁷² Beräkningen är grov och baserar sig på uppgifter från VHA-branschen.

⁷³ Fredrik Eklund, Svenskt Viltkött ekonomisk .förening, pers komm.

9.4.1 Kostnad för godkännande av en vilthanteringsanläggning

Prövningsavgift för slakterier och vilthanteringsanläggningar⁷⁴ uppgår till 36 000 kr för en ny anläggning. Vid ägarbyte eller väsentlig förändring av verksamheten vid en befintlig anläggning ska motsvarande halv avgift betalas.

Vid nytt godkännande, ägarbyte eller väsentlig förändring av slaktverksamhet som enligt ansökan ska slakta mindre än 1 000 ton per år nedsätts hela godkännandavgiften.

Prövningsavgiften nedsätts till 0 kr vid nygodkännande, ägarbyte eller väsentlig förändring av slaktverksamhet som enligt ansökan ska slakta mindre än 1 000 ton per år.

9.4.2 Kostnad för kontroll i vilthanteringsanläggning

Observera att uppgifterna under detta kapitel baserar sig på avgiftsbesluten för 2019.

Köttbesiktningstiden. Som grund för den årliga avgiften, beräknas köttbesiktningstiden med hjälp av riktvärden; fem minuter per storvilt och en minut per vild fågel/hardjur i kombination med 20 minuter per beräknat kontrolltillfälle. Kontrollkostnad tas fram enligt de uppgifter som företaget lämnar in om antalet djur av olika djurslag som beräknas komma in och beräknat antal besök. VHA får ta del av nedsättning (anslag) för kontroll. De betalar enligt dagens reglering per djur och beroende på storlek (ton uppslaktat) så betalar de antingen 1 ggr EU s minimi avgift eller knappt 2. Detta kommer dock ändras under 2020.

Tid för övriga kontroller vid VHA beräknas delvis fram som riskklassad kontroll (2-14 timmar per år, <1 – 1000 ton per år respektive). Kontroll av kontrollmärkning varierar mellan en timme per år (produktion <1 ton) till fyra timmar per år (produktion max 1000 ton per år. Kontroll av rutiner för animaliska biprodukter (avfallshanteringen) tillkommer enligt samma beräkning.

Tid för kontroll av förädlingsverksamheter tillkommer i de fall sådan verksamhet finns i anslutning till VHA. Vid varje anläggning görs dessutom en särskild utvärdering av lokala förhållanden som kan resultera i lokala anpassningar av behövlig tid för årlig kontrollverksamhet. Summa av timmar multipliceras med Livsmedelsverkets timkostnad för det aktuella året (1 225 kr år 2019). Därefter tillämpas en modul för nedsättning av avgift för produktion under 1000 ton. *Se vidare bilaga 10.*

Detta kan jämföras med kostnader för en livsmedelsanläggning som är under kommunal kontroll. Den aktuella kommunen beslutar om avgiftens storlek för både registrering av anläggning och om timtaxan för löpande kontroll. *Se Tabell 4.*

---

⁷⁴ Livsmedelsverkets föreskrifter (LIVSFS 2006:21) om avgifter för offentlig kontroll, prövning och registrering 2 kap 1 §

Tabell 4. Kontrollkostnad inom livsmedelsområde i olika kommuner 2019. Källa: Respektive kommuns hemsida. Hämtad 2019-03-07.

Kommun	Registreringsavgift	Timtaxa för kontroll
Grums	Ingen uppgift	750,-
Halmstad	1 082,-	1 298,-
Luleå	1 224,-	1 224,-
Malmö	1 960,-	1 330,-
Norrköping	1 070,-	1 070,-
Orsa	958,-	900,-
Skellefteå	1 175,-	1 325,-

Hur många timmars kontroll en anläggning behöver beror på vilka risker anläggningens verksamhet bedöms medföra. Till exempel klassas kaninslakt som sker i mindre mängd på den gård som kaninerna kommer ifrån som högriskverksamhet men med slutligen ytterst liten risk gentemot konsument. Erfarenhetsklass läggs vanligen i klass B som motsvarar normalläget. Detta ger fyra timmar per år i kontrolltid och motsvarande till exempel i Skellefteå kommun (Tabell 4) 5 300 kronor per år i kontrollavgift.

9.5 Avfallshantering – kategorier och kostnader

I samband med vilthantering uppstår avfall av animaliskt ursprung, t ex klövar, huvudet, hud, blodrester och mag-tarminnehåll. Detta är organ som inte går vidare till konsumtion. Rensning av skottkanal och dess kanter ger material som oftast innehåller ammunitionsbly (om blyammunition används).

Hantering av animaliskt avfall regleras genom en EU-förordning för animaliska biprodukter⁷⁵ och en kompletterande förordning för tillämpningen⁷⁶. Båda dessa gäller i butiker, restauranger och andra anläggningar som hanterar livsmedel med animaliskt ursprung.

9.5.1 Animaliska biprodukter - avfallskategorier

Alla djurprodukter omfattas dock inte av förordningarna. Hela kroppar eller delar från vilda djur berörs inte i normala fall, däremot när:

- det fällda viltet är eller misstänks vara smittade med, eller påverkade av, en sjukdom som kan överföras till människor eller djur,
- kroppar eller delar av vilda djur som används för att tillverka jakttroféer samt
- biprodukter från slakt och styckning som uppstått vid registrerade eller godkända livsmedelsanläggningar
- om det fällda viltet innehåller mängden rester av andra ämnen som överskrider de gränsvärden som tillåts i gemenskapslagstiftning eller i en nationell lagstiftning, exempelvis cesium.

⁷⁵ Europaparlamentets och rådets Förordning (EG) nr 1069/2009 av den 21 oktober 2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter)

⁷⁶ Kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 av den 25 februari 2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen

Den gäller inte heller för frilevande vilt som efter nedläggningen lämnas ute i skog och mark. I vissa fall träder en annan veterinärlagstiftning in som syftar till att bekämpa och utrota djursjukdomar.⁷⁷

I den aktuella förordningen delas avfallet upp i kategori 1-3.

Kategori 1 omfattar hela kroppar och alla delar av kroppen, inklusive hudar och skinn av vilda djur som misstänks vara infekterade med sjukdomar som kan överföras till människor eller djur.

Bortskaffande ska ske genom förbränning eller nedgrävning (där sådan är möjlig enligt nationella bestämmelser).

Kategori 2 omfattar bland annat djur eller delar av djur som dött på annat sätt än genom att slaktas eller nedläggas för att användas som livsmedel, inklusive djur som avlivats som ett led i sjukdomsbekämpning. Vildsvinskött som innehåller trikiner eller halter av Cs-137 överskridande 1500 Bq/kg klassas enligt Jordbruksverket i denna kategori⁷⁸.

Kategori 3 omfattar i sin tur slaktkroppar eller delar av vilt som nedlagts, och som enligt gemenskapens lagstiftning är tjänliga som livsmedel, men som av kommersiella skäl trots detta inte är avsedda att användas som livsmedel. Denna kategori är den enda som kan rötas eller komposteras.

Kostnader för att kunna avskaffa avfallet på rätt sätt varierar beroende på var i landet och vilken kategori det handlar om.

9.5.2 Animaliska biprodukter - avfallskostnader

Enligt branschen är det många VHA som inte sorterar utan skickar allt animaliskt avfall som kategori-1 då det inte skiljer särskilt mycket i pris mellan kategorierna och det då enbart blir en fraktkostnad. Avgiften varierar beroende på hur mycket avfall som produceras per år vid en VHA. Snittkostnaden är cirka 3.50 kr per kilo⁷⁹. På områden där avfallet får grävas ned är kostnader cirka 3 kr per kilo⁸⁰.

Ett vildsvin som väger 100 kg levande väger cirka 50 kg uppslaktad och ungefär 33-35 kg benfritt. Hur många kilo som måste rensas bort på grund av skottrensning varierar mellan 1 och 15 kilo. Totalt blir det minst 25 kg avfall på ett vildsvin med 100 kg levande vikt. De flesta vildsvin kommer in utan mag-tarm-paketet, vilket är en fördel sett till avfallskostnaden. Vikten på skottrenset kan grovt uppskattas i de flesta fall motsvara vikten på mag-tarm-paketet.⁸¹

---

⁷⁷ När det gäller vissa allvarliga sjukdomar finns särskild lagstiftning som ska tillämpas om någon sådan sjukdom inträffar. Den lagstiftningen har företräde och ska tillämpas i första hand i händelse av ett utbrott. Bara om det saknas regler avseende animaliska biprodukter eller om speciallagstiftningen hänvisar till förordning (EG) nr 1069/2009 ska förordning (EG) nr 1069/2009 och förordning (EU) nr 142/2011 tillämpas.

⁷⁸ Jordbruksverkets remissvar 2019-11-07

⁷⁹ Per-Ola Andersson, personligt meddelande

⁸⁰ Fredrik Eklund, personligt meddelande

10. Konsument och vildsvin

Livsmedelsverket ska enligt myndighetens instruktion informera konsumenter, företag och andra intressenter i livsmedelskedjan om bland annat viktiga förhållanden på livsmedelsområdet⁸¹.

Livsmedelsverkets befintliga kostråd förmedlar att vi behöver äta mer grönt och mindre rött kött. I de fall man vill äta kött så är vildsvinskött både ett näringsrikt och miljösamt alternativ som finns tillgängligt året om. Livsmedelsverket avser emellertid inte att marknadsföra vildsvinskött. Marknadsföring av specifika livsmedel åligger branschen och intresseorganisationer.

10.1 Samla och sprida information

En anledning till att konsumenters efterfrågan av vildsvinskött inte är högre, anses vara okunskap om hur köttet ska tillagas⁸². Vildsvinskött och recept för tillagning finns oftast i media som riktar sig till jägare. Den breda allmänheten vet oftast inte hur det ska tillagas.

Livsmedelsverkets fokus i frågan är säker mat. En del i det är hygien och att man tillagar maten ordentligt. Under förutsättning att risker (t ex att urtag och styckning görs korrekt och hygieniskt) omhändertagits tidigare i processen – bedöms ingen ökad risk föreligga som kräver särskild hantering av vildsvinskött jämfört med till exempel kyckling. Däremot är marginalerna för att bli smittad av sjukdomsframkallande bakterier av både kyckling och vildsvin något mindre jämfört med andra livsmedel. Det gör att hygien vid hantering och tillagning blir extra viktig. Dock är det, som ovan nämnt, relativt få som äter vildsvinskött.

Ur Livsmedelsverkets perspektiv är det därför i nuläget inte motiverat att göra någon större kommunikativ insats om hur vildsvin specifikt ska tillagas. Då är en samlad och lyft allmän information om hygien i det egna köket mer relevant, som kan beröra fler livsmedel än vildsvin.

Information om både hygien i det egna köket och hur trikinbärande djur ska tillagas för att fortsatt vara säkra finns redan på Livsmedelsverkets webbplats, tillgänglig för alla att använda. Intresse- och branschorganisationer har också information samt flera recept på sina webbplatser och satsningar för att synliggöra vildsvinskött görs med stöd av Jordbruksverket.

För att konsumenter ska uppmärksammas på redan tillgänglig information kan andra kommunikationsinsatser som leder till den, behövas. Livsmedelsverket anser att det är branschen och berörda aktörers uppgift att marknadsföra köttet. Livsmedelsverkets del är att betona vikten av god hygien vid hantering och tillagning. Befintlig information kan utvecklas utifrån olika målgruppers behov och utifrån efterfrågan.

Det saknas idag tillräcklig kunskap om konsumentens intresse att köpa vildsvinskött. För att kunna förstå kommunikationsbehoven bättre kan en undersökning göras, med fördel av branschen själv. Ett samarbete mellan aktörer i kedjan skulle ge mer spridning och kraft. Till exempel att butiker anslår recept i närhet till köttet.

---

⁸¹ Förordning (2009:1426) med instruktion för Livsmedelsverket, 2§, punkt 4.

⁸² Från skog till bord – vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden, Jordbruksverket, 2013

10.2 Efterfrågan en nyckelfaktor

Konsumenternas vilja att äta vildsvinskött är en nyckelfaktor. Åtgärder som kan vidtas i samband med jakt eller under vilthanteringen ger lite eller ingen nytta om efterfrågan av vildsvinskött bland konsumenterna uteblir.

Det saknas idag tillräcklig faktabaserad kunskap om konsumentens intresse att köpa vildsvinskött. För att kunna förstå kommunikationsbehoven bättre och landa i ovan nämnda avvägningar, bör en undersökning göras - med fördel av branschen själv.

11. Hinder, problem och behov för att nå mål om mer svenskt vildsvinskött

I syfte att uppnå ökad kunskap om problem, behov och hinder i ett önskvärt flöde av svenskt vildsvinskött från jägare till konsument genomfördes ett arbetsmöte (workshop 1) med inbjudna intressenter längs hela kedjan från skog till konsument. Resultaten av denna kartläggning visar hinder, problem och behov framför allt i tre huvudgrupper: 1) bristen på kunskap och kompetens, 2) ekonomiska problem och 3) avsaknad av efterfrågan av vildsvinskött. Nedan presenteras dessa brister i tre steg från jord till bord: före vilthantering, under vilthantering och efter vilthantering. *Se även bilaga 3.*

11.1 Hinder, problem och behov i samband med jakt

Jakträtten i Sverige tillhör markägaren som kan upplåta denna till jägare; andra än sig själv. Det framstår att samverkan mellan markägare och jägare är svag och att det delvis finns motstående intressen. Jägare vill jaga mer men upplever ofta att jaktupplåtelser är alldeles för höga. Utveckling mot mer samverkan finns bland annat via Vildsvinshjälpen⁸³. Jägare framhåller även möjligheten till att hjälpa markägare med vildsvin mot ersättning för att balansera upp stammen lokalt.

Enligt Lantbrukarnas Riksförbund bör dock kostnaden för en jaktupplåtelse inte vara ett hinder för jaktens omfattning, eftersom avgiften för upplåtelsen inte är förknippad med antalet djur som fälls. Om jägarna anser att avgiften för upplåtelsen är hög borde det snarare vara en anledning att jaga mer, inte mindre.⁸⁴

Vakjakt av vildsvin är tidskrävande och sker ofta nattetid. Detta är delvis orsak till att jägarna slutar jaga när husbehovet av kött är uppfyllt. När tillvaratagandet av viltet blir kostsamt finns inte incitament för mer jakt även om det vore önskvärt ur ett viltförvaltningsperspektiv. Samtidigt finns det jägare i andra delar av landet som vill uppleva vildsvinsjakt. Eftersom vildsvin kan jagas i princip året runt finns här möjlighet till en utvecklad besöksnäring.

11.2 Hinder, problem och behov i samband med vilthantering

Många jägare anser att antalet VHA som hanterar vildsvin är lågt. Långa avstånd från jakt till inlämning för hantering av fällda vildsvin medför transportkostnader och tidsåtgång. Det finns även vissa svårigheter för jägare att hitta information var VHA och deras uppsamlingscentraler finns. Jägarna upplever även att ersättning till jägare för vildsvin som lämnas till VHA är låg. Det utgår ingen ersättning för skjutna vildsvin med vikt under 10 kg. I många fall går jägaren med ekonomisk förlust när vildsvin lämnas in på VHA.

⁸³ <https://jagareforbundet.se/vildsvinshjalp/ar-du-lantbrukare-och-behov-hjalp-med-jakten>

⁸⁴ Lantbrukarnas Riksförbund, remissvar, dnr 2019/8449, 2019-10-28

VHA-ägarna menar att kvaliteten på de djur som skjuts (smågrisar, årsungar, galtar) varierar kraftigt. VHA-branschen framhåller också att brister i hantering och transport av fällda vildsvin leder till onödig rensning och kassering av delar av slaktkroppen. Att hantera enstaka inkomna vildsvin är dyrt så för att starta anläggningen krävs det att flera djur kan hanteras under samma omgång av uppslaktning.

Svensk Hjort har framfört i sitt remissvar att för små VHA är regleringen kring planerbar vilthantering ett stort problem. Volymerna är låga och den som ansvarar för driften har en annan huvudsaklig sysselsättning, vilket skapar praktiska svårigheter med köttbesiktning.

Behovet finns för båda parter att underlätta flödet av vildsvin från skog och mark, minska kostnader och skapa bättre lönsamhet. Jägare vill att inlämningen ska vara enklare och ekonomiskt bärande. VHA-branschen har ett behov av ett större, bättre hanterat och mer förutsägbart inflöde av vildsvin.

11.3 Hinder, problem och behov efter vilthantering

Efter uppslaktning sker leverans till detaljhandeln och vidare till konsument. Deltagarna pekar tydligt ut bristen att tillvarata den tillväxtpotential som finns i marknaden för svenskt viltkött. Det finns möjligheter för fler företag och arbetstillfällen både på landsbygd och i städer.

Samtliga anser att svenskt vildsvin är en outnyttjad naturresurs; råvaran är klimatsmart och närproducerad för de flesta svenskar. Låg förädlingsgrad kan vara förknippad med låg efterfrågan. Det är sannolikt att produktutveckling och marknadsföring av nya varor kan öka konsumentintresset. Men om vildsvinskött av dålig kvalitet skulle nå konsument kan efterfrågan också snabbt minska.

Detaljhandelns svaga intresse är en direkt följd av svag efterfrågan från konsument. Enligt Svensk Dagligvaruhandel "finns ingen efterfråga av vildsvin bland butikerna idag, det är ingen speciell produkt utan betraktas som gris"⁸⁵. Här föreligger det dock en eventuell cirkel-effekt: lågt utbud av vildsvin → konsument har liten kännedom om vildsvinskött smak och kvalitéer → låg efterfrågan → litet intresse för detaljhandeln att ta in köttet i sitt sortiment.

Informationskampanjer och marknadsföringsinsatser tillsammans med en attraktiv märkning behövs för att väcka konsumenternas intresse. De offentliga verksamheter som upphandlar stora mängder livsmedel årligen har inte fokuserat på lokala produkter, med några få undantag (exempelvis Oskarshamns kommun) där upphandlingen har "splittats" till lokala producenternas fördel. Lokal samverkan mellan jägare, vilthanteringsanläggningar, butiker och restauranger bör kunna säkra tillgången till råvaran efter konsumenternas efterfrågan. Aktiva främjandeinsatser för förädling och försäljning av viltkött ska sedan kunna erbjuda kunderna det som efterfrågas.

Jordbruksverket⁸⁶ har undersökt vilka hinder som medför att inte mer vildsvinskött når marknaden. Det visades att inköpspriset på VHA kunde variera mellan 15-40 kr/kg slaktad skottrensad vikt. Kostnaden för jägarens transport i relation till det pris som erhöles för köttet via VHA medförde att det inte alltid var lönsamt för jägare att lämna in på VHA. Framförallt när det handlade om små mängder (*se under rubriken 9. Kostnader*). Enligt rapporten sker en stor del av avskjutningen vid ensamjakt vid åtel⁸⁷, så en stor andel av det fällda viltet har begränsade möjligheter att nå VHA. På grund av dålig

⁸⁵ Mona Lauermann Orheden, pers. kom.

⁸⁶ Jordbruksverket (2013). Från skog till krog – vilka hinder motverkar mer vildsvinskött på marknaden? Rapport 2013: 28.

⁸⁷ Enligt Svenska Jägarförbundets handlingsplan sker drygt hälften av jakt på vildsvin vid åtel.

lönsamhet hamnar det mesta köttet i jägarens eget hushåll och det förekommer också antydningar om att det finns illegal avsättning av kött från vildsvin⁸⁸.

Höga kostnader i leden innan och under vilthantering medför höga kostnader mot konsumentledet. Ute i handeln säljs ofta köttet fryst. Jordbruksverkets sammanställning visar att fryst kött från vildsvin innehar ett merpris om cirka 20 kr/kg jämfört med svenskt fläskkött. Det leder till en viss skepsis bland konsumenter, konsumtion av vilt tenderar i stor utsträckning vara säsongsbetonad. Många äter helst vilt under hösten och kött från vildsvin har inte kommit in allmänt i det svenska köket. Det råder bland annat okunskap/osäkerheter kring hur köttet ska tillagas. Allt detta skapar en situation där VHA upplever avsaknad av efterfrågan för svenskt vildsvinskött i handeln.

Jägarnas Riksförbund framför i sitt remissvar att vildsvin har fått en bild av att enbart medföra problem vilken bild förstärks av medierapporteringens negativa inslag. Detta gör att konsumenter inte önskar konsumera detta kött.

---

⁸⁸ Se exempelvis <https://www.lantlantbruk.se/lantbruk/vildsvinskott-saljs-pa-svarta-marknaden/>

12. Föreslagna åtgärder

Under projektarbetet har målet i början lagts på ett öppet och neutralt sätt: mer svenskt vildsvinskött når konsument. Det bruttomaterial som har producerats under processen är sammanfattat av Tillväxtverkets projektgrupp⁸⁹. Denna dokumentation är en objektiv bruttodokumentation och innehåller ingen värdering. Detta breda material kan varje intressent använda i inom sina egna mandat och intressen.

Genom att öka kunskap och ge förslag om vilka lämpliga åtgärder kan vidtas är målet att öka avskjutningen, förenkla flöden utan att livsmedelssäkerheten äventyras samt öka status och efterfrågan av vildsvinskött (se Figur 1). Förslag medföljs av ökad kunskap om kostnader förknippade med dessa åtgärder.

12.1 Föreslagna åtgärder i samband med jakt

12.1.1 Utbildning av jägare

Förslaget är att jägare utbildas specifikt i tillvaratagande av vildsvin.

Livsmedelsverket anser att den teoretiska utbildningen i tillvaratagande av vildsvin är en förutsättning för att få tillstånd att leverera små mängder av kött av vildsvin direkt till konsument.

De jägare som levererar vildsvin med pälsen på direkt till en vilthanterande detaljhandelsanläggning undantas från detta krav. Hygieniska och kvalitetsmässiga aspekter både i teorin, slutprovet och i övningsskytte bör få större fokus i grundläggande jägarutbildning⁹⁰.

Livsmedelsverket har under våren 2019 gjort en begäran till Naturvårdsverket att i samband med översyn av examensfrågor i jägarexamen bör frågor om livsmedelssäkerhet ingå.

Det preliminära förslaget om att Livsmedelsverket skulle ansvara för utbildningen med statligt stöd har förkastats med anledning av flera faktorer. Ett viktigt argument är att avsättning direkt från jägaren är av lokal karaktär vilket skapar behov av en mer lokal riskhantering. Det är även av vikt att minska kostnaden för staten och att kunna nyttja redan befintligt system för utbildning av viltundersökare. Samtidigt har branschen visat sin vilja att åta sig utbildningen. Livsmedelsverket bibehåller dock rätten att godkänna utbildningsmaterialet innan det tas i bruk av branschen. Lokala utbildningar medför därmed att jägare med genomgången utbildning endast finns registrerade hos utbildarna tills jägaren söker ett tillstånd från länsstyrelsen.

12.1.2 Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt

Förslaget är att öka lokal samverkan mellan markägare, jägare och VHA. Det anses vara en förutsättning för att kunna förvalta vildsvinsstammen på ett ändamålsenligt och effektivt sätt.

---

⁸⁹ Se Bilaga 3

⁹⁰ Jägareförbundet påpekar i sitt remissvar att hygien och kvalitetsaspekter i tillvaratagandet ingår i jägarexamenskursen redan idag.

12.1.3 Stöd till fler uppsamlingscentraler

Förslaget är att fler uppsamlingscentraler som kan ta emot vilt nära jägaren upprättas.

Det bör övervägas om stödet till flera uppsamlingscentraler kan vara en del av de finansieringsalternativ som finns inom livsmedelsstrategin och Landsbygdsprogrammet⁹¹. Privata aktörer kan på detta sätt kunna arbeta för att öka tillgängligheten av inlämningsställen för jägare. Arbetet bör inledas med kartläggning av befintliga privata kylrum och hur/om de uppfyller kraven för uppsamlingscentraler. Länsstyrelsen som kontrollmyndighet bör vara inkopplad i arbetet på regional nivå.

Uppsamlingscentralerna kan vara både fasta och mobila. Dessa är del av primärproduktion och registreras och kontrolleras av länsstyrelsen. Dessa anläggningar ska uppfylla kraven i 852/2004, bilaga 1.

Livsmedelsverket är medveten om att det finns behov av tydlig och utförlig vägledning hos länsstyrelserna kring definition, riskklassning, kartläggning och kontroll av uppsamlingscentraler.

12.1.4 Stöd för en digital applikation för kommunikation mellan jägare och VHA

Förslaget är att skapa en digital applikation för mobiltelefoner där jägaren kan se hur och var ett fällt vilt kan lämnas in. I samma applikation kan VHA-ägaren meddela var och när inlämning direkt till VHA eller en befintlig uppsamlingscentral kan ske.

Det bör övervägas om stödet för applikation bör vara delar av de finansieringsalternativ som finns inom livsmedelsstrategin och Landsbygdsprogrammet⁹². Privata aktörer kan på detta sätt kunna arbeta för att öka tillgängligheten av inlämningsställen för jägare.

12.2 Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering

12.2.1 Jägarens leveranser av kött av vildsvin direkt till konsument

Förslaget är att den utbildade jägaren med tillstånd ska kunna leverera kött av vildsvin direkt till konsument. Mängden vildsvin i detta flöde föreslås motsvara 10 vuxna djur per jägare och kalenderår och att två årsungar motsvarar ett vuxet vildsvin⁹³.

Utbildad jägare med tillstånd kan leverera kött av vildsvin fällda i de jakter han eller hon deltagit i.

Förslaget förutsätter enligt Livsmedelsverket bland annat följande:

- Utbildning av jägare (minst fyra timmar) i tillvaratagande av vildsvin,
- Utbildning sker med ledning av frivilliga aktörer, exempelvis jägarorganisationer,
- Utbildning ska godkännas av Livsmedelsverket,
- Tillstånd ges till jägare efter ansökan och godkänd utbildning,
- Länsstyrelsens ger tillstånd för jägare skrivna i det län,

---

⁹¹ www.Jordbruksverket.se

⁹² www.Jordbruksverket.se

⁹³ Efter flera remissinstansers argument har antalet vildsvin ökats genom att kopplats loss från djurenhet enligt punkt 6, artikel 17, Rådets förordning (EG) nr 1099/2009 om skydd av djur vid tidpunkten för avlivning. Samtidigt har beaktats att jägare inte ska klassas som livsmedelsföretagare. Se vidare kapitel 17.2.1.

- Registrering av jägare med tillstånd sker vid länsstyrelse,
- Personligt ID-nummer för spårbarhet och beständig märkning av slaktkroppar och delar av dem,
- Obligatorisk provtagning av slaktkroppar av vildsvin för analys av trikiner hos ett ackrediterat laboratorium,
- Dokumentation för spårbarhet t.ex. uppgifter för respektive vildsvin om provtagning och analysresultat,
- Skyldighet att informera konsument om trikin- och eventuellt cesiumprovtagning och erhållna resultat.

De särskilt hygieniskt känsliga momenten med vilthantering är avhudning, uppslaktning och styckning. Detta är orsaken till att Livsmedelsverket anser att jägarens direkta leveranser av små mängder kött av vildsvin kan ske endast direkt till slutkonsument. Livsmedelsverket anser dock att antalet vildsvin kan höjas från det remitterade förslaget på fem vuxna vildsvin utan att livsmedelssäkerhet riskeras eftersom leveranserna sker direkt till slutkonsumenter i jägarens närhet. Förslaget om personlig stämpel har tagits bort på grund av risken för sammanblandning med stämplat som används inom officiell köttbesiktning. Tillståndsgivande myndighet har ändrats från Livsmedelsverket till länsstyrelserna vilket följer den befintliga kontrollstrukturen nationellt.

12.2.2 Jägarens leveranser av vildsvin direkt till en lokal vilthanterande detaljhandelsanläggning

Förslaget är att vildsvin ska kunna hanteras i en lokal detaljhandelsanläggning som har registrerat sig hos sin kommunala kontrollmyndighet som vildsvinshanterande livsmedelsföretagare.

Ingen köttbesiktning sker och ansvaret för livsmedelssäkerheten (provtagning, spårbarhet, hygienisk hantering, lokaler) ligger hos livsmedelsföretagaren. Dessa anläggningar kan även hantera annat vilt.

Anläggningen ska uppfylla kraven i förordning (EG) 852/2004 inklusive bilaga 2. Det innebär att verksamheten har en HACCP-baserad egenkontroll inklusive dokumentation av trikin- och i förekommande fall annan typ av provtagning som till exempel cesiumprovtagning.

Mängden inkommet vilt till en lokal detaljhandelsanläggning är inte begränsat. Däremot kan en jägare årligen leverera maximalt motsvarande 50 vuxna vildsvin med pälsen på till den här typen av detaljhandelsanläggning. Två årsungar motsvarar ett vuxet vildsvin.

Förslaget förutsätter enligt Livsmedelsverket bland annat följande:

- Dessa anläggningar levererar endast direkt till slutkonsument,
- Dessa anläggningar registreras hos kommunal kontrollmyndighet,
- En anläggningsrelaterad ID för spårbarhet för företaget används,
- Slaktkroppar märks på ett beständigt sätt,
- Dokumentation av provtagning för trikiner och analysresultat från ett ackrediterat laboratorium,
- Kontrollen sker av kontrollmyndigheten efter årligen fastställt kontrollbehov,
- Jägaren som levererar behöver inte vara utbildad i tillvaratagande av vildsvin,
- Vildsvin ska inkomma till anläggningen med huvudet och alla organ, mag-tarmkanal undantaget,
- Den obligatoriska trikinprovtagningen sker vid anläggningen,

- Skyldighet att informera konsument om trikin- och eventuellt cesiumprovtagning och erhållna resultat.

De särskilt hygieniskt känsliga momenten med vilthantering är avhudning, uppslaktning och styckning. Förutsättningar för vilthanteringen är bättre i en livsmedelsanläggning än i jägarens egna lokaler. Detta är orsaken till att Livsmedelsverket anser att jägarens leveranser av små mängder vildsvin med pälsen på till detaljhandeln kan vara större än leverans av kött direkt till slutkonsument. Antalet motsvarande 50 vuxna vildsvin per jägare och kalenderår är lägre än i den preliminära rapporten (125 vuxna/175 årsungar). Enligt en ny bedömning och efter beaktande av remissvar anser Livsmedelsverket att detta antal kan levereras utan att jägaren registreras som livsmedelsföretagare.

Enligt EU-lagstiftning kan detaljhandelsanläggningar inte leverera vilt som kommer in som små mängder till andra detaljhandelsanläggningar utan enbart direkt till slutkonsument. Förslaget om personlig stämpel har tagits bort på grund av risken för sammanblandning med stämplars som används inom officiell köttbesiktning. Kontrollmyndighet har ändrats från Livsmedelsverket till kommunala kontrollmyndigheter vilket följer den befintliga kontrollstrukturen nationellt.

12.2.3 Skapa ett samlat digitalt system för dokumentation

Förslaget är att undersöka förutsättningarna för att skapa ett samlat digitalt system för dokumentation. Ett sådant system bör erbjuda alla aktörer längs hela kedjan en möjlighet att dokumentera sina aktiviteter. Även möjligheten för enskilda konsumenter att kunna se när det tillgängliga köttet har provtagits och vilka resultat har erhållits bör ingå i utredningen.

Detta system bedöms kunna ha en nyckelroll för bibehållen spårbarhet med låg administrativ börda. Förslagets syfte är i linje med förslagen till åtgärder till en ny handlingsplan för Livsmedelsstrategin 2020-2022⁹⁴ där det finns medel⁹⁵ föreslagna för den här typen av arbete.

12.2.4 Vildsvinspremie till jägare som inlämnar vildsvin till VHA

Förslaget är att utreda möjligheten för jägare som lämnar in vildsvin till VHA och förutsatt att slaktkroppen med tillhörande organ blir godkända i köttbesiktning, erhålla en premie.

Livsmedelsverket anser att detta förslag kan ge positiv effekt bland annat under förutsättning att:

- Ett digitalt system byggs upp för att koppla kontrollens resultat till utbetalning för rätt jägare,
- Den ökande administrativa bördan hålls minimal för jägare, VHA och kontrollpersonal,
- Premie endast delar av året skulle kunna ge lägre kostnad jämfört med en premie som täcker in hela året,
- Informationsinsatser motverkar möjligt negativt rykte av vildsvinskött.

Livsmedelsverket anser i linje med det remitterade förslaget att premien bör utredas vidare på grund av förslagets komplexitet och omfattning. Åtgärden bör relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

⁹⁴ <https://tillvaxtverket.se/download/18.37a8096316b3084215267a98/1560510076563/Slutrapport%20åtgärder%20handlingsplan%20för%20livsmedelsstrategin%202020-2022.pdf>

⁹⁵ En satsning på 50-55 miljoner kronor årligen från anslag 1:15. För att företagsperspektivet och främjandet stärks i myndigheternas ordinarie arbete genom uppdrag i instruktioner och regleringsbrev sidan 6.

12.2.5 Subvention av cesiumanalyser

Förslaget är att samtliga vildsvin som fålls i definierade nedfallsområden inklusive en zon som motsvarar vildsvinet hemområde kan testas för cesium och att denna analys bekostas av statliga medel.

Livsmedelsverket anser att detta kan hanteras bland annat genom att:

- dokumentation av provtagning samt analysresultat sker hos jägare med tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument
- dokumentation av provtagning och analysresultat sker i egenkontrollen vid VHA och detaljhandelsanläggning som hanterar vildsvin direkt från jägare.
- analys sker i ett ackrediterat laboratorium med ackrediterade metoder.

Livsmedelsverket anser att provtagning och analys bör ingå i egenkontroll enligt aktuell faroanalys vid varje företag. Jägaren får en möjlighet att kunna testa för att enbart säkra livsmedel lämnas över till konsument. Hur debitering ska kunna ske behöver utredas vidare. Subventioner bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling. Dokumentation sker hos aktörerna

12.2.6 Subvention av trikinanalyser

Förslaget är att analys av samtliga vildsvin som provtas för förekomst av trikiner bekostas av statliga medel.

Livsmedelsverket anser att detta kan hanteras bland annat genom att:

- dokumentation av provtagning samt analysresultat sker hos jägare med tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument
- dokumentation av provtagning och analysresultat sker i egenkontrollen vid VHA och detaljhandelsanläggning som hanterar vildsvin direkt från jägare.
- analys sker i ett ackrediterat laboratorium med ackrediterade metoder.

Hur debitering ska ske behöver utredas vidare. Subventionen bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling. Dokumentation sker hos aktörerna.

12.2.7 Avgift för godkännande eller registrering och kostnad för löpande kontroll av anläggningar

Förslaget är att detta hanteras i samband med den pågående avgiftsutredningen.

Den nuvarande modellen för nedsättning av avgifter för verksamheter som slaktar eller vilthanterar mindre än 1000 enheter per år kommer att avskaffas 2020.

12.2.8 Subventioner av hantering av riskavfall

Förslaget är att de slaktkroppar med tillhörande organ som är smittade av trikiner eller har cesiumhalt överstigande 1 500 Bq/kg kött hanteras som kategori 2-avfall. Hanteringskostnaden för detta subventioneras med statliga medel, oavsett om det är jägaren, detaljhandelsanläggning eller VHA som ansvarar för avfallet.

Livsmedelsverket anser att denna åtgärd följer den gällande lagstiftningen angående animaliska biprodukter⁹⁶. Subventionen bör ses över årligen och relateras till avskjutning och vildsvinspopulationens utveckling.

12.2.9 Kvalitetshöjande vägledningar

Förslaget är att revidera vägledningen för jägarens direkta leveranser av vilt till lokal detaljhandel och kött av vilt till slutkonsument och ta fram en ny vägledning för kommunala kontrollmyndigheter och länsstyrelser.

Livsmedelsverket anser att vägledningar för jägare, länsstyrelser och kommunala kontrollmyndigheter faller inom Livsmedelsverkets ansvar.

12.2.10 Informationsinsatser för företag

Förslaget är att Livsmedelsverket aktivt informerar de företag som hanterar vilt.

Livsmedelsverket anser att detta ingår i uppdraget jämte kontrollverksamheten. Omvärldsbevakning sker på flera delar av myndigheten. All den information som samlas kan på ett effektivt sätt spridas vidare som en naturlig del av myndighetens riskhanteringsaktiviteter. Vilken kanal som är den effektivaste för informationsspridning bland kontrollobjekten bör utredas ytterligare. Det kommunikationsprojekt som pågår inom ramen för moderniseringsprojektet⁹⁷ vid Livsmedelsverket kommer att ge värdefull kunskap i detta.

12.2.11 Kvalitetshöjande branschriktlinjer

Förslaget är att nya branschriktlinjer för de vilthanterande lokala detaljhandelsanläggningarna tas fram och de befintliga branschriktlinjerna för VHA uppdateras. Branschorganisationer bör själva ta ansvaret för branschriktlinjerna. För detta arbete bör branschen kunna söka ekonomiskt stöd från statliga medel.

Livsmedelverket har ansvaret för granskning av branschriktlinjerna.

12.3 Föreslagna åtgärder efter vilthantering

12.3.1 Informationsinsatser för konsument

Förslaget är att samordnade informationsinsatser av vildsvinskött fortsatt stimuleras och stöds inom ramen för Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram och arbete med livsmedelsstrategin.

Många konsumenter i Sverige som redan hanterar älg, hjort, hardjur eller fågel har inte samma tradition att hantera vildsvin. Däremot bedömer Livsmedelsverket - under förutsättning att hygien upprätthålls och provtagning skett tidigare i kedjan - inte att det föreligger någon ökad risk vid konsumtion av vildsvinskött jämfört med annat vilt eller kött. Några krav på producenter om information om hur vildsvin ska tillagas eller hanteras kan därför inte ställas.

---

⁹⁶ se rubrik 9.5.2. Avfallshantering – kategorier och kostnader

⁹⁷ Modernisering av köttkontrollen, pågående uppdrag inom Område Kontroll, projektledare Torbjörn Axelsson.

Deltagande aktörer anser att för att öka avsättningen är det nödvändigt att konsumenternas kännedom om hantering/tillagning av vildsvin ökar. Ett samarbete mellan aktörer i kedjan kan bidra till att information till konsument ger mer spridning och kraft. Information om både hygien i det egna köket och hur trikinbärande djur ska tillagas för att fortsatt vara säkert finns redan på Livsmedelsverkets webbplats⁹⁸, tillgänglig för alla att använda. Befintlig information kan utvecklas utifrån olika målgruppers behov och utifrån efterfrågan.

Se vidare bilaga 11.

12.3.2 Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförelse och export

Förslaget är att samordnade marknadsföringsinsatser av vildsvinskött fortsatt stimuleras/stöds inom ramen för Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram och arbete med livsmedelsstrategin.

Det är av största vikt att konsumenter litar på att maten är säker och – om det skulle finnas risker – vet hur de ska hanteras.

För att öka avsättningen framhåller flera aktörer att kännedomen och marknadsföringen av vildsvin måste öka. Livsmedelsverket anser att det är branschen och berörda aktörers uppgift att marknadsföra köttet.

Flera satsningar har gjorts och under arbetets gång har fler förslag framkommit. Nedan listas några, utan rangordning:

- Framtagning av lämpliga produkter för snabbmatskedjor kan nå väldigt många konsumenter och året runt,
- Produktutveckling mot mer exklusiva produkter för köpstarka grupper,
- Få in vildsvinskött och produkter därav som del av en produkt av typen ”matkasse” (till exempel på tema som viltkasse eller klimatkasse). I marknadsföring är det lämpligt att framhäva hur klimatsmart råvara svenskt vildsvin är,
- En attraktiv märkning av vildsvinskött och produkter därav skulle underlätta marknadsföring.

12.3.3 Offentliga måltider

Förslaget är att uppmärksamma kommuner och regioner samt även stora organisationer om att det finns en råvara som med fördel kan upphandlas lokalt till den offentliga måltiden.

Livsmedelsverket anser att detta förslag är en viktig del av de nationella miljömålen och i linje med handlingsplanen för livsmedelsstrategin för 2020-2022⁹⁹. Lokala livsmedelsråvaror bör vara en viktig del i att kommuner, regioner och olika organisationer ska kunna nå målen i sin möjliga miljöpolicy. Detta kan vara fallet även inom andra verksamheter som finansieras med statliga medel såsom myndigheter, regeringen och riksdagen.

---

⁹⁸ www.livsmedelsverket.se/livsmedel-och-innehall/tillagning-hygien-forpackningar/hygien

⁹⁹ <https://tillvaxtverket.se/download/18.37a8096316b3084215267a98/1560510076563/Slutrapport%20åtgärder%20handlingsplan%20för%20livsmedelsstrategin%202020-2022.pdf>

13. Konsekvensutredning

13.1 Bakgrund

Regeringen har gett Livsmedelsverket i uppdrag att analysera möjligheterna att förenkla förfaranden för avsättning av vildsvinsskött. Utgångspunkten är att både livsmedelssäkerhet och köttkvalitet ska säkras. Analysen ska inkludera en bedömning av vilka volymer av vildsvinsskött som kan göras tillgängliga på marknaden och kostnader förknippade med föreslagna åtgärder.

13.2 Vad är problemen?

Antalet vildsvin i Sverige ökar samtidigt som efterfrågan av det svenska vildsvinssköttet inte utvecklas i samma takt. Populationen uppskattas med hjälp av avskjutningsdata uppgå till mellan 200 000 till 300 000 djur¹⁰⁰. Vildsvinen, liksom annat vilt, är inte jämnt fördelade i landskapet och kan förekomma i täta populationer lokalt. Som presenterats i Kapitel 7 har vildsvin dessutom en hög reproduktiv förmåga, vilket ger hög sannolikhet för stark tillväxt framöver.

13.2.1 Vildsvin orsakar höga kostnader för samhället

Vi har i tidigare delar av rapporten också visat på att hög tillväxt av populationen kan innebära höga kostnader för samhället (Kapitel 7.1).

13.2.2 Kött från vildsvin till konsument ska passera VHA

Den nationella regleringen innebär att vildsvin idag, vare sig som primärprodukt eller i form av kött, inte ens vid enstaka tillfälle och inte i någon mängd får ges bort eller säljas av jägaren (Kapitel 4).

Det är med anledning av de bedömda riskerna för spridning av trikinos, om än förefallande låg, som Livsmedelsverket har beslutat att kött från vildsvin ska regleras särskilt. En annan fördel med hantering vid VHA är att det finns kompetens och rutiner för verksamheten med HACCP-baserad egenkontroll och hanteringshygien under uppslaktning (Kapitel 6).

13.2.3 Vildsvinsskött är en resurs

I takt med att vildsvinsstammen växer ökar också resurser av viltkött, men merparten av köttet når inte detaljhandeln och konsument på bredare bas. Som presenterats i Kapitel 8.2 uppgick avskjutningen av vildsvin under jaktåret 2017/18 till drygt 115 000 djur. Endast 14 procent av de fällda vildsvinen hanterades i någon VHA. Kött från vildsvin är därmed en resurs som kan nyttjas bättre i den handeln som når konsumenter som inte själva jagar eller har kontakt med jägare. Detta beror delvis på bristande kunskap i olika led, från skog till bord. (Kapitel 11).

---

¹⁰⁰ Se Naturvårdverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande) och Svenska Jägarförbundet (2017). Förekomst och förvaltning av vildsvin i Sverige en analys från Svenska Jägarförbundets viltövervakning 2017.

13.3 Orsakerna till problem

I Kapitel 11 redogörs mer i detalj för olika hinder och problem för att mer kött från vildsvin inte når konsumenten. Kapitlet redogör också för vilka behov finns för att övervinna nämnda hinder och problem.

Ett av de grundläggande problemen för att förhållandevis små mängder kött når handeln är att det är låg efterfrågan på kött från vildsvin. Aktörerna i branschen framför olika orsaker till detta. Konsumenterna kan uppleva skepsis gentemot köttets kvalitéer och egenskaper och även osäkerhet kring hur det tillagas på ett säkert sätt. Priset har också betydelse då vildsvinskött jämfört med priset på kött från tamsvin är högre.

För att hålla nere hanteringskostnader föredrar VHA att ta emot större kvantiteter. För jägare kan det innebära att VHA väljer att neka intag av små mängder vildsvin. De flesta VHA som tar emot vildsvin idag, har därmed bristande incitament att ta in mer än vad som görs idag om antalet inlämnade vildsvin förblir lågt.

Jakt sker till stor del genom ensamjakt vid åtel och vildsvin skjuts i små mängder. Vildsvin är relativt svårjagat vilket medför höga kostnader för den enskilda jägaren (Se om kostnader i 9.1). Avstånden mellan VHA varierar mellan ca 5 km och 95 km mellan anläggningar. Ersättning som jägaren erhåller från VHA täcker inte alltid kostnaderna för jakten vilket leder till att jägaren behåller då köttet¹⁰¹ eller slutar jaga när det egna husbehovet är fyllt.

13.4 Utredningens föreslagna åtgärder

Förslagen i utredningen är flera och riktar in sig på brister på kunskap och kompetens, ekonomiska incitament och avsaknad av efterfrågan av vildsvinskött. För en mer detaljerad beskrivning av föreslagna åtgärder hänvisas till Kapitel 12.

Livsmedelsverket anser att bland annat följande åtgärder bör övervägas för att en ökad mängd vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet ska kunna nå konsumenter:

- Stöd för en digital applikation för enklare kontakt mellan VHA och jägare i linje med ökad lokal samverkan mellan jägare, markägare och VHA,
- Införandet av statligt subventionerade mobila och fasta uppsamlingscentraler för VHA,
- Utredning av hur en premie via VHA till jägare skulle kunna utformas och införas,
- Framtagandet av ny nationell lagstiftning om att jägare med tillstånd ska kunna överlämna små mängder vildsvinskött direkt till konsument och små mängder vildsvin med pälsen på till en lokal detaljhandelsanläggning,
- Undersökning av förutsättningarna för att skapa ett samlat digitalt system som erbjuder alla aktörer längs hela kedjan en möjlighet att dokumentera sina aktiviteter för bibehållen spårbarhet med låg administrativ börda,
- Införandet av statligt subventionerade cesiumanalyser inom definierat nedfallsområde,
- Införandet av statligt subventionerade trikinanalyser,
- Införandet av statliga subventioner för hantering av animaliska biprodukter (kategori-2 avfall med höga halter av cesium eller förekomst av trikiner),
- Fortsatt stöd till informations- och marknadsföringsinsatser från Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram och arbete med livsmedelsstrategin,

---

¹⁰¹ Det kan också förekomma illegal avsättning utanför jägarens eget hushåll.

- Riktade insatser för att underlätta lokala inköp av köttråvaror som ingår i offentliga måltider och offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer,
- Riktade insatser för att underlätta export av svenskt vildsvinskött till tredje land (utanför EU),
- Framtagande av en ny vägledning för jägarens direkta leveranser av små mängder vilt till konsument eller till en detaljhandelsanläggning som levererar direkt till konsument,
- Framtagande av kvalitetshöjande vägledningar för kommunala kontrollmyndigheter och länsstyrelser,
- Framtagande av kvalitetshöjande branschriktlinjer för VHA och vilthanterande detaljhandelsanläggningar.

Ett digitalt stödsystem för dokumentation längs hela flödet bör undersökas med fördel innan den eventuella nationella lagstiftningen träder i kraft. Länsstyrelsernas roll som tillståndsgivande myndighet skapar förutsättningar för att jägare med tillstånd blir spårbara med hjälp av ett register. Detta bör utredas vidare. Innan den eventuella nya nationella regleringen träder i kraft, tidigast första halvåret 2021, behöver även jägarförbunden genomföra informationsinsatser, komplettera jägarutbildningen och erbjuda kurser för jägare i samband med ikraftträdandet. Det uppstår också ett allmänt behov av informationsinsatser från Livsmedelsverkets sida.

Det är svårt att förutse effekterna av föreslagna åtgärder eftersom det krävs andra åtgärder och initiativ för att uppnå målsättningen om en vildsvinspopulation i balans. Beräkningar i scenariot nedan utgår från ett antagande om att populationsstorlek och genomsnittlig reproduktiv förmåga och att antal fällda vildsvin skulle behöva öka från dagens 115 000 till ca 150 000 djur för att hålla populationen på en stabil nivå. Populationen skulle dock troligtvis inte minska med denna avskjutningsnivå. Ett effektmål är därmed att avskjutningsnivåerna ökar från dagens 115 000 vildsvin till minst 150 000 vildsvin.

Livsmedelsverket är medvetet om de stora mellanårsvariationerna och bristen på pålitliga metoder för populationsinventering. Det är dock nödvändigt att skapa ett scenario med tillgänglig kunskap för att kunna göra en teoretisk analys av effekterna.

13.4.1 Effekten av utvecklade flöden via VHA

För en balanserad vildsvinsstam behövs åtgärder anknutna till VHA. Det är enbart VHA som kan leverera fritt i hela Sverige och EU samt exportera utanför EU till tredje land. Stöd till fler uppsamlingscentraler och digital plattform för lokala kontakter, samt premie för inlämning till VHA kan ge fler incitament för jägare att lämna in dit. Inlämningen till VHA bör öka med minst 3000 vildsvin per år, ca 20 procent.

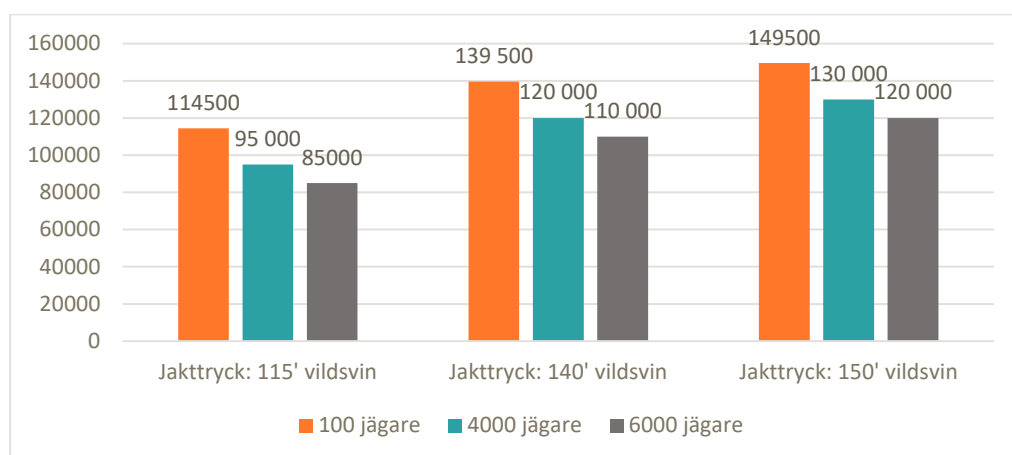
Incitament för VHA att ta emot fler vildsvin än idag kan skapas genom subventionerade analyser av trikiner och cesium i drabbade områden, subventioner av hantering av avfall och stöd till fler uppsamlingscentraler och för digital applikation.

Efterfrågan på marknaden är central för att öka avskjutning och flöde genom VHA. Synliggörande av vildsvinskött och kommunala/regionala innovationsupphandlingar kan ge sådana förutsättningar. Vidare finns behov av att informera VHA om möjligheterna med att gå in som leverantör vid offentlig upphandling.

13.4.2 Effekten av jägarens direkta leveranser

Livsmedelsverkets beräkningar visar att, under vissa antaganden¹⁰², kan ytterligare minst 30 000 vildsvin eller motsvarande 900 ton kött med ben nå slutkonsument genom jägares direkta leveranser av små mängder. Ytterligare vildsvin med pälsen på kan levereras av jägare (50 vildsvin/år och jägare) direkt till lokala vilthanterande detaljhandelsanläggningar. Detta antal bedöms vara så högt att de mål som läggs i viltförvaltningsplanerna på regional och lokal nivå kan uppnås utan att livsmedelslagstiftning hindrar implementeringen. De lokala detaljhandelsanläggningarna kan endast leverera direkt till slutkonsument.

Målkonflikten mellan VHA och de nya alternativa flödena bör beaktats. Genom att det skjutna viltet i små mängder kan gå direkt till slutkonsument eller till en detaljhandelsanläggning kan det bli mer fördelaktigt för jägare som skjuter enstaka vildsvin att nyttja dessa istället för VHA på grund av närhet eller eventuella lägre kostnader. Det finns en risk att utbudet av vildsvin för VHA reduceras, framför allt för de VHA som hanterar få och små leveranser¹⁰³. Med detta förslag kan berörda VHA få sämre förutsättningar att verka på marknaden i samma omfattning som idag. Det bedöms emellertid inte bli någon brist på råvaran i sig. I Figur 6 presenteras hur mycket vildsvin som finns kvar för potentiell leverans till VHA eller jägares egen konsumtion efter olika scenarios av antal jägare för små leveranser och olika jakttryck.

Figur 6. Antal vildsvin som finns tillgängliga för VHA/852-anläggningar/jägares egen konsumtion med olika antal jägare (i genomsnitt 5 vuxna djur/jägare) som levererar direkt till konsument och olika jakttryck. Jägaren är en utbildad jägare som har ett tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument.

Eftersom det under 2018 var cirka 15 000 vildsvin som hanterades via VHA finns det alltså under samtliga scenarier förutsättningar för VHA att fortsätta ta in samma eller större kvantiteter även om jägarna får möjlighet att leverera små mängder vildsvinskött direkt till slutkonsument eller vildsvin till en lokal detaljhandelsanläggning som i sin tur levererar direkt till slutkonsument. Dessa nya möjliga leveransvägar kan skapa incitament till att skjuta mer än vad som krävs för en vildsvinstam i balans, varför ett jakttryck om 150 000 vildsvin i beräkningen utgör ett försiktigt antagande.

13.5 Referensalternativet- situationen utan åtgärd

Vi kan endast ge en hypotetisk bild av hur situationen skulle bli utan föreslagna åtgärder. Det är rimligt att utgå från ett antagande om att antal fällda vildsvin ligger kvar på samma nivå som under

¹⁰² Antalet jägare uppgår till maximalt 6000 jägare och deras direkta leveranser får uppgå till 10 vuxna djur men genomsnittsjägaren antas leverera 5 vuxna djur. Avskjutningsnivån, totalt sett, antas därmed vara minst 150 000 djur.

¹⁰³ Exempelvis sådana anläggningar som tar emot färre än 100 djur per år. År 2018 var det 56 stycken.

den senaste femårsperioden. Referensalternativet utgår också från dagens system med besiktning på VHA.

Troligtvis är problematiken med en växande vildsvinspopulation varaktig på grund av att tillgång till föda är god under stora delar av året¹⁰⁴, vilket gynnar tillväxten. Vidare kan klimatförändringar, med ett varmare klimat, bidra till mer gynnsamma förhållanden för vildsvinen¹⁰⁵. Vildsvinen har dock naturliga fiender. En fortsatt spridning av varg söderut skulle kunna innebära en minskning av vildsvinsstammen¹⁰⁶. Detta anser dock Jägareförbundet som osannolikt i södra Sverige.¹⁰⁷

I scenariot antas en tillväxtfaktor 1,46. En population med 300 000¹⁰⁸ vildsvin kan uppgå till 438 000 djur efter ett år.

Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund argumenterade i sin hemställan¹⁰⁹ för att jakt av vildsvin avstannar i takt med att det egna husbehovet är fyllt. Därför är det rimligt att anta att det inte kommer ske stora förändringar i antal skjutna djur per år utan åtgärd. Om jaktrycket ligger kvar på samma nivå som för jaktåret 2017/2018, dvs. 115 000 djur, kan alltså populationen potentiellt öka med 23 000 djur till nästkommande år. Tillväxten under kommande år kan förväntas vara exponentiell under goda förhållanden. Det finns anledning att anta att det kan förekomma illegal avsättning eftersom det inte heller kommer finnas incitament för VHA att ta emot fler än vad som görs idag.

Studier har visat på en positiv korrelation med vildsvinspopulationens storlek och antal trafikolyckor och kostnader för framförallt personskador uppvisar en ökande trend.¹¹⁰ Om vi utgår från att utvecklingen med antal trafikolyckor följer samma trend som mellan år 2009 och 2016, med skador för 130 miljoner kr år 2016, kan kostnaderna uppgå till drygt 190 miljoner år 2025.

Uppskattningar av skador på jordbruksgrödor visar på relativt omfattande kostnader. Beräkningar från SLU visar att vildsvin kan orsaka produktionsbortfall om cirka 29 000 kr per år och gård eller i genomsnitt 305 kr per hektar.¹¹¹ Enligt en undersökning som SLU gjorde 2015 uppgår värdet på skadorna i jordbruket till 1,1 miljarder kronor¹¹². Dock så har vi endast punktskattningar att tillgå och det är svårt att få en bild om eventuell ökning av skador sett över tid. Eftersom omfattning av skador är självskattade och att omfattningen dessutom beror av lokala förutsättningar är det för osäkert att uttala sig om kostnadsökning kopplad till jordbruket. Vidare är det inte givet med ökade kostnader överlag. Statistiken visar att brukad jordbruksmark har minskat över tid, mellan 1 till 2 procent mellan åren 2010 till 2015¹¹³. En minskning av brukad areal kan potentiellt bidra till reducerade kostnader för jordbruket.

---

¹⁰⁴ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹⁰⁵ Bieber, C. & Ruf, T. 2005: Population dynamics in wild boar *Sus scrofa*: ecology, elasticity of growth rate and implications for the management of pulsed resource consumers. – *The Journal of applied ecology* 42(6): 1203-1213.

¹⁰⁶ Tack, J. (2018). Wild Boar (*Sus scrofa*) populations in Europe: a scientific review of population trends and implications for management. European Landowners' Organization, Brussels, 56 pp.

¹⁰⁷ Jägareförbundets remissvar 2019-11-07

¹⁰⁸ Se kapitel 7.

¹⁰⁹ Se Bilaga 5.

¹¹⁰ Jägerbrand, A. och I. Gren (2018) Consequences of Increases in Wild Boar-Vehicle Accidents 2003–2016 in Sweden on Personal Injuries and Costs. *Safety* 2018, 4(4), 53.

¹¹¹ Andersson, H., Gren, I. och T. Pettersson (2016). Wild boars and farming in Sweden - an assessment of the costs. Working paper 10/2016, Institutionen för Ekonomi, SLU.

¹¹² Gren, I.M., Andersson, H., J., Mensah, J. och T. Pettersson. (2019). Cost of wild boar to farmers in Sweden. *European Review of Agricultural Economics*: sid 1-21.

¹¹³ Se <https://jordbruketisiffror.wordpress.com/2015/06/11/arealen-akermark-minskar-stadigt/>

Som påtalats tidigare har antalet VHA ökat men antalet anläggningar som tar emot vildsvin minskar. Vi har också visat att tio anläggningar hanterar 80 procent av totala antalet vildsvin som hanteras av VHA. Med tanke på att utvecklingen har sett ut så över tid, finns inga tecken på att antal VHA som tar emot stora mängder vildsvin kommer att öka. Hur framtiden kommer att se ut är svårt att förutse.

En faktor som kan påverka framtiden, oavsett reglering, är spridningen av afrikansk svinpest (ASF). Enligt Naturvårdsverket¹¹⁴ har spridning i Europa påverkat såväl vildsvinspopulationer som köttproduktion avseende tamgris. Epidemiologiskt har det inte kunnat påvisas att täta populationer på kontinenten skulle ge en högre grad av spridning eftersom det påverkas av en mängd olika faktorer¹¹⁵. Spridning av smittan från svenska vildsvin till tamsvinspopulationen skulle kunna ske trots den höga biosäkerheten som finns kring tamgrisbesättningar. Konsekvenserna för grisnäringen skulle kunna bli förödande i form av utslaktning och minskad produktion i drabbade besättningar. Eftersom utförsel till övriga medlemsländer inom EU kan påverkas och export till tredje land helt upphöra drabbar ASF hela landets grisnäring. Att minska eller stabilisera vildsvinsstammen kan vara en värdefull strategisk åtgärd för att förebygga ASF i särskilt utpekade områden¹¹⁶. Oavsett population påverkas djurskyddet negativt och dödligheten är mycket hög.

Det finns också osäkerheter kring den framtida utvecklingen av konsumenters efterfrågan av vildsvinskött. Enligt Jordbruksverkets intervjuundersökning under år 2013 angav VHA med gårdsbutik att försäljningen av vildsvinskött ökade och att konsumenter efterfrågar köttet. Det är dock viktigt att komma ihåg att denna försäljning bedrivs i mindre skala och att det föreligger regionala skillnader. I samma rapport lyftes att okunskap om hur köttet ska tillagas, relativt högt pris ut till konsument och brister i marknadsföring av de stora matvarukedjorna var ett stort hinder för att köttet ska få fullt genomslag på marknaden.

Vad gäller efterfrågan kan vi inte bortse från framtida trender med avseende på vad som anses vara klimatsmart och hållbar mat. I EAT-Lancet¹¹⁷ presenterades ett antal åtgärder för att vi ska uppnå en omställning av dagens livsmedelssystem inom de planetära gränserna. Här förespråkades att konsumtionen av rött kött (inkluderar nöt, lamm och gris) bör minska till 0–200 gram i veckan på global nivå. Detta istället för dagens 775 gram per person per vecka. Enbart två-tre procent av konsumtionen är viltkött idag¹¹⁸.

Livsmedelsverkets sammanfattande kostråd tar hänsyn till effekter på både humanhälsa och hållbarhet med stöd av befintliga forskningsråd och anger att vilt bör vara del av de 500 gram per vecka och person som anses vara en lämplig nivå av med konsumtion av rött kött¹¹⁹.

Konsumenten kan i framtiden uppleva att viltkött från frilevande vilt är ett mer hållbart alternativ än kött från tamdjur. Produktionen (normalt utan stödutfodring) tar inte i anspråk odlingsmark eller foder och förknippas inte med metangasutsläpp. Viltkött tilldelas därmed endast emissioner av växthusgas

---

¹¹⁴ Naturvårdsverket (2019). Nationell förvaltningsplan för vildsvin - Vägledning för regionala och lokala förvaltningsplaner (kommande)

¹¹⁵ Se exempelvis European Commission (2014). African swine fever - EFSA Panel on Animal Health and Welfare (AHAW). EFSA Journal, 14 July 2015.

¹¹⁶ Cedersmyg, M et al (2019). Regeringsuppdrag – bedöma behovet av förebyggande åtgärder för att hindra introduktion och spridning av afrikansk svinpest i Sverige. Jordbruksverket, Naturvårdsverket och Statens Veterinärmedicinska Anstalt

¹¹⁷ Willett, Walter & Rockström, Johan & Loken, Brent & Springmann, Marco & Lang, Tim & Vermeulen, Sonja & Garnett, Tara & Tilman, David & Declercq, Fabrice & Wood, Amanda & Jonell, Malin & Clark, Michael & Gordon, Line & Fanzo, Jessica & Hawkes, Corinna & Zurayk, Rami & Rivera, Juan & De Vries, Wim & Majele Sibanda, Lindiwe & J L Murray, Christopher. (2019). Food in the Anthropocene: the EAT–Lancet Commission on healthy diets from sustainable food systems. The Lancet. 393.

¹¹⁸ <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/konsument/livsmedelskonsumtionsiffror/kottkonsumtionen.html>

¹¹⁹ <https://www.livsmedelsverket.se/matvanor-halsa--miljo/kostrad-och-matvanor/rad-om-bra-mat-hitta-ditt-satt/kott-och-chark>

från slakt, styckning och övriga aktiviteter som sker efter det att djuret har skjutits. Följaktligen har viltkött från vilda bestånd lägre potentiell klimatpåverkan än andra köttslag¹²⁰. Biologisk mångfald gynnas av viltet så länge inga speciella viltåkrar skapas. Antibiotika eller annan behandling med medicinska preparat används inte i frilevande vilt. Djurskyddet är inte ett problem så länge jakten sker på ett etiskt riktigt sätt. Enligt Världsnaturfonden är viltet ett bra val och kan ätas i måttliga mängder¹²¹.

13.6 Beskrivning av alternativa lösningar

Inom ramen för utredningen och det handlingsutrymmet som finns enligt EU-rätt (se kapitel 4.1) har ett antal lösningar identifierats och övervägts. Av olika skäl har de förslag som beskrivs nedan i styckena 13.6.1- 13.6.3 bedömts som inte tillräckligt effektiva eller ändamålsenliga för att uppnå de mål som uppdraget har.

13.6.1 Statligt stöd för att gynna fler VHA som den enda kanalen till slutkonsument

Ett alternativ var att VHA, enligt branschföreningens förslag, pekas ut som den enda aktören för att tillgodose övriga industrin, butiker och restauranger med vildsvinkött¹²². VHA skulle kunna erhålla subventioner för provtagning och avfallshantering och för att hitta innovativa former av effektiva insamlingssystem att nå jägare.

Livsmedelsverket gör dock bedömningen att en aktör inte ensam kan åtgärda problematiken med en växande vildsvinspopulation. Därför kommer det både krävas flera åtgärder och fler kanaler till avsättning på marknaden. Vidare finns kvarvarande problematik med låga incitament för jägare att lämna in och VHA:s upplevelse om bristande hygienkunskaper hos jägare.

13.6.2 Striktare krav på jägares kompetens med att tillåta större mängder

Ett alternativ är att ställa striktare krav på jägares utbildning för att tillåta direkt leverans av större mängder direkt till konsument eller till lokal detaljhandel. Med tanke på identifierade faror och risker i hantering (Kapitel 6) bedömer dock Livsmedelsverket att små mängder är anpassade för marknaden i jägarens närmaste omgivning. Jägare som säljer till släkt, vänner och grannar kommer troligtvis inte ta större risker än vad denne hade gjort för sin närmaste familj. Små mängder säkerställer därför en godtagbar nivå av livsmedelssäkerhet.

13.6.3 Lokalkrav och större mängder direkt till butik och konsument

I LRFs och Jägareförbundets hemställen förordades det tyska systemet. I Tyskland kan jägare med en utbildning och certifiering sälja vildsvinkött direkt till konsumenter eller detaljhandel utan faktiska begränsningar i kvantiteter. Jägare anses därmed inneha den kontinuitet, organisation och omfattning för att kunna definieras som livsmedelsföretagare. På detta sätt skapas även spårbarhet i systemet. Riskhanteringen sker genom specifika hygienkrav på driften och lokaler, inklusive vatten som används i samband med vilthantering. Dessa krav är mycket lika de krav som finns i unionsgemensamma regler för detaljhandel (852-anläggningar som restauranger, butiker). Geografiskt får leveranserna ske inom 100 km radie.

Denna utredning anser att jägare som levererar små mängder kött direkt till konsument eller vildsvin till en vilthanterande detaljhandelsanläggning inte är livsmedelsföretagare. Spårbarheten för direkta leveranser av vildsvinkött till konsument byggs upp genom förslaget att länsstyrelserna innehar ett

¹²⁰ Rööf, E. 2014. Mat-klimat-listan, Version 1.1. www.pub.epsilon.slu.se

¹²¹ <https://www.wwf.se/mat-och-jordbruk/kottguiden/viltkott>

¹²² Se bilaga 12 och bilaga 15

register över de jägare som blivit tilldelade ett tillstånd. Det ställs inga formella lokal- eller hygienkrav på jägarens verksamhet i förslaget.

Tillståndskravet riktar sig enbart till de jägare som vill leverera vildsvinskött direkt till konsument. Jägare som levererar till VHA eller lokal detaljhandel omfattas inte av tillståndskravet. Alla jägare omfattas dock av det krav som finns i EU-lagstiftningen om att enbart säkra livsmedel får släppas ut på marknaden¹²³.

I likhet med det tyska systemet bedöms att de lokala detaljhandelsanläggningar som hanterar inkommande vildsvin (med pälsen på och medföljande skalle och alla organ med undantag för mag-tarmkanalen) är livsmedelsföretagare. Dessa ska registrera sin vildsvinshantering vid kommunala kontrollmyndigheter. Här skapas spårbarheten genom de krav som finns i gällande lagstiftning.

13.7 Konsekvensanalys

Befintliga livsmedelsföretagare som driver VHA eller lokala detaljhandelsanläggningar, jägare, ackrediterade laboratorier och konsumenter berörs direkt av de föreslagna åtgärderna. Bedömningen är att vissa åtgärder kan medföra effekt av betydelse för företag och för jägare. Även offentlig kontrollverksamhet vid kommuner och länsstyrelser berörs direkt. I konsekvensanalysens första delar presenteras identifierade konsekvenser av de föreslagna åtgärderna. Sedan redogörs för konsekvenser för företag (VHA och detaljhandelsanläggningar) enligt 7§ i förordning (2007:1244). Slutligen redogörs för konsekvenser för kommuner och länsstyrelser enligt 8§ i förordning (2007:1244).

Indirekt berörs även jordbruksföretag, försäkringsbolag, detaljhandel (dagligvaruhandel och restauranger), offentlig sektor, kommuner och markägare, friluftsliv, turism och skogsbruk. Identifierade konsekvenser för dessa aktörer beskrivs mer översiktligt. Ett exempel på en samhällsekonomisk kostnads/nyttokalkyl presenteras tillsammans med känslighetsanalyser av kalkylen. En sammanställning av samtliga identifierade direkta och indirekta konsekvenser finns i bilaga 14 till denna rapport.

Som redovisats i Kapitel 8.3 tog 64 VHA emot vildsvin under år 2018. Merparten, 56 VHA, hanterade relativt små mängder vildsvin (färre än 100 vildsvin per år). Enligt Svensk Viltkött ekonomiska förening är 95 procent av alla VHA mikroföretag (1-9 anställda) och den enda anställda är ägaren själv. Omsättning är i regel upp till ca en miljon kr årligen. Verksamheten är i de flesta fall ett komplement till lantbruk, skogsbruk eller lönearbetet utanför eget hushåll.

I dagsläget saknas en heltäckande uppgift om antal detaljhandelsanläggningar som hanterar icke trikinbärande vilda djur, exempelvis älg och hjort. Troligtvis är merparten av befintliga detaljhandelsanläggningar del av en större egendom med hägnat vilt eller av så kallad viltbutik. Därmed rör det sig sannolikt om enmans- eller mikroföretag.

Enligt Swedac finns ett respektive fem ackrediterade laboratorier för analys av cesium och trikiner i livsmedel¹²⁴. Ett ackrediterat laboratorium för trikinanalyser är en myndighet (SVA).

Uppskattningsvis finns det ca 80 000 aktiva vildsvinsjägare idag¹²⁵. Merparten av jakt bedrivs som hobbyverksamhet utan vinstsyfte och bekostas av jägaren själv. Det är fler män än kvinnor som jagar,

¹²³ I artikel 14 i förordning (EG) nr 178/2002.

¹²⁴ Se Bilaga 13 i denna rapport

¹²⁵ Mattias Olsson, Jägareförbundet, pers. kom.

men andelen kvinnor har ökat något över tid. Enligt uppgift från Svenska Jägareförbundet var 8,8 procent av medlemmarna kvinnor och under 2017 var 6,8 procent av jaktkortlösare kvinnor¹²⁶.

Landets 21 länsstyrelser ansvarar för kontrollen i primärproduktionen, där uppsamlingscentraler ingår. Antal kontrollmyndigheter för leden efter primärproduktion, som ansvarar för kontrollen av olika typer av 852-anläggningar (inklusive butiker och restauranger), var 248 år 2018 (varav en myndighet är Livsmedelsverket, resterande kommunala kontrollmyndigheter).

13.7.1 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med jakt

13.7.1.1 *Stöd för en digital applikation för att skapa kontakt mellan jägare och VHA*

Förslaget är att skapa en digital applikation för mobiltelefoner där jägaren kan se hur och var ett fällt vilt kan lämnas in. I samma applikation kan VHA-ägaren meddela var och när inlämning direkt till VHA eller en uppsamlingscentral kan ske. Åtgärden är frivillig.

En fördel med åtgärden är ökad tillgänglighet av inlämningsställen för jägare. Samtidigt skapas förutsättningar för VHA att kunna planera sin verksamhet. Här kan även delar som berör lokal samverkan mellan jägare och markägare inlemmas. Se förslag om ökad lokal samverkan 13.7.1.3.

En nackdel är kostnader för att ta fram en mobilapplikation. Kostnaden av en sådan beror som nämnts ovan av utformning och antal anslutna. Uppskattningsvis kan det röra sig om cirka 300 000 kr. Kostnaden kan ligga exempelvis på VHA-branschen men den är frivillig. Livsmedelsverket anser att en applikation bör kunna stödjas genom befintliga finansieringsalternativ inom Livsmedelsstrategin och landsbygdsutveckling¹²⁷. Vidare kan det tänkas att det redan finns effektiva kommunikationskanaler i delar av landet eller bristande mobiltäckning och att nyttan med en applikation i mobilen då blir marginell.

13.7.1.2 *Utbildning av jägare*

Livsmedelsverket anser att specifik utbildning är en förutsättning för att jägare ska kunna söka tillstånd för direkta leveranser av kött av vildsvin till konsument. Detta med tanke på faror och risker som redovisas i Kapitel 6 (*se även bilaga 6*). Leveranser av vildsvin med pälsen på till vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning förutsätter inte denna utbildning. Utbildning för jägare måste innehålla särskilda moment om bland annat hygien i samband med jakt och vilthantering, avvikelser i slaktkroppen och tillhörande organ, skottrensning, smittspridning, avfallshantering, provtagning och om aktuell lagstiftning inom livsmedelssäkerhet och avfallshantering. Utbildningen måste omfatta minst 4 timmar.

Fördelen är att utbildningen ger möjlighet till direkta leveranser av små mängder av kött av vildsvin direkt till konsument. Livsmedelsverket anser att det är en fördel att den befintliga viltundersökarutbildningen kan utökas med de delar som behövs för att kunna överlåta vildsvin direkt till konsument. Detta är dock upp till anordnaren av denna utbildning att avgöra.

Nackdelen är kostnader, både i kursavgift, resor och tid och därmed förlorad inkomst från arbete, för jägare att genomgå utbildning. Utbildningens omfattning beräknas omfatta minst 4 h. Sett till enbart förlorad arbetstid kan kostnader uppgå till minst 3000 kr per jägare¹²⁸. Totalt 6000 jägare antas kunna genomgå utbildningen. Förslaget ställer stora krav på branschen att se till att kvalitet på utbildningar håller en hög nivå och därmed finns också fasta kostnader för att ta fram utbildningsmaterial.

¹²⁶ Svensk Jakt (2018). Allt fler kvinnor väljer att börja jaga. Publicerad 8 mars 2018.

¹²⁷ <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/stod/stodilandsbygdsprogrammet>

¹²⁸ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84. Faktorn från Tillväxtverket för att visa totalkostnaden.

Lämpligen samordnar de olika aktörerna framtagandet av utbildningsmaterial och uppdatering av detsamma, varför de fasta kostnaderna för inkludering av extra moment i viltundersökarutbildningen bör bli marginella. Avgiften för viltundersökarutbildning är uppskattningsvis cirka 1 100 kr för en dags utbildning. Förteckning över dessa utbildade jägare finns enbart hos utbildningsanordnarna vilket kan öka administrativt arbete för länsstyrelser i samband med tillståndsansökan.

13.7.1.3 *Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt*

Lokal samverkan och kommunikation är en viktig förutsättning för en vildsvinsstam i balans. Den regionala kompetensen i viltförvaltning och jaktfrågor finns hos länsstyrelser och den mer lokala kompetensen hos markägare och jägare. Diskussioner om hur den lokala samverkan ska ökas bör fortsätta mellan lokala aktörer. Detta förslag har direktkoppling till förslaget om digital applikation 13.7.1.1.

Fördelen med samverkan och kommunikation är att det ger en högre grad av förståelse för varandras behov och önskemål. Detta bidrar till högre kompetens bland jägare och högre avskjutningsnivåer samt volymer som levereras till VHA eller lokala detaljhandelsanläggningar och även till konsumenter. I förlängningen ger samverkan också positivt bidrag till lokalsamhället och möjligheter till att bo och verka på landsbygden.

13.7.1.4 *Stöd för fler uppsamlingscentraler*

Förslaget är att upprätta fler uppsamlingscentraler som kan ta emot vilt nära jägaren i väntan på leverans till VHA. Uppsamlingscentraler består i princip av ett utrymme som kan användas för förvaring av det fällda viltet i väntan på transport till VHA. De kan vara mobila eller fasta. Reglerad temperatur kan krävas för att det fällda viltet ska förvaras väl tills varan levereras till mottagande VHA.

Fördelen med fler uppsamlingscentraler är att det troligtvis kommer innebära kortare avstånd mellan jägare och VHA (via uppsamlingscentralen) och därmed lägre transportkostnader för vissa jägare. Detta kan öka incitament för inlämning till VHA. Befintliga uppsamlingscentraler kan uppmärksammas samtidigt, vilket ger förutsättningar för ökad registrering och kontroll.

Nackdelen med fler uppsamlingscentraler är att det finns fasta kostnader för att upprätta och registrera en uppsamlingscentral. Detta är emellertid inget som följer av den föreslagna åtgärden, utan gäller redan med dagens reglering. Dessa fasta kostnader består ut av uppförandekostnad och en viss administration. Ingen avgift utgår för själva registreringen och kontroll för branschen eftersom primärproduktionskontrollerna finansieras med anslag. Uppsamlingscentraler kan upprättas av ett annat företag än den som driver VHA. Det måste också etableras förutsättningar för en enkel och snabb kontakt mellan jägare, uppsamlingscentral och VHA. Det kräver ett system för kommunikation. Ett alternativ för detta är förslaget om digital applikation 13.7.1.1.

Befintliga och eventuellt nya uppsamlingscentraler faller med nuvarande lagstiftning under länsstyrelsernas kontrollansvar. Det finns en osäkerhet kring länsstyrelsernas kapacitet för en eventuell ökad arbetsbelastning för registrering och kontroll av nya uppsamlingscentraler. Länsstyrelserna kan möjligen behöva äska mer medel för att öka kompetens och resurser för ändamålet.

13.7.2 Identifierade konsekvenser av föreslagna åtgärder i samband med vilthantering

13.7.2.1 Jägarens leveranser av kött från vildsvin direkt till konsument

Livsmedelsverket uppskattar att det finns förutsättningar för att utbilda och registrera ca 6000 jägare med tillstånd för leveranser av små mängder kött av vildsvin. Merparten av dessa 6 000 jägare med tillstånd kommer, med tanke på redogörelsen inledningsvis om fördelning av kvinnor/män, troligtvis vara män. Utbildad jägare med tillstånd kommer ha möjlighet att erhålla en årlig intäkt som motsvarar köttvärdet för den tillåtna leveransen motsvarande 10 vuxna vildsvin. Leverans kan ske direkt till slutkonsument, oavsett var i landet konsumenten finns. Det är av stor vikt att uppslaktning av vildsvin sker under hygieniskt bra former, av personer som känner till farorna och därmed betydelsen av spårbarheten och rätt hantering från skogen till slutkonsument.

Fördelen med att tillåta direkta leveranser från jägare med tillstånd till slutkonsument är ökat incitament till högre avskjutningsnivåer. Livsmedelsverket har justerat antalet från 5 vuxna vildsvin till motsvarande 10 vuxna vildsvin (två årsungar motsvarar ett vuxet vildsvin). De justerade mängderna medför fortfarande att jägaren med tillstånd inte behöver ses som livsmedelsföretagare på grund av verksamhetens ringa omfattning och avsaknad av viss kontinuitet¹²⁹. Denna mängd anses kunna tillgodose det behov som jägarens släkt och vänner har. Mängden kan också hanteras i ett vanligt hushåll. Eftersom leveranser omfattar kött förenklas möjligheten att leverera på ett hygieniskt inslaget sätt. Provtagning för analyser av trikiner och eventuellt cesium ingår i den obligatoriska utbildningen.

Nackdelen kan i vissa fall vara att den föreslagna mängden fortfarande är för liten och inte räcker för att täcka hela jägarens behov för leverans direkt till konsument. Därmed kan finnas en risk att det fortsatt kommer finnas illegal försäljning. Livsmedelsverket vill understryka att utgångspunkten i förslaget är bibehållen livsmedelssäkerhet för konsumenter. Närhet mellan jägare och slutkonsument är avgörande även för spårbarhet. Därför kan jägares direkta leveranser av vildsvinskött endast omfatta små mängder och endast ske direkt till konsument och inte alls till detaljhandeln.

De praktiska förhållandena kring provtagningen av vildsvin för trikinanalyser gör att vildsvin med pälsen på inte är tillåtet att leverera direkt till slutkonsument. Att få svar från analys tar minst ett par dagar från att vildsvinet är fällt. I väntan på analysresultatet är jägaren ansvarig för att vildsvinet kvarhålls under hans eller hennes uppsikt på ett hygieniskt sätt tills provsvaret har kommit.

I förslaget ställs krav på spårbarhet och märkning och detta medför administrativa och andra kostnader för jägare (se detaljerad redovisning i Kapitel 13.7.4.1). Spårbarhet kan åstadkommas med personligt ID-nummer som erhålls tillsammans med tillståndet samt tillhörande märkning av köttet. Denna märkning kan vara exempelvis med samma typ av plomb som används i Tyskland där kostnaden för 30 st plomber är ca. 250 kr¹³⁰. Ytterligare krav för leveranser direkt till konsument är att provtagning och analysresultat ska dokumenteras. Personlig bokföring av hanteringen bör vara mycket enkel. Konsumenten ska erhålla dokumentation om datum för provtagning och analysresultat från jägare med tillstånd i samband med att köttet byter ägare. Ett samlat digitalt systemstöd för dokumentation med lägre administrativ börda skulle säkra spårbarhet och information till konsument ytterligare, men som konstaterats behöver utformning av ett sådant utredas vidare.

¹²⁹ Förordning (EG) 852/2004, skäl 9.

¹³⁰ Uppskattningen har hämtats från <https://www.verlagshaus-stadthagen.de/sicherheit-ordnung/wildursprungsschein-wildmarken/1197/wildursprungsschein-wildmarken-im-set?c=57> och <https://juenglingshop.de/formulare/verbraucherschutz/veterinaerueberwachung/453/starterpaket-wildursprungsschein-block-a-30-satz-4-fach-sd-mit-30-wildmarken-und-30-plastiktueten-fuer-wildproben>

Jägare som vill leverera kött av vildsvin direkt till konsument ska efter en godkänd genomgången utbildning ansöka om ett tillstånd hos den länsstyrelse där jägaren är skriven. Formerna för detta och exempelvis tillvägagångssättet vid flytt bör utredas i samband med en eventuellt ny nationell lagstiftning. Dessa aktiviteter kan innebära en viss administrativ kostnad för jägaren.

Enligt förslaget kommer jägare med tillstånd registreras hos den länsstyrelse där jägaren är skriven¹³¹. Detta skulle innebära en tillkommande administrativ börda att upprätta och förvalta ett register för länsstyrelserna. För att minimera kostnaderna kan ett register över jägare med tillstånd eventuellt samordnas med befintliga register, exempelvis som en del av Älgdata¹³². Uppskattningsvis kan fast kostnad för att upprätta ett register uppgå till 500 000 kr. Detta förslag bör utvecklas vidare tillsammans med länsstyrelserna. Länsstyrelserna kan behöva äska mer medel för ändamålet.

Jägares incitament till inlämning till VHA kan försämrars, i och med möjligheten att leverera kött direkt till slutkonsument. Jägares direkta leveranser av små mängder har troligtvis främst negativ påverkan på inlämning till de VHA som tar emot mindre kvantiteter (49 st. tar emot < 100 djur per år). Det är tänkbart att många av dessa mindre VHA väljer att istället bli vildsvinshanterande lokal detaljhandelsanläggning. Detta är mest sannolikt i de VHA som har en låg omsättning även på annat vilt, främst rådjur, hjort och älg. Utifrån redogörelsen i Kapitel 13.4.2, om kvarvarande mängder, bedöms att VHA har goda förutsättningar att fortsätta som idag och även ha förutsättningar att öka inflödet av fällda vildsvin. Inlämning från jägare till VHA kan därför stimuleras av en vildsvinspremie. Dock finns en risk att befintliga VHA inte vill eller anser sig kunna konkurrera med sina leverantörer.

Jägaren kan i praktiken anses utgöra konkurrens till VHA. Det ska understrykas att jägare och VHA verkar på delvis olika marknader. Jägare kommer endast tillåtas leverera små mängder direkt till slutkonsument. En VHA kan ta emot från alla jägare, leverera obegränsade kvantiteter vildsvinskött till konsumenter, jägare för återtag, detaljhandelsanläggningar i hela landet, inom EU och exportera till tredje land.

Trots att säker avfallshantering ska ingå i utbildning finns det en liten risk för bristfällig avfallshantering vid enstaka fall av positiva prover av trikiner¹³³ eller i förekommande fall av hög cesiumhalt¹³⁴. Med tanke på den låga frekvensen av positiva trikinprover och små mängder bedöms ändå risken med bristfällig hantering vara mycket låg. Hantering av vildsvin med högt cesiuminnehåll bör däremot beaktas noga i nedfallsområden och även vid VHA som tar emot vildsvin från dessa områden.

Det finns en risk att dåligt placerade skott och/eller att uppslaktning av vildsvin, trots utbildning om farorna och betydelse av rätt hantering, sker ohygieniskt och utgör ett hot mot livsmedelssäkerhet. Livsmedelsverket gör dock bedömningen att merparten av de små direkta leveranserna kommer att ske till jägarens närmaste krets, exempelvis till släktingar, bekanta eller grannar, varför incitamenten till

¹³¹ Motiveringen är att det är största vikt att myndigheter har tillgång till ett register med jägare med tillstånd. Nuvarande regler kring utbildade viltundersökare (853/2004, Bilaga 3, Avsnitt 4, Kapitel 1) skapar en situation där företagaren vid VHA eller offentlig kontroll inte har tillgång till uppgifter i detta register utanför kontorstid vilket försvårar aktörernas möjligheter att uppfylla sina skyldigheter.

¹³² Länsstyrelsernas gemensamma plattform för älgförvaltning och för inrapportering av skjutna älgar.

¹³³ Förekomst av trikiner är mycket låg, endast 0,0055 procent av vildsvinen bedöms vara infekterat med trikiner. Enligt SVAs zoonosrapport gjordes totalt 9 trikinfynd hos provtagna vildsvin under år 2018.

¹³⁴ Det finns osäkerheter i antal vildsvin i nedfallsområdet som överstiger det nationella gränsvärdet för vilt 1500 Bq/kg. Enligt Livsmedelsverkets mätningar 2013 i vildsvinets norra utbredningsområde i Uppland och Mälardalen hade enbart 3 vildsvin av 170 värden som översteg gränsvärdet och högsta mätta värdet var cirka 3000 Bq/kg. Strålsäkerhetsmyndighetens mätningar under 2018 på områden i norra Uppland överstiger en stor andel av de mätta 250 vildsvin gränsvärdet.

att leverera säkert kött kommer vara desamma som till den egna familjen. Förslaget innebär också att utbildade jägare med tillstånd ingår i ett register vid länsstyrelsen och om misstanke om avvikelser uppstår kan smittskyddsansvariga myndigheter följa upp dessa. Det måste därför skapas förutsättningar vid länsstyrelser att kunna genomföra detta. Utredning av ett digitalt systemstöd för hela kedjan från skog till bord bör ha fokus ända ut till slutkonsument.

13.7.2.2 *Jägars leveranser av vildsvin direkt till lokala detaljhandelsanläggningar*

Detaljhandelsanläggningar som hanterar vildsvin eller andra potentiella trikinbärande djur finns inte idag. Eftersom det saknas en rikstäckande databas för registrerade anläggningar går det inte att ange antalet befintliga 852-anläggningar (i detta fall butiker och restauranger) som hanterar icke trikinbärande vilda djur (exempelvis älg, hjort, hare och fågel) i dagsläget. Ett antal av dessa kan tänkas vara aktuella för att ta emot även vildsvin. Dessa anläggningar ligger idag under kommunal kontroll. Eftersom detaljhandelsanläggningar inte omfattas av krav på köttbesiktning kan troligtvis VHA som tar emot relativt små kvantiteter av allt vilt, inklusive få vildsvin, önska att bli registrerade som vildsvinshanterande lokala detaljhandelsanläggning. Ansvar för registrering och kontroll av verksamheterna, dvs. detaljhandelsanläggningarna föreslås ligga vid kommunala kontrollmyndigheter.

Fördelar med denna lösning är att den livsmedelsföretagare som är registrerad att driva den här typen av verksamhet kan bedriva detta utan att vara styrd av behovet av köttbesiktning. Den här typen av anläggning kan vara ett bra komplement på en gård eller egendom som vill hantera sitt eget fällda vilt inklusive trikinbärande djur och leverera direkt till slutkonsument. Detta kan ske i tillhörande butik eller restaurang som är del av samma detaljhandel. Det ställs inga formella utbildningskrav på dessa anläggningar, utan kompetensen kontrolleras indirekt genom offentlig kommunal kontroll.

Samtliga jägare kan enligt detta förslag leverera motsvarande upp till 50 oavhudade vuxna vildsvin per år (två årsungar motsvarar ett vuxet vildsvin) till en lokal detaljhandel. Den lokala detaljhandeln ska finnas i samma eller angränsande län där vildsvinet fälls. Vildsvinet ska åtföljas av skalle och alla organ med undantag för mag-tarmkanalen. Jägaren som vill jaga behöver inte hantera det fällda viltet själv utöver en urtagning av bukorgan i skog och mark. Återtagsmöjlighet gör det enklare att jaga och detta kan göra det mer attraktivt att jaga vildsvin och därmed även indirekt gynna jakt- och agroturism.

Nackdelen är att den här typen av anläggning kan leverera enbart direkt till slutkonsument inklusive jägaren själv som återtar sitt eget fällda vildsvin till sin egen konsumtion. Jägaren får inte sälja detta kött vidare till en annan konsument. Fördjupad analys av EU-lagstiftning¹³⁵ har visat att lokala detaljhandelsanläggningar enbart får leverera vilt som kommer in som små mängder direkt till slutkonsument. Det är osäkert om marknaden verkligen räcker för att avsätta allt mottaget vildsvin eller annat vilt. Utgångspunkten i förslaget är, liksom i ovanstående förslag, bibehållen livsmedelssäkerhet för konsumenterna.

Vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning för trikinbärande djur ska, liksom övriga detaljhandelsanläggningar, registreras vid utsedd kontrollmyndighet. Krav på spårbarhet kan uppnås genom en anläggningsrelaterad ID för verksamheten samt tillhörande märkning av köttet. Märkning av slaktkropp som provtas ska vara unik och exempelvis kan en plomb användas för detta ändamål. De produkter som levereras vidare till slutkonsument ska ha en beständig märkning som ska kunna spåras till provtagningsresultat. Slutkonsument ska erhålla dokumentation om datum för provtagning och analysresultat. Kontroll av verksamheten sker efter årligen fastställt riskbaserat kontrollbehov.

¹³⁵ Förordning (EG) Nr 853/2004, artikel 1, punkt 3.e)

Årlig kontrollavgift för en anläggning med erfarenhetsklass B och riskklass 3-5 blir fyra till sex kontrolltimmar (dvs. normalläget, se Kapitel 9.4.2) och uppgår till drygt 6 400 kr¹³⁶. Hur avgiftsutredningen hanterar kontrollen av trikinprovtagning vid företagen är inte känt vid skrivande stund. Kostnad för registrering är i genomsnitt 1 500 kr¹³⁷. Det senare är en engångskostnad. Provtagning för analys av trikiner och analysresultat ett krav för försäljning och är därför behäftat med administrativa kostnader (se Kapitel 13.7.4.1). System för dokumentation av provtagning utgör troligen inte en stor extra kostnad eftersom anläggningstypen redan ska inneha rutiner för spårbarhet i sin egenkontroll.

Vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning för trikinbärande djur kan anses konkurrera med VHA. Eftersom det inte finns krav på köttbesiktning i dessa finns då risk för snedvriden konkurrens. Livsmedelsverkets bedömning är dock att företagen verkar på olika marknader. En lokal detaljhandelsanläggning kan ta emot begränsade mängder vildsvin per jägare och endast från samma län eller angränsande län. Dessa kan sälja enbart direkt till slutkonsument. VHA kan däremot ta emot obegränsade kvantiteter och leverera till samtliga led i livsmedelskedjan i Sverige, på den gemensamma EU-marknaden och exportera till tredje land.

13.7.2.3 *Ett samlat digitalt system för dokumentation*

Förslaget är att undersöka förutsättningarna för att skapa ett samlat digitalt system för dokumentation. Ett sådant system bör erbjuda alla aktörer längs hela kedjan en möjlighet att dokumentera sina aktiviteter. Slutligen kan det skapas en möjlighet för konsument att hämta information om vildsvinskött han eller hon ämnar konsumera. Detta system bedöms kunna ha en nyckelroll för bibehållen spårbarhet med låg administrativ börda.

En fördel med alla uppgifter samlade i ett och samma system är att det skapar de bästa förutsättningarna för god säkerhet och spårbarhet. Det bedöms medföra minimerad administrativ börda för samtliga aktörer från skog till bord. Ett samlat system kan också ge förbättrad tillgänglighet till statistik för myndigheter, forskare eller andra intressenter och underlättar återrapportering av trikinstatistik till Kommissionen. Även konsumenterna kan se information om det kött som finns tillgängligt hos en jägare eller en vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning. Enskilda konsumenter kan se när köttet har provtagits och vilka resultat som erhållits. Digitalt integrerade konsumenter antas ha ännu bättre förutsättningar att göra välgrundade val, känna sig tryggare och inte bli lurade.

Nackdelen med ett samlat digitalt system är dess komplexitet. Därför krävs ett utredningsarbete innan ett sådant system kan komma på plats. Kostnader för utredning uppskattas till cirka 1,5 milj. kr. Oklarheter finns bland annat om vem som ska äga och förvalta ett sådant system, regler för sekretesslagstiftning (GDPR)¹³⁸ och hur eventuella ekonomiska transaktioner ska kunna genomföras på ett säkert sätt.

Med ett samlat digitalt system finns administrativa kostnader för jägare med tillstånd, vilthanterande lokala detaljhandelsanläggningar, ackrediterade laboratorier och för den utsedda myndigheten för förvaltning. Dock förväntas inga tillkommande administrativa kostnader med ett samlat system *per se*. Åtgärden förväntas minska den administrativa bördan för samtliga inblandade aktörer jämfört med situationen utan ett samlat system.

¹³⁶ Enligt uppgift i myndighetsrapporteringen för år 2018 uppgår genomsnittlig taxa för planerad kontroll till 1077 kr.

¹³⁷ Enligt uppgift i myndighetsrapporteringen för år 2018

¹³⁸ Europaparlamentets och Rådets Förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning, General Data Protection Regulation (GDPR)).

Jägaren och den vilthanterande lokala detaljhandelsanläggningen kommer behöva registrera datum, plats, namn och typ av vildsvin samt ID på ett provtaget vildsvin i samband med att provet skickas in. Detta tar för en van person cirka fem minuter, förutsatt att datorn/mobilen är uppkopplad på internet.

Laboratoriet kommer behöva registrera analysresultat i systemet. Troligtvis innebär denna hantering ingen skillnad i tidsåtgång från hur de ackrediterade laboratorierna arbetar med provsvar idag. Debiteringen sker i efterhand, maximalt en gång per månad. Troligtvis kommer dock administrationen kring debitering bli mindre än idag eftersom enbart en instans debiteras.

1.7.2.4 Vildsvinspremie till jägare som lämnar in vildsvin till VHA

Förslaget är att utreda ett system med premie för samtliga jägare som lämnar in vildsvin till VHA. Villkoret är att slaktkroppen med tillhörande organ blir godkända i köttbesiktning.. Betalning för de skjutna vildsvin ställer krav på bra skott och transport - krav som ställs av VHA redan idag. Utredning av premien bör analysera dess storlek, när och hur den ska kunna betalas och dess uppföljning som styrmedel bör ske före beslut om införandet.

Fördelen med en premie är att det blir mer attraktivt för jägare att leverera vildsvin till VHA. VHA får förutsättningar att få in större volymer och öka lönsamheten för att sälja vidare större partier. På så sätt skulle mängden inhemskt vildsvinskött som omsätts i grossistledet öka. Troligtvis har de fem stora VHA fler etablerade samarbeten med jaktlag och berörs troligtvis inte i lika stor utsträckning av en premie. Detta eftersom de redan har en sådan volym i slakt som ger förutsättning för lönsamhet och att de troligtvis har, mer eller mindre, etablerade försäljningskanaler. I förslaget utgår inte premie för vildsvin i hägn. Totalt 22 VHA tar delvis emot frilevande vildsvin från stort vilthägn (en av dessa tar emot >1000 vildsvin per år). De flesta berörs därför i någon omfattning eftersom de är relativt småskaliga och tar emot frilevande vildsvin. De VHA som idag har inlämning mer på "ad-hoc"-basis, som hanterar enstaka kvantiteter (<1000 grisar per år) eller inte tar emot alls ges ökade förutsättningar för lönsamhet alternativt ökade förutsättningar för att etableras på marknaden.

Nackdelen är att det finns risk att en premie på skjutet vildsvin betraktas som "skottpeng" bland jägare och bidrar till att skapa dåligt rykte för köttet. Möjligen kan informationsinsatser motverka detta till viss del. Premien riskerar också leda till oetisk jakt eller ökad utfodring i skog och mark. Vidare finns en risk att det uppstår konflikt vid nekat intag eller ökat intag med påföljande destruering. Det finns också en risk att premie inte fungerar som avsett om vissa VHA inte har möjlighet att ta emot fler vildsvin. En premie kan också innebära risk för prisdumpning. Om premien sedan tas bort kan det leda till en permanent sänkning av inköpspriset på vildsvin vilket skulle få en direkt negativ effekt på intresset för vildsvinsjakt.

En premie för inlämning till VHA belastar skattebetalare. Om premien ger ökade incitament till inlämning så att 18 000 vildsvin lämnas in till VHA och premiens storlek är 500 kr under hela året blir den årliga kostnaden nio miljoner kr för staten. Utbetalning av premie till jägare innebär också ett administrativt merarbete för VHA och för den myndighet som betalar ut premien. Uppskattningsvis uppgår tidsåtgången för VHA för registrering, avräkning och återrapportering per skjutet vildsvin till cirka 10 - 15 min.

Utbetalning av premie kommer också påverka företagets likviditet. För en VHA som tar emot 100 vildsvin per år är kostnaden för detta marginell. För VHA som tar emot stora kvantiteter kan utläggerna bli mer kännbara. Troligtvis kan utbetalningen periodiseras till månadsvis, vilket borde minimera negativ effekt. Livsmedelsverket vill framhålla att en premie för inlämning kan stimulera till mer inlämningar från jägare till VHA och därmed också ge förutsättning för större volymer. Det finns en

risk att premien inte täcker samtliga kostnader som jägaren kan inneha vid återtag av uppslaktat vildsvin. Enligt Svensk Viltkött bör premien ligga på 1000 kr per vildsvin för att uppnå nollsummespel för jägare. Att ange en nivå anses dock ligga utanför detta uppdrag.

Premie riskerar att belastas med flera negativa konsekvenser. Därför anser Livsmedelsverket att nivå, utformning, periodisering och eventuellt skattemässiga aspekter behöver utredas vidare. Det är också viktigt med utvärdering av effekt och effektivitet om styrmedlet införs. Kostnad för uppföljning och utvärdering av samtliga åtgärder uppskattas till cirka 1 milj. kr.

13.7.2.5 *Subventioner av cesiumanalyser*

Förslaget är att vildsvin som fälls i definierade nedfallsområden kan testas för cesium och att analysen ska bekostas av statliga medel. Nedfallsområdena omfattar vildsvinspopulationer i norra Uppland, delar av Västmanland och Gävleregionen. Avskjutningen i Uppsala län, Västmanlands län och Gävleborgs län uppgick jaktåret 2017/18 till cirka 11 000 vildsvin. Med ett ökat jaktryck kan det maximalt röra sig om 15 000 subventionerade analyser från nedfallsområdet. Enligt uppgift från Swedac finns ett ackrediterat laboratorium för analys av cesium i livsmedel i Sverige¹³⁹.

En fördel med subventionerad analys av cesium inom nedfallsområdena är minskade rörliga kostnader för att driva verksamheter, oavsett om det rör sig om jägare, lokala detaljhandelsanläggningar eller VHA. Analys av cesium av ett ackrediterat laboratorium kostar cirka 400 kr. För en jägare innebär detta en signifikant kostnadsminskning eftersom kostnaden för analys troligtvis många gånger överstiger värdet på det fällda vildsvinet. Även för VHA torde detta vara en fördel. Utifrån antagande om att vildsvinet kostar cirka 600 kr i inköp¹⁴⁰, utgör kostnaden för analys cesium en ytterligare utgift. Minskade kostnader för analys kan ge ökade incitament till bättre ekonomi för VHA och vidare för jägaren. Det kan i sin tur öka avskjutning av vildsvin i de drabbade områdena¹⁴¹.

Det ackrediterade laboratoriet kommer troligtvis erhålla fler inskickade prover och ett större kundunderlag. Eventuellt kan det leda till att ytterligare laboratorier ackrediterar sig för denna analys. Subventionerade analyser är transparent och kan underlätta marknadsföringen av svenskt vildsvin både inom landet och vid utförsel och export.

Ytterligare fördel med subventionering av cesiumanalyser är att det ges förutsättningar för ökad avskjutning i de drabbade områdena. På detta sätt bromsas vildsvinspopulationens utbredning norrut.

Nackdelen är att subventionerna kommer finansieras med statliga medel och i förlängningen belasta skattebetalare. Uppskattningsvis kan subventionerna kosta staten cirka sex miljoner kr per år¹⁴².

För jägare och företag som önskar subventionerad analys tillkommer administrativt merarbete. Datum, namn, ID på provtaget vildsvin och resultat från analys kommer behöva skickas in till utbetalande myndighet. Tidsåtgången uppskattas till cirka fem minuter. Utbetalning kommer att behöva göras i efterhand, max en gång per månad.

Statlig subventionering av analys kan signalera osäkert kött och dålig köttkvalitet till konsumenten. Därmed kan det finnas behov av marknadsföringsinsatser mot konsument. Marknadsföring av köttet från vildsvin åligger branschen och intresseorganisationer.

¹³⁹ Se bilaga 13 till denna rapport.

¹⁴⁰ Under antagande om 30 kg slaktvikt och VHA betalar cirka 20 kr/kg.

¹⁴¹ Se <https://www.jaktojagare.se/kategorier/aktuellt/sju-av-tio-vildsvin-radioaktiva-20190528/>

¹⁴² Under antagande om att kostnaden för varje prov är 400 kr och avskjutningen i nedfallsområdet uppgår till 15 000 vildsvin.

13.7.2.6 *Subventioner av trikinanalyser*

Förslaget är att analys för trikiner hos samtliga skjutna vildsvin ska bekostas av statliga medel. Jaktåret 2017/18 uppgick avskjutningen till drygt 115 000 vildsvin och för en balanserad vildsvinspopulation kan avskjutningen behöva öka upp till minst 150 000 vildsvin per år.

Enligt Swedac finns fem ackrediterade laboratorier för analys av trikiner¹⁴³. Analys av trikiner är relativt billigare än cesium. Kostnad för analys av ett trikinprov hos ett ackrediterat laboratorium är cirka 100 kr¹⁴⁴.

Förväntade konsekvenser är liknande de som för subventionerad analys av cesium. Analysen är mindre kostsam per prov men omfattar många fler prover. Kostnaden för staten vid full subvention skulle uppgå till drygt 15 miljoner kr per år¹⁴⁵. Därtill kan nämnas att dokumentation av analyser i ett samlat digitalt system skulle bidra till ett näst intill heltäckande statistik om avskjutning i Sverige. På så sätt skulle det indirekt vara möjligt att få en bättre uppskattning på illegala överlåtelser av vildsvinskött.

13.7.2.7 *Avgift för godkännande eller registrering och för kontroll*

Förslaget är att detta hanteras i samband med den pågående avgiftsutredningen.

Den nuvarande modellen för nedsättning av avgifter för verksamheter som slaktar eller vilthanterar mindre än 1000 enheter per år kommer att avskaffas 2020.

Nackdelen är att om kunskap om de kommande ekonomiska förhållanden inte finns till hands när den eventuella föreslagna lagändringen tas fram kan möjliga konsekvenser av detta inte analyseras.

13.7.2.8 *Subventioner av hantering av riskavfall*

Förslaget är att de slaktkroppar med tillhörande organ som är smittade av trikiner eller har cesiumhalt överstigande 1 500 Bq/kg kött hanteras enligt gällande lagstiftning för animaliska biprodukter. Hanteringskostnaden för detta subventioneras med statliga medel. Detta gäller oavsett om avfallet kommer från jägaren, vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning eller VHA. Hur systemet läggs upp måste utredas vidare innan beslut kan tas.

Fördelen med subventionerad hantering av kategori-2 avfall är att det ger minskade kostnader för avfallshantering för framförallt företag, VHA och lokala detaljhandelsanläggningar som hanterar vildsvin. Hur stor kostnadsminskningen kan bli varierar beroende på var vildsvinet fälls. Ett fåtal vildsvin har trikiner men vildsvinspopulationen i norra Uppland och i Gävlerregionen har visat sig kunna innehålla höga halter radioaktivt cesium¹⁴⁶. Kostnaden för att hantera kategori-2 avfall¹⁴⁷ uppgår till cirka 3,50 kr/kg exklusive moms för en VHA¹⁴⁸ eftersom detta hanteras tillsammans med kategori-1 avfall.

Nackdelen med subventionerad avfallshantering är samma som för provtagning: kostnader för staten belastar skattebetalare. Utbetalning av ersättningar är förknippade med administrativa kostnader, både för företag och utbetalande myndighet. Beroende på hur systemet för detta byggs upp kan det tillkomma administrativt merarbete för de inblandade aktörerna. Uppgifter som datum, ID på den som lämnar in avfallet, ID på provtaget vildsvin och resultat från provtagning bör vara tillgängliga i

¹⁴³ Se bilaga 13 i denna rapport

¹⁴⁴ Se Kapitel 9.2 Kostnader för laboratorieanalyser

¹⁴⁵ Under antagandet om att kostnaden för varje prov är 100 kr och avskjutningen uppgår till 150 000 vildsvin.

¹⁴⁶ Se ovanstående Kapitel 13.9.2.1

¹⁴⁷ I dagsläget utgör ca. 65 procent av grisens vikt avfall.

¹⁴⁸ Se även under rubriken 11.5 Avfallshantering – kategorier och kostnader

processen. Tidsåtgången uppskattas till cirka fem minuter per aktör och fall. Utbetalning kommer att behöva göras i efterhand till den aktör som ansvarar för kostnaden, max en gång per månad.

Jägaren kommer troligtvis behöva åka till närmaste, av kommunen anvisad, plats för kategori-2 avfall för att lämna in avfallet. Denna kostnad kommer ligga på jägaren. Kommuner utanför nedfallsområdet kan troligtvis få marginellt ökade kostnader för hantering av avfall eftersom det rör sig om ett fåtal trikinpositiva djur per år enligt statistiken¹⁴⁹. Inom nedfallsområdet kan vissa kommuner få ökade kostnader för deponering av cesium-kontaminerade kroppar.

13.7.2.9 *Kvalitetshöjande vägledningar*

Förslaget är att revidera vägledningen för jägarens direkta leveranser av vilt till lokal detaljhandel och kött av vilt till slutkonsument och ta fram en ny vägledning för kommunala kontrollmyndigheter och länsstyrelser.

Fördelar med vägledningar är förenklad regelefterlevnad, vilket ger säker hantering och därmed bidrag till livsmedelssäkerhet. Vidare ger vägledningar information om hantering för bättre och jämnare köttkvalité. Därmed ökar sannolikheten för positiva matupplevelser för konsumenten. För länsstyrelser och kommunala kontrollmyndigheter ger vägledningar stöd i genomförandet av kontroll. Detta skapar förutsättningar för likvärdig kontroll över hela landet.

Nackdelen är kostnader för att ta fram respektive uppdatera vägledningar. Det finns också risk för låg spridning och att de används av jägare i för liten utsträckning. Länsstyrelser och kommunala kontrollmyndigheter behöver resurser för att kunna studera och implementera vägledningar.

13.7.2.10 *Informationsinsatser för företag*

Informationsinsatser för företag behövs löpande. Behovet är uppenbart, inte minst på grund av att nytt flöde öppnas upp från jägaren till lokala detaljhandelsanläggningar i det län vildsvinet fällt eller vid angränsande län.

Fördelen är att informationsspridning om regler, faror och risker ingår i Livsmedelsverkets nuvarande uppdrag. Informationsinsatser till företag blir likvärdiga och resurseffektiva. Information har förutsättningar att bidra till förbättrad regelefterlevnad och därmed lägre kostnader för kontrollen. Information bidrar även till att livsmedelssäkerheten bibehålls.

Nackdelen är kostnaden för kommunikation. Denna beror av valet av kommunikationskanal och kontrollobjekt. Genomförandet bör analyseras varje gång för att uppnå resurseffektivitet och effekt.

13.7.2.11 *Kvalitetshöjande branschriktlinjer*

Förslaget är framtagande av nya branschriktlinjer för de vilthanterande lokala detaljhandelsanläggningarna som ska hantera trikinbärande djur och uppgradering de befintliga branschriktlinjerna för VHA.

Fördelar med branschriktlinjer är att dessa förenklar regelefterlevnad för företag. Det finns även vissa ekonomiska fördelar. Risken för att göra fel minskar och därmed minskar sannolikheten för onödigt svinn. Företag kan även uppnå högre kompetens och nå högre erfarenhetsklass och därmed erhålla mindre offentlig kontroll och därigenom få minskad kostnad. Det är dock frivilligt för företag att följa branschriktlinjer.

---

¹⁴⁹ www.sva.se

Nackdelen är kostnader för att ta fram respektive uppdatera branschriktlinjer. Branschorganisationer har ansvaret för branschriktlinjerna och Livsmedelsverket stödjer i framtagandet och granskar. Arbetet att ta fram nationella branschriktlinjer kräver tillgång till rätt kompetens. Det måste finnas kompetens inom aktuell sektor (typiska eller vanliga produkter och processer, regler som påverkar verksamheterna – inte bara livsmedelslagstiftningen) och kompetens för vetenskapliga bedömningar om till exempel biologiska-, kemiska-, allergena- eller fysikaliska hälsofaror.

13.7.3 Identifiering konsekvenser av föreslagna åtgärder efter vilthantering

13.7.3.1 Informationsinsatser till konsument

Förslaget är att samordnade informationsinsatser av vildsvinskött stimuleras och stöds inom ramen för Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram och arbete med livsmedelsstrategin.

Fördelen är att konsumenten kan få upp ögonen för vildsvinskött som en säker och smaklig livsmedelsprodukt. Detta kan i sin tur öka efterfrågan på köttet och därmed utgöra ett viktigt incitament till ökad avskjutning. Informationsinsatser medför att marknadens medvetande om köttets användbarhet och kvalitéer ökar. Även fler restauranger och detaljhandel kan komma att bli intresserade av att ta in köttet. Att köttet uppfattas mer attraktivt bland konsumenter och för export kan också bidra till att fler jägare vill jaga fast deras eget husbehov är fyllt. Detta kan bidra positivt till inlämning till VHA och som incitament för VHA att ta emot större kvantiteter.

Nackdelen är att det finns en risk att informationen får dålig spridning och inte ökar kännedomen om vildsvin. Det kan därför finnas ett behov av att inledningsvis skapa en gemensam bild av situationen och en gemensam budskapsplattform. För att få sådana insikter finns det behov av en marknadsundersökning som riktar sig till de som producerar och säljer vildsvinskött. Till exempel kan intresseorganisationen Svensk viltkött ekonomisk förening vara en lämplig administratör. Kostnaden för en undersökning är cirka 200 000 kr. Ytterligare en nackdel ligger i komplexitet rörande livsmedels effekter på miljö och klimat. Det finns viss risk att kött från vildsvin säljs med miljöargument som är vilseledande för konsumenten.

13.7.3.2 Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförelse och export

Förslaget är att samordnade marknadsföringsinsatser av vildsvinskött fortsatt stimuleras och stöds inom ramen för Jordbruksverkets landsbygdsutvecklingsprogram. Regionala och samordnade nationella insatser för att informera om och profilera vildsvin som livsmedel fortsatt bör hanteras av Jordbruksverket med bäring mot livsmedelsstrategin.

Information om hur kött från trikinbärande djur bör tillagas finns på Livsmedelsverkets webbplats och är fritt att användas av andra.

Fördelen är att stödet kan anpassa efter regionala behov och stimulera samordning av olika aktörers insatser. Det finns redan idag en befintlig struktur och erfarenhet på Jordbruksverket av att administrera stimulerande insatser inom ramen för livsmedelsstrategin. Livsmedelsverkets insatser blir mer fokuserade på säker mat och som stöd till andras aktiviteter. Livsmedelsverket ser positivt på ett ökat samarbete mellan VHA, grossister och detaljhandeln och tror att det skulle ge mer effekt om informations- och marknadsföringsinsatser samordnas.

Nackdelen är att det i skrivande stund saknas beslut om fortsättning av ekonomiskt stöd inom ramen för livsmedelsstrategin, administrerat av Jordbruksverket.

Marknadsföring av enskilda livsmedel åligger företag och branschorganisationer. Flera förslag finns för marknadsföringsåtgärder av vildsvinskött från exempelvis detaljhandeln eller restauranger eller informations spridning till exempelvis VHA om produktutveckling och möjligheter med export.

13.7.3.3 *Offentliga måltider*

Förslaget är att uppmärksamma kommuner och regioner samt även stora organisationer om möjligheter med lokal upphandling.

En fördel med närproducerat vildsvinskött i offentliga måltider är att konsumtion av lokalt vilt bidrar till hållbar naturförvaltning och hushållande med resurser. Om en ny generation vänjer sig att äta vildsvinskött i skolorna skulle det kunna påverka deras konsumtionsmönster som vuxna. Vildsvinskött skulle kunna betraktas som ett bra alternativ om man väljer att äta kött.

Som **en nackdel** kan upplevas att sidleveranser får inte ske mellan detaljhandelsanläggningar med vildsvinskött som kommer till en lokal detaljhandelsanläggning inom undantaget ”små mängder” från jägare. Detta innebär att ett offentligt kök kan använda enbart vildsvin som gått genom en VHA. Detta är dock en fördel för VHA.

13.7.4 Redogörelse av åtgärdernas konsekvenser för företag

Här nedan följer särskild redogörelse för påverkan på administrativa kostnader och andra kostnader, konkurrensförhållanden för berörda företag, särskild hänsyn till små företag och om påverkan på företagen i andra avseenden. Jägare med tillstånd räknas inte per definition som livsmedelsföretagare, men här redovisas ändå de kostnader som kan uppstå för denna grupp.

13.7.4.1 *Påverkan på administrativa kostnader och andra kostnader (Enligt 7§ 2,3p)*

För att bli beviljad som jägare med tillstånd krävs *genomgången utbildning med godkänt resultat*. Totalt sett uppskattas kostnaden för utbildning per jägare vara 4 000 kr. Vad gäller tidsåtgång för *införandet in i ett register* uppskattas denna ligga på ca fem minuter. Registrering är en engångshandling, men troligen kommer det finnas behov av att uppdatera/bekräfta registrering i samband med eventuell registervård av myndigheten. Detta kan ske till exempel i det fall jägaren flyttar från ett län till ett annat och meddelar detta till den nya länsstyrelsen. Om jägare med tillstånd säljer kött till konsument är det krav på *trikinprovtagning*. Tidsåtgång för provtagning, inskickande av prov och mottagande samt vidare hantering av provsvar från 10 vildsvin innebär uppskattningsvis en tidsåtgång om 1,5 h per år och jägare. De administrativa kostnaderna är i sådana fall cirka 1 200 kr per jägare och år¹⁵⁰. Med 6000 jägare kan totala kostnaden uppgå till drygt 7,2 miljoner kr per år. Samma nivå på administrativa kostnader finns för cesium i de fall detta sker. Kostnader för plomb (som ett alternativ för säker märkning av slaktkropp i samband med provtagning) som ska säkra *spårbarhet* är cirka 10 kr styck (30 st plomber för cirka 250 kr).

För vilthanterande lokal detaljhandelsanläggning finns krav på *registrering* för denna verksamhet hos behörig kontrollmyndighet. Kostnad för registrering ligger i genomsnitt på 1 500 kr. Kontroll kommer troligtvis ske för 4-6 timmar per år och kosta cirka 6 400 kr per anläggning och år. Dessa detaljhandelsanläggningar kommer ha administrativa kostnader för *trikinprovtagning*. Tidsåtgång är troligtvis jämförbar per vildsvin som för jägare. Så för en anläggning som tar emot färre än 50 vildsvin per år ligger dessa kostnader på ca 6 000 kr per år¹⁵¹. System för hantering av provtagningsresultat innebär dock ingen extra kostnader eftersom anläggningstypen ska ha system för egenkontroll. Företagen kommer också ha kostnader för plomb som säkrar *spårbarhet* (se ovan).

¹⁵⁰ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84.

¹⁵¹ Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84.

VHA får administrativa kostnader med en *vildsvinspremie*. Kostnaderna består i tidsåtgång för registrering, avräkning och minskad likviditet under en avgränsad period. Uppskattningsvis är tidsåtgången för hantering per inlämnat vildsvin cirka 10-15 min. 18 000 ”godkända” vildsvin per år skulle alltså innebära ca 4 miljoner kr per år i administrativa merkostnader för VHA¹⁵².

Det kan även tillkomma kostnader för VHA att upprätta av *digital applikation för kontakt mellan jägare och VHA*. Uppskattningsvis kan en sådan kosta ca 300 000 kr. Åtgärden är dock frivillig och bör kunna stödjas med medel inom Livsmedelsstrategin.

Jägare får ökade kostnader med avfallshanteringen i form av resor till deponeringsplats. Detta är svårt att uppskatta beroende på avståndens variation. Företag (VHA och lokal detaljhandelsanläggningar) får minskade kostnader för hantering av *slaktavfall* som är kontaminerade med trikiner och/eller cesium. Kostnadsminskningen är svår att uppskatta men om vi antar att avskjutningen i drabbade områden är 15 000 vildsvin per år, att 50 procent överstiger gränsvärdet och kostnaden för hantering av avfallet är 3,50 kr/kg, kan den totala kostnadsminskningen uppgå till mellan en och två miljoner kr per år. För trikiner kommer kostnadsminskningen understiga 10 000 kr per år eftersom trikiner är mycket ovanligt¹⁵³.

Subventionerad *analys av trikiner* innebär minskade kostnader för företag om ca 15 miljoner kr och subventionering för *cesium* inom nedfallsområdet ca 6 mkr¹⁵⁴. För ackrediterade laboratorier innebär subventionerad analys inga ytterligare administrativa kostnader eller andra kostnader utöver de som finns redan idag. Dock förväntas dessa företag få ökat inflöde av analysuppdrag och fler ackrediterade företag kan tillkomma.

13.7.4.2 **Särskild hänsyn till små företag (Enligt 7§ 6p)**

Ingen analys av detta kan göras i dagsläget eftersom översyn av både riskklassning och avgiftssystemet pågår vid Livsmedelsverket.

13.7.4.3 **Påverkan på konkurrensförhållandena mellan företag (Enligt 7§ 4p)**

Påverkan på konkurrensen har beaktats under respektive förslag. Det har framkommit under utredningsarbetet att det finns en illegal marknad för vildsvinskött idag. Intentionen med föreslagna åtgärder är att det ska bli mindre attraktivt med illegal avsättning.

13.7.4.4 **Påverkan på företagen i andra avseenden (7§ 5p)**

Utöver vad som angetts ovan har ingen annan påverkan identifierats för berörda företag.

13.7.5 **Redogörelse av effekter för kommuner och Länsstyrelserna**

Nuvarande föreslagna åtgärder innebär att nya vilthanterande detaljhandelsanläggningar för trikinbärande djur ska registreras vid behörig kontrollmyndighet. De redan befintliga detaljhandelsanläggningar som vill börja med hantering av vildsvin ska registrera denna nya verksamhet vid sin kontrollmyndighet. Det innebär att den kommun där anläggningen bedriver sin verksamhet ansvarar för registrering och offentlig kontroll. Eftersom kontrollen i leden efter primärproduktionen finansieras av avgifter från företaget bör dessa kunna täcka de behov som uppstår vid kontrollmyndigheten. Det uppstår inga extra kostnader och inte heller förändring i kommunala befogenheter eller skyldigheter utöver de som finns redan idag.

---

¹⁵² Antar en timkostnad a' 420 kr som multipliceras med faktor 1,84

¹⁵³ Se Kapitel 13.3.2.

¹⁵⁴ Se Kapitel 13.9.2.5 och 13.9.2.6

Länsstyrelserna kan inom ramen för nuvarande förslag utses som den myndighet som ger tillstånd för de jägare som efter godkänd utbildning ansöker detta. Länsstyrelserna bör även ha ett register över jägare med tillstånd för att skapa spårbarhet i flödet. Livsmedelsverket uppskattar att kostnader för att bygga upp ett register kan uppgå till 500 000 kr. Sedan tillkommer vissa administrativa kostnader för förvaltning och registervård. Troligtvis kan denna aktivitet samordnas med uppdatering av övriga register, exempelvis Primör. Vilka förutsättningar som krävs för registerhållning bör utredas vidare.

Registrering och kontroll av uppsamlingscentraler ligger idag under Länsstyrelsernas ansvar. Eventuellt tillkommande uppsamlingscentraler innebär ökade kostnader för livsmedelskontrollen. Eftersom kontrollen är anslagsfinansierad kan länsstyrelserna behöva äska mer medel från regeringen.

13.7.6 Indirekta konsekvenser

Den förväntade effekten är att föreslagna åtgärder, i de fall de implementeras, bidrar till att mer svenskt vildsvinkött når konsumenter. Indirekt kan förslagen bidra till att den svenska vildsvinspopulationen når en balans med sin omgivning.

13.7.6.1 Trafiksäkerheten

De senaste fem årens negativa trend med ökat antal kollisioner med vildsvin står i tydlig relation till den uppskattade storleken på populationen. Antal kollisioner med vildsvin har ökat med tio procent varje år fram till år 2018. Åtgärder som möjliggör högre avskjutningsnivåer förväntas därmed minska antal kollisioner med vildsvin. Om avskjutningen sker i sådan omfattning att populationen hålls på en stabil nivå kan därmed även antal kollisioner förväntas ligga på en stabil nivå.

För försäkringsbolag innebär därför en ökad avskjutning lägre kostnader för utbetalning av ersättningar (i nedanstående kalkyl ingår denna post i ”Minskade kostnader för samhället på grund av färre skador i trafiken”). *Se även tabell 7.*

För offentlig sektor innebär en stabiliserad nivå av antal kollisioner inbesparade kostnader för ytterligare sjukhusvård och eventuell rehabilitering. Trafikanter undviker ytterligare sveda och värk till följd av kollision (se nedanstående kalkyl: Minskade kostnader för samhället på grund av färre skador i trafiken). *Se även tabell 7.*

Jägareförbundet påpekar i sitt remissvar att en stam som ständigt minskar leder till ett mindre möjligt uttag dvs. en uthålligt hög avskjutning är omöjligt med minskad stam. Detta är ett logiskt biologiskt resonemang. Utredningens konsekvensanalys anser dock att marginalen på vissa områden är så stor att avskjutningen inte minskar lineärt i takt med minskning av populationen. Detta ger den önskade effekten i trafiksäkerheten.

13.7.6.2 Jordbruket

Produktionsförluster i jordbruket varierar på grund av lokala förhållanden, tillgången av vildsvin och kostnader för förebyggande åtgärder. En vildsvinspopulation som hålls på en stabil nivå innebär att även skador på jordbruket regleras¹⁵⁵. Det går inte att utesluta att det fortfarande kommer finnas behov av lokala förebyggande åtgärder som exempelvis stängsling. Sammantaget bedöms dock de föreslagna åtgärderna ha positiva effekter för svenskt jordbruksproduktion.

Risker för ekonomiska förluster för jordbruket ökar med ökad spridning av afrikansk svinpest. Därför bedöms även att effekterna av förslagen vara fördelaktiga för svensk grisproduktion.

---

¹⁵⁵ Se Kapitel 7.1 om kostnader inom jordbruket

I nedanstående Tabell 5 presenteras länsvis sammanställning över antal företag och genomsnittlig åkerareal per företag för år 2016 i Sveriges vildsvinsområden¹⁵⁶.

Tabell 5. Antalet företag och genomsnittlig storlek åkerareal per län i vildsvinsområdet, år 2016.

Län	Totalt antal jordbruksföretag	Genomsnittlig åkerareal per företag
Stockholm	1 939	41,9
Uppsala	2 766	59,3
Södermanland	2 035	60,5
Östergötland	3 351	60,7
Jönköping	3 343	26,2
Kronoberg	2 205	21,2
Kalmar	2 992	40,3
Blekinge	1 316	23,0
Skåne	8 196	53,6
Halland	3 120	34,5
Västra Götaland	12 236	37,9
Värmland	3 123	33,7
Örebro	2 267	45,7
Västmanland	1 608	63,3
Dalarna	1 940	30,8
Gävleborg	2 117	31,4
Västernorrland	1 962	24,3

13.7.6.3 Skogsbruk

Eftersom effekter av vildsvins bökande i skog är oklara är konsekvenserna av åtgärder som stimulerar till högre avskjutning också det. Vår bedömning är dock att förändringar är marginella eftersom konsekvenser kan vara både positiva och negativa.

13.7.6.4 Friluftsliv och turism

Eftersom vildsvin är skygga och nattaktiva djur bedöms en population som hålls på en stabil nivå inte ge märkbara konsekvenser för människor som vistas i skog eller mark. Möjligen är förväntade positiva effekter mer av psykologisk karaktär, att vetskapen om att populationen är på en stabil nivå inger en trygghet i sig.

Möjlighet till ökad avskjutning på grund av fler alternativa former för avsättning av kött från vildsvin skulle kunna förbättra förutsättningar för viltturism. Det skulle i så fall också gynna omkringliggande verksamhet inom turistnäringen, exempelvis hotellverksamhet och lokal detaljhandel.

13.7.6.5 Kommuner och markägare

Kommuner och deras upphandling av kött från vildsvin till offentliga kök utgör en viktig aktör för att öka förutsättningar för avsättning av vildsvinskött på marknaden. Kommuner kan därför behöva ta en ledande roll med att driva innovationsupphandling¹⁵⁷.

¹⁵⁶ Jordbruksverket, Statistiska centralbyrån (2019). Jordbruksstatistik sammanställning 2019.

¹⁵⁷ Se <https://www.upphandlingsmyndigheten.se/organisera/nationella-upphandlingsstrategin/mal-5---en-offentlig-upphandling-som-framjar-innovationer-och-alternativa-losningar/>

På samma sätt som för jordbruket bedöms en stabil nivå av vildsvinspopulationen ge positiva effekter i termer av undvikande av kostnader för att eventuellt restaurera kommunala grönytor.

13.7.7 Exempelkalkyl över samhällsekonomiska konsekvenser

Ur ett samhällsekonomiskt perspektiv är det av intresse att analysera de föreslagna åtgärderna utifrån lönsamhet. Därför genomfördes en samhällsekonomisk kalkyl där samhällets kostnader för åtgärder vägs mot nyttan av åtgärderna. För att kunna kvantifiera effekter och genomföra en värdering definieras inledningsvis utredningsalternativ (UA) och referensalternativ (JA). UA beskriver situationen med de föreslagna åtgärderna, det vill säga där åtgärderna genomförs vid ett visst årtal. JA avser ett scenario där åtgärderna inte genomförs. De samhällsekonomiska effekterna eller konsekvenserna motsvarar alltså differensen mellan UA och JA. I nedanstående Tabell 6 redovisas antaganden om scenariot UA respektive JA.

Tabell 6. Skillnaden mellan två olika scenarier: med eller utan åtgärd (UA respektive JA). Jakttrycket 115 000 djur representerar avskjutningen 2018 och ger inte population i balans med sin omgivning. Jakttrycket 150 000 antas kunna göra det i för övrigt oförändrade förhållanden. 6 000 jägare med tillstånd uppskattades under workshops tillsammans med jägarkårens representanter.

UA (utredningsalternativ)	JA (referensalternativ)
Jordbruksskador orsakar kostnader a' 660 mkr/år	Jordbruksskador orsakar kostnader a' 660 mkr/år + 3% varje år med en växande population
Trafikskador orsakar kostnader a' 139 mkr/år	Trafikskadekostnader 139 mkr/år +10% varje år med växande population
Jakttryck 150 000 djur per år	Jakttryck 115 000 djur per år
Inlämning möjlig till VHA, lokal detaljhandelsanläggning (50 vildsvin med pålsen på/jägare/år) samt 6000 jägare a' 10 vuxna vildsvin som kött till slutkonsument	Inlämning endast via VHA vidare till konsument
Ersättning för provtagning för cesium (inom nedfallsområden (15 000 djur) och trikiner för samtliga	Provtagning självkostnad
Subventioner riskavfall	Riskavfall bekostas själv
Vildsvinspremie vid inlämning till VHA, 18 000 vildsvin går via VHA	Ingen premie, 15 000 vildsvin går via VHA
Fler uppsamlingscentraler	Befintligt antal uppsamlingscentraler

I huvudanalysen utgår vi från antagande om att avskjutningsnivå om 150 000 vildsvin per år (UA) skulle åtgärda problematik med en växande vildsvinsstam. Åtgärds paketet antas vara tillräckligt för att uppnå den önskade avskjutningen. Avstannad populationstillväxt antas medföra att antal trafikolyckor i framtiden ligger kvar på dagens nivå, vilket gör att samhället erhåller en nytta i UA i form av undvikande av ökat antal trafikolyckor kommande år (+10%). I UA erhåller samhället varje år en nytta i form av undvikande av ökade skador på jordbruk (+3% per år). Eftersom skadeverkningarna på jordbruksmark är komplexa och det egentligen inte finns några exakta skattningar på hur kostnader har varierat över tid väljer vi att räkna på en låg nivå. Skadeverkningar om 660 miljoner och en ökningstakt på tre procent är ett försiktigt antagande¹⁵⁸.

Nytta i form av eventuellt köttvärde i UA har inte tagits med i kalkylen. Eftersom utgångspunkten i Livsmedelsverkets förslag är oförändrad livsmedelssäkerhet görs inga antaganden kring kostnader för köttets faror och risker. I UA har samhället rörliga kostnader för bland annat administrativa kostnader, ersättning av analyser, subventionering av hantering av riskavfall och vildsvinspremie. Vidare infaller ett antal fasta kostnader i form av exempelvis upprättande av ett register med jägare, utredning om ett gemensamt digitalt system och uppsamlingscentraler.

Samtliga nyttor och kostnader diskonteras till ett nuvärde för år 2020. Vi antar att startår är 2021 och en kalkylperiod om sex år. En sådan kort kalkylperiod antas på grund av osäkerheter i populationstillväxt. Vi tillämpar en kalkylränta om fyra procent¹⁵⁹. I Tabell 7 presenteras summan av de nyttor och kostnader som genereras mellan åren 2021 och 2026 för olika poster i JA respektive UA.

¹⁵⁸ Jo158 Personlig kommunikation Hans Andersson, SLU. 2019-08-15

¹⁵⁹ EU-kommissionen har tagit fram riktlinjer och en handbok för konsekvensanalyser. Där rekommenderas att man ska använda en real diskonteringsränta på 4 %

På den sista raden redovisas differensen mellan de två olika scenarierna. Detta är vinsten för samhället om åtgärderna implementeras.

Tabell 7. Exempelberäkning samhällsekonomisk kalkyl med startår 2021 och en kalkylperiod om sex år och kalkylränta om fyra procent.

	Parameter	Intäkter, Nuvärde år 2020
Nettointäkter	Minskade kostnader för samhället på grund av färre skador i trafiken	289 000 000
	Minskade kostnader på grund av färre skador på jordbruk	369 000 000
	Summa intäkter	658 000 000
		Kostnader, Nuvärde år 2020
Rörliga kostnader	Subventionering av analys av cesium	32 500 000
	Subventionering av analys av trikiner	81 300 000
	Premie för inlämning till VHA*	48 800 000
	Kostnad för jägare, förlorad arbetsinkomst under utbildningen inklusive kursavgift	17 100 000
	Avgift för offentligt kontroll av detaljhandelsanläggningar	1 300 000
	Inköp av plomber	8 100 000
	Subventionering av riskavfall	10 800 000
	Administrativa kostnader jägare	39 000 000
	Administrativa kostnader för detaljhandelsanläggningar	1 600 000
	Administrativa kostnader VHA	3 500 000
	Kostnad för uppföljning och utvärdering av åtgärdernas effekter	1 000 000
Fasta kostnader	Upprätta register över jägare med tillstånd	500 000
	Utreda ett samlat digitalt systemstöd för dokumentering av hela flödet**	1 500 000
	Framtagande av utbildningsmaterial, 200 timmar	150 000
	Avgift för registrering av detaljhandelsanläggningar med vildsvinshantering	75 000
	Utveckling av applikation till uppsamlingscentraler	300 000
	Nya uppsamlingscentraler	3 000 000
	Kommunikationsinsatser	2 000 000
	Summa kostnader	253 000 000
	Vinst för samhället	+ cirka 405 000 000

*observera att premien föreslås för utredning, kostnad tas upp här för att visa på den möjliga effekten enligt preliminära förslaget, ** tre personer á 300 timmar inklusive omkostnader och konsult á 500 000 kronor.

13.7.8 Känslighetsanalys av kalkylen

Ovanstående kalkyl innehåller ett antal osäkra parametrar. Exempelvis finns osäkerheter kring skador på jordbruk och om det finns tillräckligt stort intresse inom jägarkåren för det ska utbildas 6 000 jägare som kan leverera kött av vildsvin direkt till konsument. Vi vet heller inte om en avskjutning av 150 000 vildsvin är tillräckligt för att hålla en vildsvinsstam i balans. För att få en bild av resultatets robusthet och tillförlitlighet genomförs därför tre olika känslighetsanalyser:

Skador på jordbruk är okänt

I ovanstående analys antas att skador på jordbruk i JA ligger på nivån 660 miljoner kr och att ökningstakten för skadenivån ökar med tre procent varje år. Även om tre procent troligen är lågt räknat är det av intresse att studera utfallet om nyttan av minskade skador på jordbruk räknas bort helt i kalkylen. I känslighetsanalysen antas därför att skadeverkningarna är okänt och en vildsvinsstam i balans därför antas medföra obefintlig nytta för jordbruket.

Avskjutningsnivån är för låg för en balanserad population

I ovanstående kalkyl antas att avskjutningsnivån 150 000 vildsvin per år är tillräcklig hög för att antal kollisioner med vildsvin hålls på en konstant nivå fram till år 2026. I denna analys antas istället att avskjutningen bidrar till att ökning av antal trafikolyckor minskas från en faktor 1,1 till 1,05 och skador på jordbruk minskas från en faktor 1,03 till 1,02.

Färre jägare men ökade incitament att lämna in på VHA

Vi har i huvudanalysen utgått från att det finns intresse i jägarkåren att utbilda sig till jägare med tillstånd att sälja kött av vildsvin direkt till konsument. I denna analys utgår vi från att det enbart är 3 000 jägare som har intresse, istället för 6 000 som i huvudanalysen. Mindre kvantiteter kött når alltså konsument direkt från jägare. Premien skapar däremot högre incitament att lämna in vildsvin till VHA, så inlämningen till VHA ökar från dagens 18 000 vildsvin till 28 000 vildsvin. Fler jägare lämnar också in till lokala detaljhandelsanläggningar.

Resultaten från känslighetsanalyserna redovisas i nedanstående Tabell 8.

Tabell 8. Resultat av känslighetsanalys

Känslighetsanalys	Vinst för samhället
Skador på jordbruk är okänt	+ 36 500 000
Avskjutningen är för låg för en balanserad population	+ 67 800 000
Färre jägare som levererar direkt till konsument men mer inlämning på VHA	+ 406 500 000

Resultaten visar att åtgärderna fortfarande är samhällsekonomiskt lönsamma om nyttan för undvikande av jordbruksskador elimineras från kalkylen och om avskjutningsnivån 150 000 vildsvin per år inte är tillräckligt för att hålla antal trafikolyckor på en konstant nivå. Vi kan också visa på att om det inte finns tillräckligt starkt intresse inom jägarkåren för att utbilda sig vidare kan detta kompenseras genom att en premie skulle kunna ge ökade incitament för inlämning till VHA. Grad av inlämning beror självfallet av premiens nivå. I ovanstående exempel antas fortfarande att en premie á 500 kr ger tillräcklig lönsamhet för jägare för att lämna in till VHA.

14. Branschens åtgärdsförslag

14.1 Svenskt Viltkött ekonomisk förenings förslag

Svenskt Viltkött ekonomisk förening är en branschorganisation för VHA inom Sverige¹⁶⁰. Under arbetets gång har föreningen inkommit med två inlagor. I första inlagan har föreningen förtydligat sina synpunkter angående uppdraget¹⁶¹. I den andra inlagan har föreningen presenterat sin prioritering av förenklningar för jägarens försäljning¹⁶² tillsammans med Svenska Viltmatsakademin¹⁶³.

Föreningen vill nå en lösning på den ökade vildsvinsstammen och samtidigt motivera jägaren till inlämning till VHA, inkluderat återtag till jägarens eget bruk. Kompetensen hos jägare anses i vissa fall vara låg. Faran för bristande kvalitet i direkta leveranser anses kunna försvåra all handel med vildsvinskött. Införsel av vildsvinskött som sker via grossistledet från de länder som idag har ASF-smitta anses vara riskabel verksamhet. Det behövs en kraftfull och unison samverkan mellan jägarnas organisationer, VHA, grossister och detaljhandeln för att öka försäljningen av vildsvin, enligt föreningen.

Föreningen anser som viktigaste förslaget att vildsvinspremie betalas ut för varje vildsvin som går igenom och blir godkänd vid offentligt köttkontroll vid en VHA. Beloppet bör vara av den storleken att den täcker kostnaden för återtag, cirka 1 000 kr. Vildsvinspremien skall i första hand ses som en punktinsats på exempelvis fem år, varefter den, efter utvärdering, sakta minskas eller tas bort i takt med minskning av stammen.

Om jägarens direkta försäljning tillåts anser föreningen att detta måste åtföljas av omfattande utbildning av kompetenta lärare. Max två vuxna eller fyra ungar upp till sex månaders ålder får överlåtas. Hanteringen, grovstyckning till maximalt sex delar, får ske enbart i angivna lokaler som uppfyller en del hygieniska krav. Initialt ska lokalen godkännas av Livsmedelsverket.

Slutligen anser föreningen att en vilthanterande anläggning bör kunna finnas för att ta emot och leverera vidare direkt till konsument i samma eller angränsande län. Någon typ av nationell besiktning av vildsvin ska genomföras av en veterinär med personligt stämpel. Detta alternativ ses dock som en osund konkurrens mot VHA.

14.2 Lantbrukarnas Riksförbund och Svenska Jägareförbundets förslag

Svenska Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF) framhåller att Tyskland har sedan 2012 ett välfungerande och säkert system för småskalig försäljning, där årligen hundratusentals vildsvin säljs direkt från jägare till konsumenter och näringsidkare.

Svenska Jägareförbundets och LRF:s förslag¹⁶⁴ anser att Sverige bör implementera liknande system med ändamål att utbildade jägare ska kunna leverera direkt till konsument, uppköpare och andra

---

¹⁶⁰ <http://www.svenskviltkottef.se/>

¹⁶¹ Bilaga 12 Svenskt Viltkött 20190425 - Vildsvinsfrågor

¹⁶² Bilaga 15 Svensk Viltkött om vildsvin 190527

¹⁶³ <http://viltmatakademin.se/>

¹⁶⁴ Se bilaga 5.

näringsidkare. Antalet små mängder fällda vildsvin som kan levereras ska beräknas i likhet med den gällande lagstiftningen för annat frilevande vilt. Spårbarheten bör bygga på märkning av fällda vildsvin med en unik plasttagg och kopplas ihop med det prov som skickas till ackrediterade laboratorier. Laboratorierna inför resultatet i en databas som är tillgänglig för ansvarig myndighet och resultatet av trikinprovet för en specifik tagg ska vara sökbart för allmänheten. Finansieringen för hanteringen av databasen sker via avgiften för trikinprovet, samt inom budget hos myndigheten.

Viktiga framgångsfaktorer är säkerhet för konsument, välutbildade jägare och spårbarhet i systemet samt att kostnaden för trikinprov och jägare inte ökar dramatiskt. Ingen prioritering av förslagen har presenterats.

15. Skillnader mot förslagen i utredningen 2011

Uppdraget har genomförts med hjälp av Tillväxtverket och enligt arbetsmetoden policy lab¹⁶⁵. Slutrapporten omfattar resultaten från en kartläggning på bred basis av hinder, behov och problem samt alla förslag som framkommit under processens gång¹⁶⁶. Preliminära rapporten har remitterats till 69 instanser. Se bilaga 17. Därefter har förslagen reviderats.

Skillnader i utredningens förslag jämförs med förslagen som presenterades 2011 finns sammanfattade i Tabell 9.

Tabell 9. Jämförelse mellan förslagen i utredningar 2019 och 2011 inom Livsmedelsverkets mandat.

Skillnad –effekt	Förslaget 2019	Förslaget 2011
Ett nytt förslag	Den vilthanterande detaljhandelsanläggningen ansvarar för att provta för trikinanalyser, skicka in prover till ett ackrediterat laboratorium, dokumentera sina flöden fram till och med leveransen direkt till slutkonsument.	Inget förslag.
Ett nytt förslag	Den vilthanterande detaljhandelsanläggningen ska vara skyldig att märka varje enskild djurkropp med en unik kod så att spårning kan ske. Provet och remissen till laboratoriet ska vara märkta med samma unika kod.	Inget förslag.
Ett nytt förslag	Den lokala detaljhandelsanläggningen ska, i de fall trikiner eller överskridande av något annat gränsvärde påvisas vid laboratorieundersökningen, vara skyldig att anmäla detta till kontrollmyndigheten.	Inget förslag.
Inget förslag	Inget förslag, frågan bör utredas vidare om länsstyrelsen bör vara formellt kontrollmyndighet	Livsmedelsverket kontrollmyndighet

¹⁶⁵ Se Bilaga 3

¹⁶⁶ Bilaga 16. Aktiviteter i processen.

Skillnad –effekt	Förslaget 2019	Förslaget 2011
Inget förslag	Inget förslag, frågan bör utredas vidare eftersom jägaren inte anses vara en livsmedelsföretagare	Livsmedelsverket ska utöva offentlig kontroll över jägarnas efterlevnad av kraven genom kontroll av faktiska förhållanden och av dokument på plats hos jägaren
Inget förslag	Jägaren kan inte leverera kött av vildsvin till detaljhandelsanläggning.	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande detaljhandelsanläggning.
Lägre utbildningskrav	Jägaren som levererar direkt till konsument ska ha genomgått en utbildning, minst 4 timmar, i tillvaratagande av vilt inklusive provtagning för trikin- och cesiumanalys för att kunna inneha tillstånd	Jägaren ska dels ha genomgått en utbildning till så kallad utbildad person och dels en särskild utbildning med inriktning på trikinos.
Lägre krav på tillstånd	Jägaren ansöker om tillstånd hos länsstyrelsen för att kunna leverera vildsvinskött direkt till konsument.	Jägaren ska ansöka om tillstånd hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin.
Lägre krav för jägaren	Jägaren behöver inte ansöka om tillstånd hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin med pälsen på till lokal detaljhandelsanläggning.	Jägaren ska ansöka om tillstånd hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin.
Lägre kostnader för jägare	Länsstyrelsens hantering av tillståndsansökan från jägare subventionerad.	Tillståndet är förenat engångsavgift.
Ingen skillnad i mängd men enbart till lokal detaljhandelsanläggning	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 50 oavhudade vildsvinskroppar direkt till lokal detaljhandelsanläggning.	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 50 oavhudade vildsvinskroppar direkt till en konsument eller till en detaljhandelsanläggning.
Större antal men enbart direkt till konsument	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt kött av vildsvin motsvarande 10 vuxna vildsvin direkt till en konsument. Två årsungar motsvarar ett vuxet vildsvin.	Jägare med tillstånd får årligen leverera totalt 2 hela eller 4 halva avhudade kroppar direkt till en konsument eller till en detaljhandelsanläggning.

Skillnad –effekt	Förslaget 2019	Förslaget 2011
Större möjlighet till fler slutkonsumenter	Kött av vildsvin från motsvarande 10 vuxna även i mindre delar än hela eller halva slaktkroppar direkt till slutkonsumenter	2 hela eller 4 halva avhudade kroppar direkt till en konsument
Ingen möjlighet för leverans av kött av vildsvin till lokal detaljhandelsanläggning	Kött av vildsvin från motsvarande 10 vuxna även i mindre delar än hela eller halva slaktkroppar men enbart till slutkonsument	2 hela eller 4 halva avhudade kroppar direkt till en detaljhandelsanläggning
Mindre administration	Inget förslag	Jägaren ska senast i samband med provtagningen meddela kontrollmyndigheten om varje planerad leverans av små mängder vildsvin och kött av vildsvin.
Mindre administration	Inget förslag	Jägaren ska, i de fall trikiner påvisas vid laboratorieundersökningen, vara skyldig att anmäla detta till kontrollmyndigheten.
Mindre administration	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande konsument som ett alternativ till ett eventuellt tillkommande digitalt stödsystem för dokumentering.	Jägaren ska i samband med leverans av kött som är fritt från trikiner överlämna en kopia av analysprotokollet från laboratoriet till mottagande konsument.
Lägre krav för jägaren	Jägaren ska dokumentera flöden av vildsvin på ett enkelt sätt hos sig. Detta är ett alternativ till ett eventuellt tillkommande digitalt stödsystem för dokumentering	Jägaren ska föra journal över genomförda provtagningar, antalet levererade oavhudade och avhudade vildsvin, de detaljhandelsanläggningar som mottagit leveranser och analysprotokoll.
Mindre dokumentation hos jägare	Jägaren ska spara anteckningar för flöden i två år.	Jägaren ska spara journalen och originalet av analysprotokollen i två år.
Regional myndighet	Jägaren ska ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen att få leverera små mängder kött av vildsvin direkt till konsument.	Jägaren ska ansöka om tillstånd hos kontrollmyndigheten att få leverera små mängder vildsvin och kött av vildsvin.

Skillnad –effekt	Förslaget 2019	Förslaget 2011
Regional myndighet	Länsstyrelsen kan återkalla tillståndet om jägaren uppvisat bristande efterlevnad av lagstiftningen.	Kontrollmyndigheten kan återkalla tillståndet om jägaren uppvisat bristande efterlevnad av lagstiftningen.
Regional myndighet	Länsstyrelsen innehar ett för jägare med tillstånd	Livsmedelsverket har ett register över sina kontrollobjekt
Ingen skillnad	Jägaren är ensam ansvarig för provtagning och alla andra moment fram till och med sin leverans av kött av vildsvin direkt till slutkonsument.	Jägaren är ensam ansvarig för provtagning och alla andra moment fram till och med leveransen.
Ingen skillnad	Tillståndet är inte tidsbegränsat.	Tillståndet är inte tidsbegränsat.
Ingen skillnad	Jägaren kommer att finnas i ett register hos länsstyrelsen	Jägaren kommer att finnas i ett register hos kontrollmyndigheten
Ingen skillnad	Jägaren ska provta köttet och provet ska skickas till ett ackrediterat laboratorium för trikinundersökning.	Jägaren ska provta köttet och provet ska skickas till ett ackrediterat laboratorium för trikinundersökning.
Ingen skillnad	Jägaren ska spara anteckningar för flöden i två år.	Jägaren ska spara journalen och originalet av analysprotokollen i två år.
Regional myndighet	Jägaren ska vara skyldig att märka varje enskild djurkropp med en unik kod så att spårning kan ske. Provet och remissen till laboratoriet ska vara märkta med samma unika kod.	Jägaren ska vara skyldig att märka varje enskild djurkropp med en unik kod så att spårning kan ske. Provet och remissen till laboratoriet ska vara märkta med samma unika kod.

15.1 Skillnader mot det tyska systemet (VHA)

Tyskland har nationellt valt att inte begränsa antalet vildsvin per jägare och år utan genom att begränsa med 100 km försäljningsomkrets från jägarens jaktmarker eller hemvist. En utbildad jägare får även ta emot vildsvin från en annan jägare för vidare hantering av detta. Detta har sedan balanserats upp genom omfattande krav på lokaler och hygien. Därutöver är den administrativa bördan högre än i det liggande svenska förslaget.

Förslagen i detta uppdrag begränsar mängden kött av vildsvin som en utbildad jägare i Sverige får leverera direkt till konsument. Även antalet vildsvin per jägare och år som får levereras direkt till detaljhandeln är begränsat. Allt detta får ske i samma eller angränsande län. Detta balanseras upp genom att jägare inte registreras som livsmedelsföretagare, inga specifika hygien- och lokalkrav sätts upp eller att ingen offentlig kontroll föreslås. Det är också enbart vildsvin som är fällda av jägaren själv eller hans/hennes jaktlag som berörs. Dokumentation hos jägare ska vara av enklare art. Utredning av ett digitalt stödsystem för dokumentering längs hela flödet anses kunna bidra till framtida lösning för spårbarhet med låg administrativ börda.

Anmälningsplikt till den lokala myndigheten av varje fället vilt som finns i det tyska systemet finns inte i Sverige. Registrering av viltet sker på frivillig basis i ett system som jägarkåren har.

Obligatorisk köttbesiktning ska även ske i de fall något avvikande upptäcks antingen av jägaren eller av den 852-anläggning som hanterar vilt i Tyskland. I Sverige föreslås ansvaret för livsmedelssäkerheten ligga hos jägaren eller den som har ansvaret för verksamheten i en lokal detaljhandelsanläggning.

I Tyskland är det möjligt att en 852-anläggning ansvarar för att analys av trikiner sker. I det svenska förslaget finns samma möjlighet. Leveranserna från en vilthanterande detaljhandelsanläggning får i det svenska förslaget ske direkt till slutkonsument. Detta kan ske exempelvis i anläggningens butik eller på marknader.

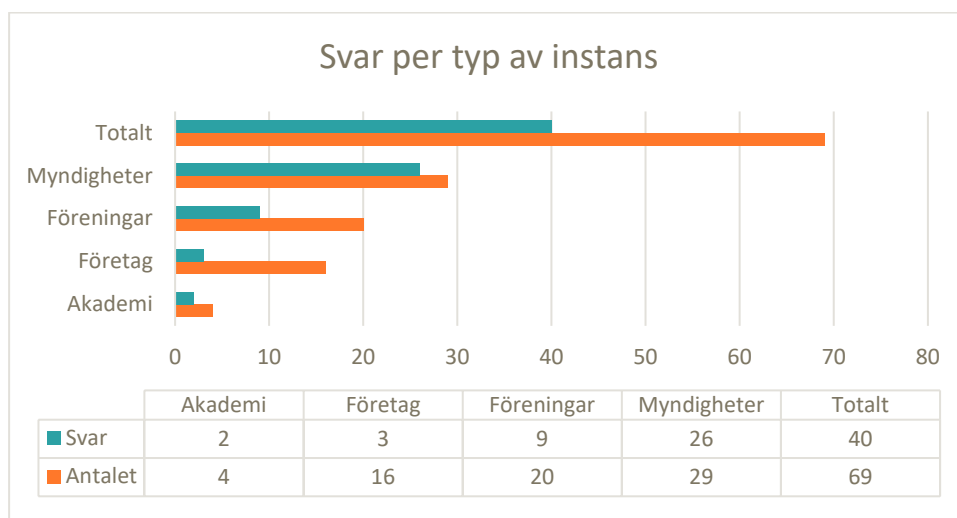
Spårbarhet i det tyska systemet bygger på plastplomber som köps in från ackrediterade laboratorier. I Sverige finns ett förslag till en spårbar märkning som bygger på det unika en ID-numret både jägaren med tillstånd eller en lokal detaljhandelsanläggning har för att kunna märka alla delar av vildsvin. Aktörerna väljer själva vilket praktiskt märkningsalternativ passar deras verksamhet bäst.

16. Remissvaren

Den rapport som tagits fram efter processen med ”policy lab” skickades ut på remiss under oktober månad. Remissen kompletterades efter cirka två veckor med ett utkast till ett författningsförslag. Svarstiden förlängdes med en vecka fram till den 7 november. Några remissinstanser har kompletterat sina svar även därefter, de senaste har inkommit den 2 december.

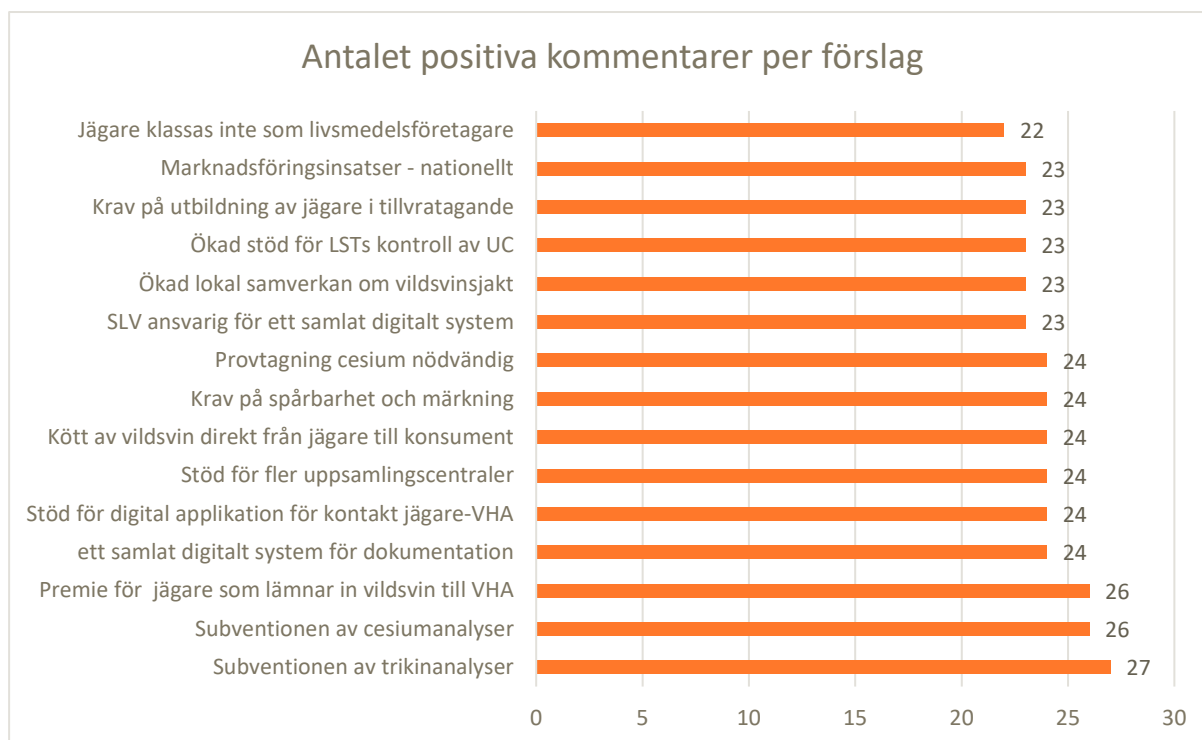
Svarsprocenten anses av Livsmedelsverket vara acceptabel. En del av de aktörer som deltagit i processen har inte lämnat något svar på remissen. Av de 69 mottagande remissinstanser svarade 40. Se Figur 7.

Figur 7. Aktörer längs livsmedelskedjan från jord till bor som mottagit remissen.

Helt allmänt kan sammanfattas att de förslag som har presenterats till remissinstanserna har fått övervägande positivt mottagande. Många remissinstanser har analyserat remissen och kommit med värdefull kunskap, viktiga synpunkter och även nya förslag till åtgärder som kan positivt verka för att mer vildsvinskött kan bli tillgängligt för konsumenter. Svaren har varit allmänt riktade med eller utan specifika kommentarer på vissa av förslagen. Det förslaget som har fått flest positiva kommentarer är subventionen av trikinanalyser följt av subventionen av cesiumanalyser. Se vidare Figur 8.

De förslag som kommenterades minst antal gånger var premiens storlek till jägaren som lämnar in vildsvin till VHA, informationsinsatser till företagen och förslaget geografiska begränsningar av leveranser från detaljhandelsanläggningar.

Figur 8. De femton förslag med flest positiva svar från remissinstanserna. LST=länsstyrelse, UC=uppsamlingscentral, SLV=Livsmedelsverket.

16.1 Revidering av förslagen

Slutrapporten innehåller reviderade förslag efter att Livsmedelsverket har tagit hänsyn till remissvaren och justerat därefter. Livsmedelsverket har analyserat igen aktuellt EU-regelverk på området och annan nationell lagstiftning. Målbilden har fortsatt varit ökad avsättning av svenskt vildsvinskött med bibehållen livsmedelssäkerhet och spårbarhet.

De små mängder av vilt som kommer in till detaljhandeln direkt från jägare kan enbart avsättas direkt till konsument. Leveranser mellan detaljhandelsanläggningar är inte möjliga utan försäljning förutsätter direkt kontakt mellan detaljhandeln och slutkonsument. Samtidigt kan jägare leverera vildsvin med pälsen på och med tillhörande organ enbart till en detaljhandel som finns i det län där vildsvinet fällt eller angränsande län. Det innebär att både det inkommande och det utgående flödet är av lokal karaktär. Registrering och kontroll av lokala livsmedelsföretag ligger hos kommunala kontrollmyndigheter.

Jägare med tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument är en privatperson, inte en livsmedelsföretagare. Detta har slagits fast av Livsmedelsverket redan i den preliminära rapport som remitterats. Jägare kan söka tillstånd att leverera kött av vildsvin direkt till konsument hos länsstyrelsen i det län där jägaren är skriven.

Länsstyrelsen har ansvaret för viltförvaltningsfrågor på regional nivå och innehar en stor restkompetens i jaktfrågor. Därav faller det sig naturligt att länsstyrelsen är tillståndsgivare och innehar register över jägare med tillstånd.

Utbildning som krävs för ansökan bör genomföras av de instanser som redan idag har av Livsmedelsverket granskade utbildningar av viltundersökare. Förslaget om att Livsmedelsverket

skulle ansvara för utbildningen med statligt stöd har förkastats med anledning av flera faktorer. Ett viktigt argument är att avsättning direkt från jägaren är av lokal karaktär och därmed motiverar en mer lokal riskhantering. Det är även av vikt att minska kostnaden för staten och att kunna nyttja redan befintliga system för utbildning av viltundersökare. Samtidigt har branschen visat sin vilja att åta sig utbildningen. Livsmedelsverket bibehåller dock rätten att granska och godkänna utbildningsmaterialet innan det tas i bruk av branschen.

16.2 Allmänna synpunkter från remissinstanserna

Livsmedelsverket vill påpeka att svaren som beskrivs nedan handlar om de förslag som remitterades i den preliminära rapporten. I vissa fall har Livsmedelsverket kommenterat ett enskilt svar direkt i anslutning till svaret, framför allt om det har legat ett missförstånd vid någon punkt.

Jordbruksverket framför att redovisningen innehåller bra och beskrivande effekter av respektive åtgärd men att en beskrivning av den totala effekten av åtgärderna saknas.

Livsmedelsverket är medveten om denna svaghet i utredningen. Effekten av varje enskild åtgärd påverkas dock av många olika faktorer vilket gör att en pålitlig margineffekt inte kan tas fram. Presentation av den totala effekten har bedömts omgärdas av en alldeles för stor osäkerhet och kan även bli vilseledande.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademie (KSLA) anser att de ekonomiska stöd från staten som framförs i utredningen är överlag bra. Att sälja vildsvin är från en livsmedelssäkerhetssynpunkt inte bara en fråga om trikiner, utan även bakterier som vildsvinen kan bära (*Yersinia*, *Salmonella* med flera), skottskador från jakten som ofta är annorlunda än från jakt på annat klövvilt, galtlukt, samt surnade slaktkroppar. För bibehållen konsumentstrygghet i dessa frågor anser KSLA att en veterinär ska utföra kvalitetskontrollen.

Länsstyrelsen i Dalarna ser svårigheter med att förvaltning av vildsvin endast ska bygga på rekommendationer, vägledningar och frivillig samverkan. Enligt Länsstyrelsen måste man därför, parallellt, ta fram en ändamålsenlig lagstiftning som rör förvaltning av vildsvin. De ställer sig positiva till att förenkla förfaranden för avsättning av svenskt vildsvinskött men vill framhålla att avsättningen för vildsvinsprodukter behöver balanseras mot en bibehållen djur- och folkhälsa. Länsstyrelsen ser stora risker gällande avsaknad av köttbesiktning, kontamination med patogena bakterier och bly och att dessa faror inte har beaktats i tillräckligt stor utsträckning i konsekvensanalysen. Länsstyrelsen ser behov av förtydliganden inom flera områden. Särskilt när det gäller i vilken utsträckning (till vilka områden och i vilka mängder) det är tänkt att vildsvinsköttet ska få säljas från 852-anläggningar. De anser vidare att flera av Svenskt viltköttets synpunkter är ytterst relevanta och bör tas i beaktande och att det tyska systemet är att föredra med tanke på livsmedelssäkerheten. Det gäller framför allt kraven på lokaler och hygien samt obligatorisk köttbesiktning när något avvikande upptäcks. När det gäller den administrativa bördan kan ju det tyska systemet kombineras med föreslaget digitalt system i det liggande förslaget. Länsstyrelsen anser vidare att även jägare behöver kunna söka stöd hos Livsmedelsverkets Område Kontroll. Slutligen anser länsstyrelsen att i de fall förslaget ger ökade kostnader för länsstyrelserna behöver en utredning se över hur detta ska finansieras.

Länsstyrelsen Blekinge, Gävleborg, Västra Götaland och Östergötland är positiva till förslagen i sin helhet.

Länsstyrelsen i Jönköpings län tillstyrker åtgärderna i huvudsak men poängterar vikten av en detaljerad uppföljning av de genomförda åtgärderna och den samhällsekonomiska lönsamheten. Det finns betydande risker att åtgärderna inte blir kostnadseffektiva. Dessa bör inte lanseras på bred front innan uppföljningsprogram finns på plats. Uppföljningskostnaderna bör framhållas tydligare i den samhällsekonomiska analysen. Det är viktigt att väga olika åtgärder mot stimulering av lokal samverkan. Arbetsbördan på länsstyrelserna ökar med förslagen vilket skapar behov av ökade resurser. De åtgärder som ökar lokalt omhändertagande välkomnas.

Länsstyrelsen Kalmar län ser positivt på att det vidtas åtgärder för att öka incitamenten för jägarna att öka avskjutningen av vildsvin. Länsstyrelsen anser att syftet med förslagen är något otydligt formulerat i remissen.

Länsstyrelsen i Kronobergs län har inget att erinra.

Länsstyrelsen Värmland bedömer att förslaget i sin helhet kan komma att bidra till en ökad avsättning för svenskt vildsvinskött på marknaden och tillstyrker utifrån denna utgångspunkt föreskriftsförslaget även om länsstyrelsen är kritisk till att kött kan nå marknaden utan köttbesiktning. Länsstyrelsen vill understryka vikten av att noggranna kostnadsberäkningar genomförs och att medel/tillräcklig kontrolltid tillförs kontrollmyndigheter på både lokal, regional och central nivå för arbete med kartläggning, registrering och kontroll enligt förslaget. De förenklade flöden för avsättning kan dock skapa gränsdragningsproblem som gör det svårare att göra rätt för såväl jägare, förädlingsled och kontrollmyndigheter.

Länsstyrelsen Västernorrland tillstyrker föreslagna föreskriftsändringar och bedömer de föreslagna åtgärderna som väl avvägda och lämpliga ur livsmedelssäkerhetssynpunkt.

Länsstyrelsen Örebro län tillstyrker förslaget under förutsättning att det kommer innebära förenkling för avsättning med bibehållen nivå på livsmedelssäkerheten. Förslagen bygger på att den enskilde jägaren kommer att fälla mer vildsvin om det finns tillräckliga ekonomiska incitament. Att uppnå målen förutsätter dock mycket aktivt arbete från jägare, berörda organisationer och myndigheter.

Naturvårdsverket har tillstyrkt förslagen i sin helhet och anser att dessa skulle bidra till ökad möjlighet att uppnå målsättningarna i den nationella vildsvinsförvaltningen.

Skogsstyrelsen tillstyrker förslagen i sin helhet.

Svenskt Viltkött anser att en höjning av statliga jaktkortet med 100 kr för jägare söder om Dalälven (cirka 200 000 jägare) hade inbringat 20 miljoner att fördela till premier. Så hade även passiva jägare som inte jagar vildsvin fått vara med och betala.

Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) anger att kommunerna generellt är positiva till att förenkla regelverket för att öka försäljningen av svenskt vildsvinskött. SKL efterfrågar en konsekvensutredning om hur kommunerna påverkas. Livsmedelsverket måste vägleda kommunerna genom att redogöra för hur kontroll av t. ex. spårbarhet ska gå till samt hur eventuell rapportering ska ske. SLV måste också revidera riskklassningsmodellen och vägleda hur kommunala vilthanteringsanläggningar ska klassas. Slutligen måste konsekvensutredningen redogöra för om uppdraget också innebär ABP-kontroll och hur dricksvattenföreskrifterna ska tillämpas på vilthanteringsanläggningar, till exempel om det kan göras undantag på den här typen av anläggningar.

Sveriges Lantbruksuniversitet (SLU) tillstyrker utredningens förslag men anser att *Salmonella* spp. bör provtas specifikt i de olika flödena till konsument. Subventioner vid leveranser av vildsvin till vilthanteringsanläggningar bör leda till att en betydande mängd av vildsvinskött på marknaden även fortsättningsvis kommer via vilthanteringsanläggningar. Hög kvalitet på utbildningen av jägare, väl fungerande spårbarhetssystem och kontroll av vilthanterande anläggningar med 852-standard är mycket viktiga i sammanhanget. SLU anser att det är beklagligt att frågor kring sjukdomsövervakning bland djur inte hanteras i denna rapport. SLU framför även att forskning om vildsvin som livsmedel bör stimuleras.

Livsmedelsverket anser att frågan om sjukdomsövervakning är viktig och tangerar denna utredning men har begränsat den delen att beröra enbart afrikansk svinpest.

Trafikverket är positivt till de åtgärder som Livsmedelsverket redovisar eftersom dessa bidrar till resultatmålen i Naturvårdsverkets förvaltningsplan.

16.3 Föreslagna åtgärder i samband med jakt

Livsmedelsverket vill påpeka att svaren som beskrivs nedan handlar om förslagen i den preliminära rapport som remitterats. I vissa fall har Livsmedelsverket kommenterat ett enskilt svar direkt i anslutning till svaret, framför allt om det har legat ett missförstånd vid någon punkt.

16.3.1 Stöd för en digital applikation för att skapa kontakt mellan jägare och VHA

Jägarnas Riksförbund, Länsstyrelsen Örebro län, och Svenskt Viltkött ställer sig positiva till detta förslag.

16.3.2 Utbildning av jägare

Både Jägarnas Riksförbund och Svenska Jägareförbundet framför i sina remissvar att de skulle kunna erbjuda både grundläggande och påbyggnadsutbildning för säker hantering och provtagning i samband med avyttring av vildsvinskött.

Folkhälsomyndigheten, Länsstyrelsen i Västmanland län och Svensk Dagligvaruhandel tillstyrker utbildningskravet.

Länsstyrelsen Blekinge tillstyrker utbildningskravet och poängterar att utbildningen måste vara enkelt att för jägaren att få. Nackdelen är kostnader, både i kursavgift, resor och tid för jägare att genomgå utbildning. Förslaget ställer stora krav på branschen att se till att kvalitet på utbildningar håller en hög nivå.

Svenskt Viltkött anser att en fyratimmars utbildning är alldeles för kort för att motsvara det kvalitetskrav man ställer på köttet och de förhållanden som bör råda för att ta om hand köttet. De förordar en flerstegsutbildning under minst 16 timmar, (jämfört med andra utbildningar som jägarexamen, viltundersökare, eftersök med flera) som skall innefatta såväl teori som praktik och dessutom inte vara användbar förrän man klarat av såväl praktiskt som teoretiskt prov och kan uppvisa lokaler som är adekvata för att hantera livsmedel. Föreningen anser vidare att de är dem bästa utbildare av jägare.

Länsstyrelsen Kalmar län anser att Svenska Jägareförbundets befintliga viltundersökautbildning, godkänd av Livsmedelsverket, bör kunna godkännas för de jägare som ska få sälja en viss mängd

vildsvinskött. Utbildningen är på en heldag och behandlar även livsmedelssäkerhet. Då de jägare som har denna utbildning redan finns registrerade hos Livsmedelsverket skulle dessa omedelbart kunna sälja kött när lagändringarna träder i kraft. Den nu föreslagna utbildningen har bara ett fåtal utbildningstillfällen som bara kommer att nå en bråkdel av alla jägare. Utbildningen borde erbjudas som en e-utbildning för att kunna omfatta behovet.

Livsmedelsverket vill meddela att register över godkända viltundersökare i dagsläget enbart finns hos utbildningsanordnare, inte hos någon myndighet. De nuvarande regler kring utbildade viltundersökare (853/2004, Bilaga 3, Avsnitt 4, Kapitel 1) skapar en situation där företagaren vid VHA eller offentlig kontroll inte har tillgång till uppgifter i detta register utanför kontorstid vilket försvårar aktörernas möjligheter att uppfylla sina skyldigheter.

Länsstyrelsen i Jönköpings län efterfrågar viltundersökarutbildningens roll i sammanhanget.

Flera remissinstanser anser att det är rimligt att leveranserna av vildsvin med pälsen på till en vilthanterande 852-anläggning inte ställer krav på speciell utbildning för jägaren.

16.3.3 Ökad lokal samverkan om vildsvinsjakt

De flesta remissinstanserna stödjer detta förslag och en del ser detta som en förutsättning för att uppnå målen med population i balans med sin omgivning.

Jordbruksverket anser att det behövs en lokal organisation för detta och efterfrågar en djupare diskussion kring detta.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien (KSLA) anser att samordning ska aktivt främjas. Förvaltning av den lokala vildsvinstammen likt upplägget för klövvilt är enligt KSLA:s uppfattning en väl beprövad metod för en strukturerad samordning i syfte att öka avskjutningen, reglera utfodringen och därmed komma fram till en lokal vildsvinsstam som flera intressenter kan acceptera.

Lantbrukarnas Riksförbund påpekar att enligt 4 § jaktlagen (1987:259) har markägare och jakträttshavare ett gemensamt ansvar att anpassa jakten efter tillgången på vilt. Kostnaden för förekomsten av vildsvin på marken bär dock markägarna. En marknadsmässig prissättning av jakträttsupplåtelser kan inte ses som ett hinder för jakt av vildsvin.

Länsstyrelsen i Dalarna anser att lagstiftning som rör förvaltning av vildsvin bör tas fram.

Länsstyrelsen i Jönköpings län bedömer att den allra viktigaste insatsen för att få ner storleken på vildsvinspopulationen är att stimulera lokal samverkan. Med tanke på att de resurser som avsätts för att stimulera lokal samverkan är mycket begränsade är satsningen på att få vildsvinskött ut på marknaden förhållandevis kostsam.

Länsstyrelsen Örebro län påpekar vikten av avtal mellan jägare och markägare så att jakten främjas.

Naturvårdsverket anger ökad lokal samverkan som en nyckel till lyckad förvaltning.

Sveriges Jordägareförbund framför också att det är markägaren som avgör priset för jakträtten.

16.3.4 Stöd för fler uppsamlingscentraler

Jordbruksverket i likhet med **Jordägareförbundet** stödjer detta förslag.

Jägarnas Riksförbund stödjer förslaget men anser att alldeles för hårda krav för dessa lokaler kan motverka syftet.

Länsstyrelsen Dalarnas län förstår att Livsmedelsverket föreslår kontroll av uppsamlingscentraler som omfattas av krav på godkännande och kontrollavgift.

Livsmedelsverket vill påpeka att så är inte fallet utan att kontrollen av dessa ska ske enligt gällande rutiner om registrering av företagare inom primärproduktionsledet.

Enligt **Länsstyrelsen i Gävleborg** behövs det tidiga och kraftfulla informationsinsatser angående registreringkrav i samband med åtgärder som kan ge en ökning av uppsamlingscentraler för vilt. Om en anläggning inte finns registrerad så blir den inte heller kontrollerad. När det gäller de mobila anläggningarna så behöver det tydliggöras på vilken länsstyrelse som kontrollansvaret ligger om en mobil anläggning samlar vilt i flera län.

Länsstyrelsen Uppsala län vidhåller rapportens resonemang om att befintliga och eventuellt nya uppsamlingscentraler faller med nuvarande lagstiftning under länsstyrelsernas kontrollansvar. Med tanke på den låga kontrollfrekvensen i primärproduktionen finns fortfarande osäkerheter kring länsstyrelsens kapacitet för en eventuell ökad arbetsbelastning för registrering och kontroll av nya uppsamlingscentraler. Länsstyrelserna kan möjligen behöva äska mer medel för att öka kompetens och resurser för ändamålet. De tillägger att utökad kompetens och resurser är en nödvändighet om förslagen blir verklighet. Vidare bör definition av uppsamlingscentraler fastläs och resursbehov utredas.

Länsstyrelsen Värmland framför att om man väljer att gå vidare med förslaget kring upprättande av fler uppsamlingscentraler och privata kylrum, uppstår ett behov av tydlig och utförlig vägledning kring hur kartläggning och kontroll av dessa ska genomföras i praktiken. Om förslaget får den effekt som det syftar till torde kontrollobjekten bli många och utspridda geografiskt. Därav behovet av noggranna kostnadsberäkningar uppstår.

Länsstyrelsen Västernorrland påpekar att uppsamlingscentralerna själva ansvarar för att uppfylla kraven i samband med registrering av sin verksamhet och att länsstyrelsen saknar både lagstöd och resurser att kontrollera dessa i förväg.

Länsstyrelsen i Västmanland län framför att närheten av uppsamlingscentraler med kyl till jägare är viktigt. Kortare transporter medför lägre kostnader.

Länsstyrelsen i Västra Götalands län anser att det saknas information från myndigheterna till allmänheten/privata aktörer om möjlighet att starta den typ av verksamhet och att dessa ska vara registrerade hos Länsstyrelsen. Länsstyrelsen instämmer i utredningens konstaterade att det finns osäkerhet kring länsstyrelserna kapacitet för ökad arbetsbelastning och föreslår att Livsmedelsverket tar över denna kontroll.

Länsstyrelsen Örebro län anser att ökad efterfrågan stimulerar flödet via uppsamlingscentraler.

Länsstyrelsen Östergötland anser att om det ska vidtas åtgärder från myndigheter och statsmakterna för att öka antalet uppsamlingscentraler bör analysen fördjupas angående organisation, kompetens och resurser av kontrollen av desamma.

Svenskt Viltkött är mycket positivt till uppsamlingscentraler, men kontrollen av dessa bör inte ligga på Länsstyrelserna.

16.4 Föreslagna åtgärder i samband med vilthantering

Livsmedelsverket vill påpeka att svaren som beskrivs nedan är till de förslagen som remitterades i den preliminära rapporten. I vissa fall har Livsmedelsverket kommenterat ett enskilt svar direkt i anslutning till detsamma.

16.4.1 Jägarens leveranser av kött från vildsvin direkt till konsument

Över hälften (24 svar) av remissinstanser som har svarat på remissen tillstyrker aktivt detta förslag och 12 av dem tydligt påpekar att mängden bör vara större.

Förbundet Sveriges Småbrukare anser att lågt antal kan minska viljan att utbilda sig.

Jordbruksverket och Länsstyrelsen i Södermanland anser att mängden ska vara obegränsat.

Livsmedelsverket vill framföra att ett gränsvärde krävs eftersom Kommissionen är tydlig med att den nationella lagstiftningen som tas fram om små mängder måste tydligt definiera hur stor mängden är.

Jordägarförbundet ifrågasätter varför jägaren kan leverera endast kött av vildsvin direkt till slutkonsument.

Enligt Livsmedelsverket beror detta på att jägaren ska provta slaktkroppen för trikiner. I väntan på analys svar ska slaktkroppen slaktas upp och förvaras i kyl på ett hygieniskt sätt. Jägaren är ansvarig för slaktkroppen tills ett analys svar har kommit.

JP Hästveda anser att direktförsäljning till konsument bör omfatta hela landet.

Jägarnas Riksförbund ifrågasätter kravet att den som säljer måste deltar i jakten eftersom i vanliga fall får en medlem i jaktlaget ta del av köttet trots att man inte har deltagit i själva jakten.

Livsmedelsverket vill framföra att leverans sker utanför jaktlaget. Direktleveransens säkerhetstänk bygger just på det att det är den som jagat som levererar utan mellanhänder.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien anser att direktförsäljning bör omfatta enbart jägarens bekantskapskrets.

Länsstyrelsen i Dalarna anser att det finns faror och risker med detta system och ställer sig tveksam till förslaget. Jägarens leveranser direkt till konsument bör begränsas till egen och närliggande kommuner i likhet med detaljhandelsanläggningars leveranser av animaliska livsmedel till andra anläggningar.

Länsstyrelsen Stockholm anser att det är viktigt att få märkningssystemet att fungera på ett bra sätt så att spårbarhet och livsmedelssäkerhet garanteras.

Länsstyrelsen Örebro län anser att länsstyrelsen är lämplig myndighet för att arbeta med jägarens egna leveranser av små mängder.

Länsstyrelsen i Västmanland och Svenskt Viltkött avstyrker förslaget om stämpeln för jägaren. Konsumenten kommer att få det svårt att hålla isär olika stämplat.

Statens Veterinärmedicinska Anstalt anser att en utbildad jägare med tillstånd ska kunna leverera vildsvin för ett helt jaktlag.

Livsmedelsverket vill framföra att leverans sker utanför jaktlaget. Direktleveransens säkerhetstänk bygger just på det att det är den som jagat som levererar utan mellanhänder.

Svenskt Viltkött är generellt helt emot förslaget. De anser att det kommer att vara svårt att hålla den kvalitet som krävs för att göra vildsvinsköttet attraktivare för konsument och effekten kan bli den motsatta. Om detta införs bör antalet hållas så lågt som möjligt. Samordning av laboratorier måste ske och ett spårbart system för taggar skapas.

Enligt **Sveriges lantbruksuniversitet** måste det köttet som går direkt från jägare till konsument utöver trikiner och cesium genomgå provtagning avseende *Salmonella spp.*, och önskvärt även avseende *Yersinia pseudotuberculosis*.

16.4.2 Jägars leveranser av vildsvin direkt till anläggningar med 852-standard

Jägarnas Riksförbund stödjer preliminära förslaget fullt ut.

Kungliga Skogs- och Lantbruksakademi anser att vildsvin som ska vidareförädlas eller försäljas till tredje part ska alltid besiktigas på en vilthanteringsanläggning i enlighet med den livsmedelslagstiftning som finns. Detta borgar för god kvalitetskontroll då besiktningen utförs av veterinär och ger ökad konsumenttrygghet. Det liggande förslaget att tillskapa en ytterligare typ av anläggning som kan ta emot vildsvin, så kallade 852-anläggningar, kan leda till en orimlig konkurrenssituation med de traditionella vilthanteringsanläggningarna (VHA). Befintliga VHA ska ges möjlighet att befästa sin roll vad gäller livsmedelshygienisk kompetens, leverantörsansvar och kvalitetskontroll.

Länsstyrelsen Dalarnas län ställer sig tveksam till att ingen köttbesiktning ska ske på dessa anläggningar. Länsstyrelsen anser att inspektioner av synlig kontamination på dessa anläggningar bör ske i samma utsträckning som på VHA och slakterier för tama hov- och klövdjur. Vidare bör leveranserna i sidled tydliggöras.

Länsstyrelsen Kalmar län anser att antalet vildsvin från jägare till den här typen av anläggning är oproportionerligt stort. Det är svårt att se hur marknaden kan skilja sig mellan den här typen av anläggning och en VHA.

Länsstyrelsen Stockholm anser att mängden är alldeles för stor.

Länsstyrelsen i Västmanlands län avstyrker preliminära förslaget med hänvisning till att det kan leda till en försämrad livsmedelssäkerhet på grund av en ökad försäljning av obesiktat vildsvinskött. Ett negativt trikinprov garanterar inte att vildsvinsköttet är fritt från andra sjukdomar. Dessutom finns det inte många anläggningar som i dagsläget är anpassade för att hantera en större mängd slaktkroppar från oavhudat vilt då det krävs utrymmen med möjlighet att avskilja oavhudade och avhudade kroppar och ta hand om slaktavfall m.m. Om det samtidigt pågår mottagning och styckning av godkänt kött från slakteri måste även det kunna skiljas från oavhudade kroppar.

Länsstyrelsen Örebro län anser att den här typen av 852-anläggningar bör införas först i senare steg om effekten av övriga åtgärder blir för litet. Kommunerna bör ha kontroll över dessa anläggningar.

Riksförbundet Svensk Hjort anger att föreskriften om planerbar slakt har orsakat en del frustration framför allt hos mindre VHA vilket gör det lockande att bli en lokal detaljhandelsanläggning med vildsvinshanteringen. Många mindre VHA levererar redan idag direkt till slutkonsument.

Svenskt Viltkött avstyrker det föreslagna stämpeln för 852-anläggningar. De ser också risker med att allt fler små VHA kommer att övergå till att bli 852-anläggningar på grund av de enklare reglerna och avsaknaden av veterinärkontroller. Vilket innebär att många möjligheter med handel av viltkött mellan små och stora anläggningar försvinner, eftersom de stora inte kan köpa in vilt för vidareförsäljning av en 852 anläggning. Det är en handel som är stor i dagsläget, vilket gynnar både stora och små VHA-anläggningar. Fördelen med 852-anläggningar framför jägarnas egen hantering är dock uppenbar eftersom hanteringen av köttet sker i kontrollerade lokaler och i de flesta fall av utbildad personal.

SKL avstyrker förslaget och menar att kommunerna bör tilldelas ansvaret för kontrollen av de vildsvinshanterande anläggningarna av 852-standard eftersom kommunerna har lokalkännedom, närhet till jägarsamhället samt både erfarenhet och kompetens av att kontrollera 852-anläggningar. Dessutom blir kontrollen mer effektiv om den utövas nära verksamheterna (närhetsprincipen). Ett utökat kommunalt uppdrag kan också stärka mindre kontrollmyndigheters strategiska kapacitet.

16.4.3 Ett samlat digitalt system för dokumentation

Jordbruksverket är positivt men påpekar att detta system måste vara administrativt enkelt och kostnadseffektivt.

Jägarnas Riksförbund stödjer preliminära förslaget men påpekar vikten av att GDPR följs.

Länsstyrelsen Kalmar län framhåller vikten av att sekretessreglerna ses över. Enbart reglerna för GDPR kan ge ett bristfälligt skydd då registret kan ge en god överblick över vilka som har vapen hemma i bostaden. Det bör förtydligas vem som ska ha ansvaret för innehållet i den digitala applikationen. Registret är en stor kontrollapparat av något som egentligen inte kan kontrolleras då det aldrig kommer att kunna säkerställas vilken köttbit som kommer från vilken gris och vilket prov som hör till vilken gris.

Länsstyrelsen i Jönköpings län föreslår att uppföljning skulle kunna byggas in i systemet genom att koppla ihop information av olika typer.

Länsstyrelsen Stockholm föreslår samordning med Länsstyrelsens befintliga system för hantering av älg istället för att skapa ytterligare ett system. Fördelen med ett gemensamt system är att det är enkelt för jägarna att rapportera, eftersom de redan är vana vid det befintliga älgrapporteringsystemet. Länsstyrelsernas gemensamma system tar idag emot data ifrån exempelvis viltdata, jaktrapport och liknande applikationer. Funktioner för att hantera vildsvin skulle ganska enkelt kunna adderas.

Länsstyrelsen Örebro län anser att Livsmedelsverket är mest lämpligt att skapa ramarna för detta system men driftsansvar ska ligga hos andra aktörer.

Svensk dagligvaruhandel stödjer det preliminära förslaget.

Statens Veterinärmedicinska Anstalt anser att förslaget är bra men det måste säkerställas att resultat skrivs in och att det görs av den som är behörig. Svenskt Viltkött ser inga hinder för att ett system införs.

16.4.4 Vildsvinspremie till jägare som lämnar in vildsvin till VHA

Jordbruksverket anser att vid införandet av premie bör skattemässiga aspekter beaktas (leverans av en vara istället för inkomst av tjänst). Vidare framförs att beräknad kostnad för 18 000 vildsvin förefaller lågt.

Jordägareförbundet framför i sitt remissvar att de ser en risk för att detta kan leda till minskade priser för leverantören av vildsvin. En premie är därtill beroende av statlig finansiering. Skulle den införas skulle effekten bli sänkt inköpspris på vildsvinkött. Om premien sedan tas bort kan det leda till en permanent sänkning av inköpspriset på vildsvin vilket skulle få en direkt negativ effekt på intresset för vildsvinsjakt. Förbundet ser snarare behov av marknadsstimulerande åtgärder för att höja efterfrågan på vildsvinskött och därmed även högre priser. En annan viktig åtgärd vore regelförenklingar för vilthanteringsanläggningar. Sådana förslag saknas i remissen.

Livsmedelsverket vill påpeka att de regler som styr VHA finns på EU-nivå och nationella dispenser från dessa är inte möjliga.

Jägareförbundet och Lantbrukarnas Riksförbund anser att premie bör utredas vidare.

Jägarnas Riksförbund anser att det är en pedagogisk utmaning att premien inte uppfattas negativt av allmänheten.

Länsstyrelsen Blekinge framför att vildsvinspremien bör finnas året om, ökar avskjutningen och inflödet till VHA, men kan också leda till prisdumpning av köttet. En tillfällig premie som man får under en tidsatt period som är satt redan från början för att få upp lönsamheten är nog bra.

Länsstyrelsen i Jönköpings län anser att premien bör vara året om och på förhand vara begränsad i tid för att stimulera en koncentrerad avskjutning.

Länsstyrelsen Kalmar län anser att det är svårt att se syftet med bidraget på 500 kr till jägaren för de djur som lämnas till VHA. Det är en låg ersättning som möjligen motsvarar bensinpengar för att jägaren inte ska gå med förlust om man åker och lämnar vildsvinet till en VHA. Vidare ställs frågan om hur man säkerställer att VHA inte höjer priset för att tillvarata köttet eller sänker inköpspriset så att hela premiens värde försvinner för jägaren.

Länsstyrelsen Stockholm anser att statligt subventionerad premie inte behövs.

Länsstyrelsen i Västmanland län påpekar att det finns en risk att detta i vissa fall skulle kunna leda till att gynnande åtgärder för att få stammen att öka för att kunna sälja fler djur i syfte att erhålla premien vilket skulle vara kontraproduktivt för viltförvaltningen.

Länsstyrelsen Örebro län anser att detta är bra men bör slopas på sikt.

Riksförbundet Svensk Hjort anser att premien uppmuntrar jägarna att hantera vildsvinet korrekt.

Svenskt Viltkött anser att premien är bra, tillämpas året om, kunde vara högre och bör betalas även för återtag (vildsvin går uppslaktat tillbaka till jägaren som lämnat in det). Utfodringen bör dock regleras för att premien ska betalas ut med rätt grunder och inte för vildsvin som drivits upp med överblivna livsmedel.

16.4.5 Subventioner av cesiumanalyser

Förslaget om subventionerade cesiumanalyser har fått stöd från flera remissinstanser (**Jordbruksverket Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, LRF, Länsstyrelsen Blekinge, Länsstyrelse Stockholm, Riksförbundet Svensk Hjort, Strålsäkerhetsmyndigheten, Svenskt Viltkött**).

Strålskyddsmyndigheten framför också behovet att ställa tydliga krav, i likhet med trikiner, på analyser på definierade nedfallsområden.

Livsmedelsverket anser att frivillig men subventionerad analys är att föredra.

16.4.6 Subventioner av trikinanalyser

Subventioner av trikinanalyser är ett förslag som stöds av flera remissinstanser (**Jordbruksverket, JP Hästveda, Jägareförbundet, Jägarnas Riksförbund, Lantbrukarnas Riksförbund, Länsstyrelsen Örebro län, Riksförbundet Svensk Hjort, Svenskt Viltkött**).

JP Hästveda anser att även vildsvin i privatkonsumtion bör finnas krav på i föreskrift.

Livsmedelsverket vill framföra att Sverige saknar den typen av lagstiftningstradition och ser positivt på den verkan som subventionen kan skapa bland jägare.

Länsstyrelsen Stockholm anser att statligt subventionerade trikinanalyser inte behövs.

16.4.7 Avgift för godkännande eller registrering och för kontroll

Jägarnas Riksförbund och **Riksförbundet Svensk Hjort** ställer sig bakom det preliminära förslaget.

Svenskt Viltkött stödjer också det preliminära förslaget samtidigt som de anser att avgifter skapar seriositet i driften.

16.4.8 Subventioner av hantering av riskavfall

Jägarnas Riksförbund och **Svenskt Viltkött** stödjer förslaget om avfallshantering inklusive subvention.

Svenska Jägareförbundet anser att den enskilde jägaren kan hantera detta avfall genom nedgrävning. Destruktion är inte genomförbart varken praktiskt eller ekonomiskt trots föreslagen subvention.

16.4.9 Kvalitetshöjande vägledningar

Jägarnas Riksförbund stödjer förslaget i den preliminära rapporten.

Länsstyrelsen Värmland framför att om man väljer att gå vidare med förslaget kring upprättande av fler uppsamlingscentraler och privata kylrum, uppstår ett behov av tydlig och utförlig vägledning kring hur kartläggning och kontroll av dessa ska genomföras i praktiken.

Svenskt Viltkött anser att dessa behövs med tillhörande utbildningsinsatser.

Sveriges Lantbruksuniversitet anser att vägledningar och riktlinjer bör utformas i syfte att erhålla kött och köttprodukter med en lång hållbarhet och en jämn ätkvalitet och därmed en positiv ätupplevelse av vildsvinskött.

16.4.10 Informationsinsatser för företag

Jägarnas Riksförbund stödjer förslaget i den preliminära rapporten.

16.4.11 Kvalitetshöjande branschriktlinjer

Jägarnas Riksförbund stödjer förslaget i den preliminära rapporten.

16.5 Föreslagna åtgärder efter vilthantering

Livsmedelsverket vill påpeka att svaren nedan är på åtgärdsförslagen i den preliminära remitterade rapporten. I vissa fall har Livsmedelsverket kommenterat ett enskilt svar direkt i anslutning till svaret, framför allt om det har legat ett missförstånd vid någon punkt.

16.5.1 Informationsinsatser till konsument

Jägarnas Riksförbund delar utredningens konstaterande att kunskap hos konsumenter bör höjas och ser att detta är en av de enskilt största drivkrafterna för en ökad avskjutning.

Länsstyrelsen Blekinge anser att informationskampanjer för att minska de negativa rykten som finns om vildsvinsköttet är viktiga för att få igång en marknad. Det är viktigt att testa men när det är testat är det säkert att äta. Viktigt är att avsätta medel tidigt för att få ut informationen.

Länsstyrelsen Stockholm och Svensk Dagligvaruhandel anser att informationsinsatser till konsument är viktiga.

Svenskt Viltkött menar att konsumentinformation är viktigt men svårt. Möjligen ännu svårare med många nya regler och varianter i remissen som gör att tydligheten mot konsument (och övriga aktörer) blir mycket lidande.

Sveriges lantbruksuniversitet anser att forskning kring ätkvalitet bör stimuleras. För konsumenten är det viktigt att vildsvinskött kvalitetssäkras samt att också högkvalitativa produkter av vildsvinskött marknadsförs. Konsumenter behöver även kännedom om vildsvinsköttets hantering och användbarhet.

16.5.2 Marknadsföringsinsatser – nationellt, utförsel och export

Jägarnas Riksförbund anser att detta är viktigt och att flera organisationer behövs för dessa insatser.

Konsumentverket påpekar att en marknadsrättslig grundprincip är att påståenden som används i marknadsföring ska kunna styrkas av näringsidkaren. Vid marknadsföring med hjälp av miljöargument ställs särskilt höga krav på vederhäftighet. Vaga miljöargument som "klimatkasse" och "klimatsmart" kan ha en oklar innebörd för genomsnittskonsumenten och riskerar därför vara vilseledande enligt marknadsföringslagen (20138:486).

Länsstyrelsen Stockholm anser att det inte finns anledning att stödja branschen med riktade insatser för export av vildsvin eftersom det i Sverige i dagsläget inte skjuts så mycket vildsvin att det skulle ge möjlighet till export av vildsvinskött.

Länsstyrelsen i Västmanland län anser att export inte bör vara ett prioriterat område då ett av målen i den svenska livsmedelsstrategin är att öka självförsörjningsgraden av livsmedel. Skulle Sverige få mer vildsvinskött än vad som kan omsättas i landet kan export bli aktuellt.

Svenskt Viltkött jobbar redan med detta och välkomnar ytterligare stöd

16.5.3 Offentliga måltider

Jägarnas Riksförbund ser att det redan finns försök i landet att komma igång med detta.

Länsstyrelsen Blekinge poängterar att få kommuner och regioner att använda köttet är bra och visar på att det inte finns några större risker med att använda vildsvinskött än med annat kött. Det skulle få en psykologisk effekt hos gemene man.

Länsstyrelsen Stockholm anser att det är bra med riktade insatser för tillämpning av mer lokala inköp av kött råvaror som ingår i offentliga måltider och ökning av offentlig upphandling av svenskt viltkött hos kommuner, regioner och annan offentlig verksamhet samt vid större organisationer.

Svenskt Viltkött jobbar redan med detta och emotser ökat stöd. Men de ser stora faror med en ökad spridning av obesiktigt kött som kan få ödesdigra konsekvenser för trovärdigheten om det sprids i offentliga kök.

Livsmedelsverket vill påpeka att vildsvin som kommer till en vildsvinshanterande lokal detaljhandelsanläggning direkt från jägare får endast levereras vidare direkt till slutkonsument. Detta innebär att ett offentligt kök kan använda enbart vildsvin som gått genom en VHA om de inte själva har registrerad hantering av vildsvin i sin verksamhet.

